

UNIVERSITETET I AGDER

På skolen med Jesus?

I hvilken grad implementeres trosrelaterte elementer og kristen kultur i kristne private grunnskoler og hva kan forklare forskjellene?

Hilde Ramstad Grimm

Veileder

Are Vegard Haug

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet innestår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

Universitetet i Agder, 2012

Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap

Forord

The thought manifests as the word
The word manifests as the deed
The deed develops into habit
And the habit hardens into character.
So watch the thought
And its ways with care
And let it spring from love
Born out of respect for all beings.
*Dharma*¹

Det har vært spennende og veldig lærerikt å jobbe med denne oppgaven! Dataene jeg har samlet inn har gitt muligheter for å se på en rekke spørsmål om årsaker og sammenhenger. Utfordringen har derfor vært å holde seg til oppgaven og ikke bruke for mye tid på å grave seg ned i funn og tanker som ikke hører hjemme her, men som har lært meg mye om kristne privatskoler – langt utover det oppgaven fokuserer på. Et spørsmål som stadig har dukket opp, og som for så vidt indirekte kan knyttes til oppgaven, er om tankene og visjonene til pionerene bak de skolene jeg har undersøkt fortsatt er en del av skolenes kultur... Har man ”*passet på tanken og dens vei...?*” Det er krevende å holde fast på en visjon og noen ganger er det også riktig å endre kurs... og buddhismens oppfordring om å gjøre dette med respekt for alle mennesker bør vi alle stille oss bak, uavhengig av religionstilhørighet.

Jeg vil takke familien min for stor tålmodighet. Ikke minst har min sønn Lars på 11 år vist stor forståelse og bare stukket nesa inn på hjemmekontoret mitt for å spørre: ”Hvor mange sider har du skrevet nå?” Jeg forklarte han at jeg skulle skrive en oppgave på kanskje 100 sider og trengte tid til det... Det var noe frustrerende å måtte lenge utover høsten svare at jeg ikke har begynt på selve oppgaven ennå, fordi fokuset mitt da var spørreskjema og plotting av data. Stor var gleden for både Lars og meg da sideantallet økte utover vinteren. Takk til dere også Frida og Pascal – som tenåringsdatter og ektemann har dere backet meg på uerstattelig vis!

Takk til veileder Are Vegard Haug for flotte veiledningsøkter og tips og ikke minst for all positiv respons som har gitt meg visshet om at jeg er på sporet når usikkerhet tok tak i meg!

¹ *Buddhistisk visdomsord (Frost, 1991:1)*

² **Personlig bakgrunn:** Jeg har forsøkt så langt det er mulig, og ved hjelp av veileder, å innhente, behandle og

Takk til KFF (Kristne Friskolers Forbund) ved Signe Sandsmark for veiledning i startfasen og andre kolleger som gav meg god tilbakemelding på spørreskjemaet.

Takk til alle dere rektorer og øvrige ledelse som besvarte min ganske så omfattende spørreundersøkelse. Uten dere hadde ikke denne oppgaven vært mulig å gjennomføre!

Takk til arbeidsgiver og kollegaer som har latt meg stikke av i tid og utide for å få ekstra studietid, biblioteksbesøk og veiledning!

Jeg er privilegert og heldig!²

² **Personlig bakgrunn:** Jeg har forsøkt så langt det er mulig, og ved hjelp av veileder, å innhente, behandle og formidle data så nøyaktig og nøytralt som mulig. Jeg ønsker allikevel å være åpen i forhold til mitt ståsted og min bakgrunn. Jeg har arbeidet i over 10 år i offentlig skole, i både videregående og grunnskoler og arbeider nå som inspektør på en kristen privatskole. Skolen eies av to pinsemenigheter og en frikirke. Jeg har vokst opp i Indremisjonen/Nordmisjon og stått som medlem i Den norske kirke frem til 2011. I dag er jeg medlem av Kristiansand Frikirke og gift med en katolikk! Jeg anser meg som svært tverrkirkelig!

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Innholdsfortegnelse	4
Tabelliste	7
1 Innledning.....	9
1.1 Oppgavens problemstilling.....	9
1.2 Bakgrunn og motivasjon for oppgaven:	10
1.3 Utdyping av oppgavens fokus og problemstillinger.....	13
1.3.1 Analyse av problemstillingene:	14
1.3.2 Begrensning og presisering av problemstillingene:	14
1.3.3 Hva forklarer variasjon?.....	15
2 Presisering av oppgavens teoretiske utgangspunkt, hypoteser og kildebruk	17
2.1 Tidligere forskning/Hva vet vi fra før?.....	26
3 Hva er en kristen privatskole og hvorfor finnes de?	29
3.1 Kristendommens plass i norsk skole og bakgrunnen for etableringen av kristne privatskoler.....	30
4 Kan grad av kristen religiøsitet måles og i så fall hvordan?	39
4.1 Alle kristne skoler er kristne, men dette synliggjøres i ulike grad	39
4.2 Presisering av hva som <i>blir</i> og <i>ikke</i> blir målt	39
4.2.1 Trosrelaterte elementer.....	39
4.2.2 Kristen kultur.....	39
4.2.3 Hva som i mindre grad kan måles.....	41
4.3 Hvilke fora i skolen skal måles? – Oppgavens operasjonelle definisjon	42
4.3.1 Trosrelaterte elementer på skolenes hjemmesider	43
4.3.2 Oversikt over hva som inngår i den operasjonelle definisjonen	44
5 Metode:.....	51
5.1 Valg av metode.....	51
5.2 Utforming av spørreskjema	52
5.2.1 Brainstorming/Første fase	52
5.2.2 Utprøving og revidering	52
5.2.3 Etske dilemma og sensitive opplysninger	53
5.3 Populasjon	54
5.4 Innsamling av data.....	55

6	Hvordan og i hvilken grad er trosrelaterte elementer og kristen kultur implementert i de ulike kristne private grunnskolene?.....	56
6.1	Indeks 1: Eier/Styret	56
6.2	Indeks 2: Rektor.....	61
6.3	Indeks 3: Ansatte	63
6.4	Indeks 4: Foresatte.....	66
6.5	Indeks 5: Elever i utenomfaglige situasjoner	68
6.6	Indeks 1-5: Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i interne deler av skoledriften, bortsett fra de skriftlige pedagogiske styringsverktøyene (læreplaner, årsplaner og uke-/lekseplaner)	71
6.7	Indeks 6: Trosrelaterte elementer i de skriftlige faglige styringsverktøyene (læreplaner, årsplaner og uke-/lekseplaner)	74
6.8	Indeks 7: Skolenes hjemmesider og trosrelaterte elementer	82
6.9	Indeks 1-7: Graden av trosrelaterte elementer og kristen kultur i alle ledd av skolevirksomheten.....	84
7	Hva er det som kan påvirke plassen de kristne elementene får i skolen?	87
7.1	Eierskap eller menighetstilknytning	87
7.1.1	Eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur hos eier og i styret	88
7.1.2	Eierskap og grad av trosrelaterte element og kristen kultur hos rektor/ledelsen	91
7.1.3	Eierskap og grad av trosrelaterte element og kristen kultur hos de ansatte	91
7.1.4	Eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur hos foresatte	92
7.1.5	Eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur hos elevene	93
7.1.6	Eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kultur i indeks 1-5 (Dvs. alle deler av skolestrukturen bortsett fra de pedagogiske styringsverktøyene og skolenes hjemmeside)	93
7.1.7	Eierskap og grad av trosrelaterte elementer i pedagogiske styringsverktøy	94
7.1.8	Eierskap og grad av trosrelaterte elementer på skolens hjemmeside.	97
7.1.9	Eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i hele skolestrukturen	98
7.2	Andre forklaringsvariabler	99
7.2.1	Størrelse og alder.....	99
7.2.2	Rektors forhold til eier og kristen tro	102
7.2.3	Krav til personlig tro hos de ansatte.....	105
8	Konklusjoner og mulige implikasjoner	107

8.1	Implikasjoner og veien videre	112
8.2	Videre forskning?	115
9	Litteraturliste	117
9.1	Bøker og artikler:.....	117
9.2	Artikler og andre kilder hentet fra internett:.....	118
10	Vedlegg	121
10.1	Spørreskjema.....	121
10.2	Kodebok.....	132

Tabelliste

<i>Tabell 6-1: Indeks 1 – Årsaker til skoledrift – Resultater for hver enkel påstand</i>	57
<i>Tabell 6-2: Indeks 1a: Eier/styret - Årsaker til skoledrift</i>	58
<i>Tabell 6-3: Indeks 1b - Visjon og vedtekter - Resultater for hver enkel påstand</i>	58
<i>Tabell 6-4: Indeks 1b - Eier/styret - Visjon og vedtekter</i>	59
<i>Tabell 6-5: Indeks 1c - Styremøtene - Resultater for hver enkel påstand</i>	59
<i>Tabell 6-6: Indeks 1c - Eier/styret - Styremøtene</i>	60
<i>Tabell 6-7: Indeks 1 totalt - Eier/styret</i>	60
<i>Tabell 6-8: Indeks 2 - Rektor - Resultater for hver enkel påstand</i>	61
<i>Tabell 6-9: Fordelingen av svar på spørsmål 9k</i>	62
<i>Tabell 6-10: Indeks 2 - Rektor og skolenes ledelse</i>	63
<i>Tabell 6-11: Indeks 2 - Ansatte - Resultater for hver enkel påstand</i>	63
<i>Tabell 6-12: Indeks 3 - Ansatte</i>	65
<i>Tabell 6-13: Indeks 4 - Foresatte - Resultater for hver enkel påstand</i>	66
<i>Tabell 6-14: Indeks 4 - Foresatte</i>	67
<i>Tabell 6-15: Elever i utenomfaglige situasjoner</i>	69
<i>Tabell 6-16: Indeks 5 - Elever i utenomfaglige situasjoner</i>	71
<i>Tabell 6-17: Indeks 1-5 - Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i alle grupper innenfor skolen</i>	72
<i>Tabell 6-18: Oversikt over antall fag skolene har egen godkjent læreplan</i>	76
<i>Tabell 6-19: Indeks 6a - Faglig - Læreplaner</i>	77
<i>Tabell 6-20: Indeks 6b - Faglig - Årsplaner</i>	79
<i>Tabell 6-21: Indeks 6c - Faglig - Uke-/lekseplan</i>	80
<i>Tabell 6-22: Indeks 6 totalt - Grad av trosrelaterte elementer i skolens pedagogiske styringsverktøy</i>	81
<i>Tabell 6-23: Indeks 7 - Skolenes hjemmesider – Resultat på hver enkel påstand</i>	83
<i>Tabell 6-24: Indeks 7 - Skolenes hjemmesider</i>	83
<i>Tabell 6-25: Indeks 1-7 - Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i hele skolestrukturen</i>	85
<i>Tabell 7-1: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i årsakene til skoledrift</i>	88
<i>Tabell 7-2: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i skolenes vedtekter og visjon</i>	89
<i>Tabell 7-3: Sammenhengen mellom eier eller tilknytning til menighet/organisasjon og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur på styremøtene</i>	90
<i>Tabell 7-4: Indeks 1 totalt - Sammenhengen mellom eier eller tilknytning til menighet/organisasjon og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i årsaker til skoledrift, vedtekter og i styret</i>	90
<i>Tabell 7-5: Sammenhengen mellom eierskap organisasjon og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur hos rektor</i>	91
<i>Tabell 7-6: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur hos de ansatte</i>	91

<i>Tabell 7-7: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur hos foresatte</i>	92
<i>Tabell 7-8: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur hos elevene</i>	93
<i>Tabell 7-9: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur til sammen i indeks 1-5</i>	94
<i>Tabell 7-10: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer i læreplaner</i>	95
<i>Tabell 7-11: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer i årsplaner og lekseplaner</i>	95
<i>Tabell 7-12: Sammenheng mellom eierskap/menighetstilknytning og grad av trosrelaterte elementer i skolenes pedagogiske styringsverktøy</i>	96
<i>Tabell 7-13: Sammenheng mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer på skolenes hjemmesider</i>	97
<i>Tabell 7-14: Sammenheng mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer i hele skolestrukturen samlet</i>	98
<i>Tabell 7-15: Sammenhengen mellom grad av trosrelaterte elementer i indeks 1-5 og skolestørrelse</i>	100
<i>Tabell 7-16: Sammenhengen mellom grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i hele skolestrukturen (indeks 1-7) og skolens størrelse</i>	100
<i>Tabell 7-17: Sammenhengen mellom grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur (bortsett fra de pedagogiske styringsverktøyene) og skolens alder</i>	101
<i>Tabell 7-18: Sammenhengen mellom grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur (indeks 1-7) og skolens alder</i>	102
<i>Tabell 7-19: Operasjonell definisjon på rektor som kristen leder</i>	103
<i>Tabell 7-20: Sammenhengen mellom rektor som kristen leder og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i skolene</i>	104
<i>Tabell 7-21: Sammenhengen mellom grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur og krav om kristen tro hos de ansatte</i>	105

1 Innledning

1.1 Oppgavens problemstilling

I denne oppgaven har jeg rettet blikket mot *kristne private grunnskoler* i Norge. Likt for dem alle er at de drives etter *Lov om private skoler med rett til statstilskudd* (privatskolelova)³ og at de har fått konsesjon til å drive skole som et religiøst alternativt, og enda mer presist; et kristent alternativ. Et av ønskene og målene for oppgaven er å kunne dokumentere og presentere et spekter av ulike kristne skoler, og si noe om mulige årsaker til disse forskjellene. I alt finnes det nesten 60 kristne grunnskoler i Norge. Selv om mange av disse har lange tradisjoner, er det litt overraskende å konstatere at dette er et område av skole-Norge det er blitt forsket svært lite på. Kanskje kan denne oppgaven bidra til å gi informasjon til skoleinteresserte som i svært liten grad kjenner til hva kristne privatskoler er, og samtidig gi kristne grunnskoler mer informasjon om hverandres skoler og hvilke valg de ulike skolene har tatt. Det finnes mange områder innenfor kristne privatskoler som det mangler forskning på, men jeg har valgt å finne ut i hvilken grad disse skolene preges av å være kristne.

Mitt inntak og videre fokus er konsentrert rundt fire problemstillinger. For det første (A): Privatskoleloven gir anledning til å opprette private skoler på religiøst grunnlag. Hva er egentlig en kristen privat grunnskole og hvorfor er disse skolene kommet til? Jeg vil her bruke disse skolenes etableringshistorie og regelverk som et bakteppe for å forstå de ulike kristne skolenes etableringer.

Videre (B) spør jeg om det er mulig å måle grad av trosrelaterte kristne elementer og kristen kultur i disse skolene og i så fall hvordan? Utfordringen i den forbindelse har vært at det, så vidt jeg har vært i stand til å avdekke, ikke finnes systematiske analyseopplegg og indikatorer for å fange opp grad av religiøsitet. I alt utvikles det derfor i oppgaven et indikatorsett på sju dimensjoner eller ”arenaer” hvor trosrelaterte elementer og kristen kultur kommer til uttrykk i ulik grad. Disse indikatorene er sammensatt av både elementer som måler trosrelaterte elementer som en del av skolenes *organisasjonsstruktur* og elementer som måler deler av skolenes *organisasjonskultur*, slik at man i størst mulig grad får et helhetsbilde av skolene som kristne skoler.

³ I tillegg gjelder også forskrifter til privatskoleloven og deler av opplæringsloven som de viktigste regelverkene for private skoler (jf. Utdanningsdirektoratet: <http://www.udir.no/Regelverk/Private-skoler/Soknadsskjema-for-private-skoler/Sentralt-regelverk-for-privatskoler-med-rett-til-statstilskudd/>)

Min tredje problemstilling (C) legger opp til å teste analyseopplegget: Hvordan og i hvilken grad er trosrelaterede elementer implementert i de kristne private grunnskolene i Norge, og i hvilken grad preges skolene av en kristen kultur? Enklere sagt: I hvilken grad merker man at en skole er kristen? Undersøkelsen har skjedd på den måten at i alt 41 kristne grunnskoler har besvart et nokså omfattende registreringsskjema. Skjemaene er primært utfylt av rektorene, med noen få unntak der øvrig ledelse, som f.eks. inspektør, har bidratt.

Den fjerde og siste problemstillingen (D) griper fatt i spørsmålet om variasjon: Hva er det som påvirker graden av kristent miljø og plassen de trosrelaterede elementene får i skolen? Er det f.eks. slik at ulike typer eierskap i form av ulike kirkesamfunn spiller inn, eller kan forskjellene forklares av mer strukturelle faktorer som skolens alder eller størrelse? Kanskje det er rektor (ledelse) som er utslagsgivende, eller betyr det at ansatte har felles tro mest?

1.2 Bakgrunn og motivasjon for oppgaven:

Det er forsket uforsvarlig lite på religiøse friskoler og deres praksiser. Nøyaktig hvor mye av undervisningen som er trosbasert, og nøyaktig hvilke verdier som formidles, og ikke minst hvilke som utelates, finnes det svært lite dokumentasjon på. Bak uvitenhetens slør kan det skjule seg både tvungne syndsbekjennelser, kvinneforakt og homofiendtlige holdninger. Kan vi godta at dette er verdier og praksiser barna lærer i de religiøse friskolene? Og ikke minst, kan vi leve med at vi vet så lite om hva som foregår innenfor disse ofte sterkt religiøse og lukkede institusjonene? (Heidi Helene Sveen, VG 2011)

Da jeg begynte å tenke på at kristne grunnskolors praksis på en eller annen måte kunne være tema for masteroppgaven min, og begynte å ”google” temaet, kom jeg fort over dette sitatet. Til tross for at innholdet i utspillet ikke bar preg av å være dokumenterte fakta, men en form for hypoteser basert på antagelser, ble jeg inspirert av tanken på at kanskje mange sitter med samme oppfatning og forestilling om kristne privatskoler. Jeg så fort at jeg ikke hadde muligheten til å forske på alt som Sveen peker på, men at jeg kanskje kunne bidra til å konkretisere litt tydeligere hva en kristen privatskole er, og hvordan kristne verdier får sin plass i skolehverdagen, på like og ulike måter i disse skolene. Mer konkret har jeg valgt å blant annet se nærmere på den aller første delen av informasjon som Sveen savner: ”Nøyaktig hvor mye av undervisningen som er trosbasert...”, samt å dokumentere litt av ”hva som foregår” på skolene.

Som med all empirisk forskning er det utfordrende å komme frem til ”nøyaktige” svar som Sveen etterlyser, men jeg skal gjøre et forsøk på å belyse dette så godt som mulig. Jeg kommer også ikke bare til å ta for meg *undervisningen* på skolen, men hele skolestrukturen, inkludert styret, ledelse, FAU, foresatte og elever i og utenfor undervisningen. En skole er også mye mer enn undervisning. Det handler om samhandling mellom lærere, elever, foresatte, ledelse og eiere. Jeg kommer også til å se på hvordan skolene fremhever sin kristne profil på skolenes hjemmeside.

I sterk kontrast til Sveens utspill, hevder generalsekretær i Kristne Friskolers Forbund (KFF) noe ganske annet om kristne skoler:

Kristne skoler er bra for elever, foreldre, studenter og for samfunnet. De gir oppdragelse og undervisning som bygger på og formidler et kristent menneskesyn, et helhetlig kristent syn på verden og livet, og kristen tro og etikk. De er mindretallsskoler og bidrar dermed til å motvirke ensretting og sette fokus på viktige menneskeretter som trosfrihet, ytringsfrihet og foreldrerett. (Flateby, 2011a)

Men hva vet vi egentlig om disse skolene som Sveen og Flateby på hver sin side uttrykker seg så sterkt om? I hvilken grad preges skolene av at de er kristne, både i og utenfor undervisningssituasjoner? I hvilken grad finner vi elementer og kultur på skolene som kan knyttes direkte til den kristne tro og lære?

Alle private kristne grunnskoler må få godkjenning fra Utdanningsdirektoratet til å drive skole, og det å være et religiøst alternativ er grunnlaget konsesjonen er gitt på. Det er fra 1. august 2011 også kommet tydeligere krav til at skolene *skal* skille seg ut og kunne *dokumentere* at de er religiøse alternativ for å få konsesjon til å starte opp. Det innebærer konkret at nye skoler *må* søke på grunnlag av alternative læreplaner i minst ett fag, og naturlig nok vil dette ofte være RLE-faget. Skolene kan også f.eks. søke om å få inn tillegg i ”Læringsplakaten”⁴, men i både den og i læreplanene er det i all hovedsak snakk om *tillegg*, og ikke fjerning av kompetansemål. Men er det ”kristne læreplaner” som gjør skolene til ”kristne skoler”? Er dette nye kravet nødvendig for å sikre at kristne privatskoler i stor nok grad er et religiøst alternativ, eller er det andre faktorer som skaper en kristen kultur og en kristen læringsarena? Jeg kommer mer tilbake til disse nye kravene senere i oppgaven.

⁴ ”Læringsplakaten” er en overordnet del av læreplanverket med prinsipper for opplæringen. Den er å finne på Utdanningsdirektoratets hjemmeside: <http://www.udir.no/Lareplaner/Prinsipp-for-opplaringa/Laringsplakaten/?read=1> (25.5.2012)

Private skoler blir ofte omtalt som en homogen gruppe, ikke minst i media. Som vi blant annet ser at utspillene til Sveen og Flateby, finnes det sterke meninger ”for og imot” privatskoler og mange, inkludert de av oss som jobber i private skoler, kan ha forestillinger om skolene som ikke stemmer med virkeligheten. En av mine antagelser er at private skoler er ulike skoler, og jeg tror at innenfor gruppen *kristne* private skoler finner vi en god del likheter, men også mange forskjeller. Det er forskjell i pedagogikk, størrelse, visjonstenkning etc., men også i hvordan og i hvilken grad man implementerer kristne elementer i skolehverdagen.

KFF uttrykker at samarbeidet med det offentlige nå er godt og konstruktivt, men at det ikke alltid har vært like stor forståelse for behovet for kristne skoler blant alle politikere. Roald Kvam, styremedlem i KFF, karakteriserer samarbeidet med departementet slik:

Heldigvis så er det i dag et sunt samtaleklima mellom representanter for kristne friskoler i Norge, eksempelvis Kristne Friskolers Forbund, og departementet – ja endog venstresidens politikere. Samtalene om de store linjene i norsk skoleutvikling er i dag mer preget av forståelse for den andres anliggende og vilje til å lytte og skape løsninger sammen som er gode for barnet og foreldrene og samfunnet for øvrig. (Kvam, 2011)

Til tross for dette finnes det fortsatt myter blant folk om hva kristne skoler er, og mange vet ikke nok om hva skolene står for, hvordan de drives og hvordan de presenterer eller utøver sin religion gjennom skoledriften. Resultatene av det jeg har funnet ut vil tolkes ulikt ut ifra hvem som leser. Noen vil definere skoler som er opptatt av å implementere kristne verdier som sterkt religiøse i negativ forstand, mens andre vil si at det er disse skolenes plikt og jobb å gjøre nettopp det, for å i det hele tatt oppfylle sine forpliktelser i konsesjonen de har fått i fra Utdanningsdirektoratet.

Målet mitt har hele tiden vært å *synliggjøre graden* av målbare trosrelaterte elementer og kristen kultur i skolene, og ikke *vurdere* hvilken måte og grad av dette som er riktig eller bra. Her må hver enkel leser gjøre opp sine egne meninger.

Empirisk er altså oppgaven konsentrert om kvantitativt og målbart *omfang* av trosrelaterte elementer og kristen kultur. Den gir derfor ikke svar på hvilket *innhold* de trosrelaterte elementene har, i forhold til hvordan skolene f.eks. formidler vanskelige spørsmål om tro, moral og etikk. Det betyr f.eks. at oppgaven bare gir svar på *om* skolene har en eller annen form for kristen morgensamling for de ansatte og for elevene, men ikke *hva* som blir sagt

under disse samlingene. Hoveddataene er samlet inn gjennom en spørreundersøkelse til de 56 kristne grunnskolene som er medlemmer i KFF. I alt har 41 skoler besvart undersøkelsen (dvs. 73 %). Det er også viktig å presisere i den forbindelse at all informasjon som er samlet inn er besvart av skolens rektor med litt hjelp fra øvrige ledelse. Kanskje ville man fått litt andre svar dersom skolens øvrige ansatte, elevene eller foresatte hadde blitt spurt.

1.3 Utdyping av oppgavens fokus og problemstillinger

Som i offentlige skoler finnes det selvfølgelig mange andre spekter ved de kristne privatskolene som gjør at de er ulike, som for eksempel personalet, elevene, beliggenhet, størrelse, pedagogiske valg og metoder. Mange av skolene profilerer seg ved å fremme at de legger vekt på de kristne verdiene, men også ved å si at de er gode på tilpasset opplæring og å se hver enkelt elevs behov for oppfølging. Det har også vist seg i undersøkelser og statistikker at privatskoler ligger over gjennomsnittet på nasjonale prøver og eksamener (Statistisk sentralbyrå, 2011) og at f.eks. elever i skoler med kristelig livssyn jevnt over presterer bedre enn elever i offentlige skoler, selv når man tar bort innvirkningen som foresattes utdanningsnivå⁵ kan ha (Bonesrønning, 2005). Dette er selvfølgelig spennende emner å studere, men dette vil ligge utenfor denne oppgaven. Det er allikevel interessant å ha med seg som bakgrunnsinformasjon, ettersom det *kan* være en indikator på at selv om skolene bruker tid på å implementere kristne verdier, ser ikke det ut til å gå ut over elevenes faglige prestasjoner.

Som utgangspunkt kan man tenke seg at kristne skoler *kan* gå i to alvorlige feller – feller som kanskje er mer *myter* om kristne skoler enn deler av et virkelighetsbilde:

Ford det første: Skolene kan drive en skole hvor elevene, lærerne og andre ikke eller knapt merker at skolen er en kristen skole. Dette kan være problematisk fordi grunnlaget for at skolen har fått konsesjon til å starte opp ikke er tilstrekkelig til stede. Skolen vil da ikke være et religiøst alternativ.

For det andre: Skolene kan drive en skole som bruker så mye tid og/eller ressurser til å utøve sin religion at de forsømmer sin plikt i forhold til kravene i opplæringslova og til å gi elevene den undervisningen de har krav på. Slike skoler har kanskje ofte et for svakt skille mellom menighet og skole og/eller mellom ønsket om å formidle Guds ord og kravene som stilles til å undervise med utgangspunkt i de gjeldende læreplanene.

⁵ Dette kommer også tydelig frem i Statistisk sentralbyrås tabell over resultatene for 2011 (jf. <http://www.ssb.no/emner/04/02/20/kargrs/tab-2011-11-17-07.html>)

Både eksempel 1 og 2 er ekstreme ytterkanter som jeg ikke vet om finnes. Målet for min undersøkelse har ikke vært å lete etter noen form for ”ekstremiteter”, men å forsøke å identifisere noen hovedtrekk. Hvordan er fordelingen og hvor ligger tyngdepunktet blant de nesten 60 kristne grunnskolene vi har i landet vårt, og hva kan evt. forklare ulikhetene?

1.3.1 Analyse av problemstillingene:

Del A, B og C er mer eller mindre deskriptive problemstillinger, mens del D vil ha en mer forklarende funksjon. Etersom jeg vil innhente ny kunnskap om et fenomen vil problemstillingene til en viss grad være *hypotesetestende*, men kanskje først og fremst *hypoteseutviklende* (Jacobsen 2005:74), ettersom valg av metode (kvantitativ undersøkelse hvor ledelsen svarer på vegne av skolene) ikke gir *alle* svar på hvordan skolene er som kristne skoler. Den stemningen og inntrykket man eventuelt vil kunne få ved et skolebesøk fanges ikke opp i den måten jeg har valgt å undersøke skolene på.

Del A besvares ved å vise til privatskoleloven og skolenes historikk, og knytte dette opp mot endringer i samfunnet ellers. Økonomiske og politiske endringer, samt historikk rundt kristendommens plass i norsk skole, vil gi et lite og heuristisk innblikk i hvorfor vi i dag har 56 kristne private grunnskoler som er medlem av KFF.

Del B: ”Hvordan måle grad av trosrelaterte kristne elementer og kristen kultur i disse skolene?” har skapt utfordringer, fordi konkrete og empiriske studier er mangelvare. Det vil helt sikkert være elementer som andre vil savne i forhold til hva jeg har valgt å spørre om/se etter! Ved å begrense oppgaven og presisere hva jeg faktisk ønsket å måle, sammen med min erfaring fra å jobbe i både offentlig skole og privat kristen skole, mener jeg likevel at jeg har klart å utforme et spørreskjema som innhenter god og relevant data. I tillegg har jeg fått gode input fra veileder og skolefolk i forhold til utformingen av påstandene i spørreskjemaet. Jeg kommer tilbake til hva jeg legger i begrepet ”trosrelaterte elementer” og ”kristen kultur”.

For å kunne svare på del C og D ble jeg altså nødt til å innhente ny data og har valgt hovedsakelig å gjøre det ved å utforme et registreringsskjema til respondentene. Jeg kommer tilbake til dette nedenfor, samt i metodekapittelet.

1.3.2 Begrensning og presisering av problemstillingene:

Jeg har altså valgt å begrense oppgaven til å kun se på *omfang og formen* av kristne elementer i skole, og ikke i noe særlig grad gå inn på detaljer i *innholdet*. Konklusjoner og oppsummeringer vil derfor fokusere på *i hvilken grad* skolehverdagen og skoledriften preges

av at skolen er kristen. *Formen* de kristne elementene har vil allikevel til en viss grad komme frem i gjennom innsamlingen av data, og kan leses ut ifra de påstandene jeg har med i spørreskjemaet. De sju indeksene som påstandene er kategorisert inn i, gir et *kvantitativt* bilde på hvor stor plass kristne elementer og den kristne kulturen har i skolene. Dette betyr at det er mulig å få en oversikt over *hva slags* kristne aktiviteter som skjer i kristne grunnskoler ved å studere resultatene fra datainnsamlingene, men man får ikke detaljer om innholdet i hver enkel aktivitet.

Oppgaven vil ta for seg de mest sentrale sider ved skoledriften hvor ulike grupper kommer sammen, inkludert styret, ledelsen, øvrige ansatte, foresatte og elevene. Jeg har sett på både *omfanget* som ligger utenfor vanlig undervisning, og *omfanget* som er integrert i fag og undervisningstid (læreplaner, årsplaner og uke-/lekseplaner). De aller fleste kristne privatskoler følger i stor grad det offentliges læreplaner (L-06 Kunnskapsløftet). Mange skoler har fått godkjent alternative planer i ett eller flere fag. Disse læreplanene skiller seg i ulik grad ut fra de offentliges planer/Kunnskapsløftet.

Det er videre sett på hvordan ulikhetene mellom kristne privatskoler kommer til uttrykk gjennom *årsplanene*. Vektlegger skolens ledelse at bibelske prinsipper i stor eller liten grad skal flettes inn i ulike tema elevene skal gjennomgå? Er kristne verdier skriftlig implementert i skolens lære- og årsplaner? Kompetansemålene for grunnskolen er vide og det har med L-06 vært opp til hver enkelt skole, både privat og offentlig, å gjøre lokale tilpasninger og prioriteringer innenfor disse. I oppgaven kan jeg bare måle i hvilken grad rektor/skolens ledelse mener dette er gjort og i hvilken grad det settes krav til dette på skolen i form av å implementere kristne verdier i undervisningen. I hvilken grad kristne verdier eller elementer *i praksis* trekkes inn i undervisningen, måles ikke i denne oppgaven. Man må regne med at hver enkelt lærer tar ulike valg i klasserommet som resultat av at man jobber på en kristen skole hvor man ikke må være "trosnøytral". Å få frem dette ville ha krevd et oppsøkende kvalitativt studium.

1.3.3 Hva forklarer variasjon?

Først og fremst har jeg helt fra idéfasen til denne oppgaven hatt en antagelse om at kristne private grunnskoler er ulike skoler, og kan derfor ikke i alle sammenhenger omtales som en homogen gruppe. Det finnes mange likheter mellom skolene, men jeg tror at det er store forskjeller i forhold til det jeg har valgt å studere i min undersøkelse, nemlig grad av implementering av kristne elementer og kultur i skolehverdagen.

Det er videre utviklet en del mer presise hypoteser omkring faktorer som kan forklare variasjon. Selv om det ikke er utviklet teoretisk bidrag direkte relatert til kristne grunnskoler trekker jeg her veksler på mer tradisjonell organisasjons- og ledelsesteorier. Spesielt vektlegges organisasjonsstruktur, -kultur og -ledelse.

2 Presisering av oppgavens teoretiske utgangspunkt, hypoteser og kildebruk

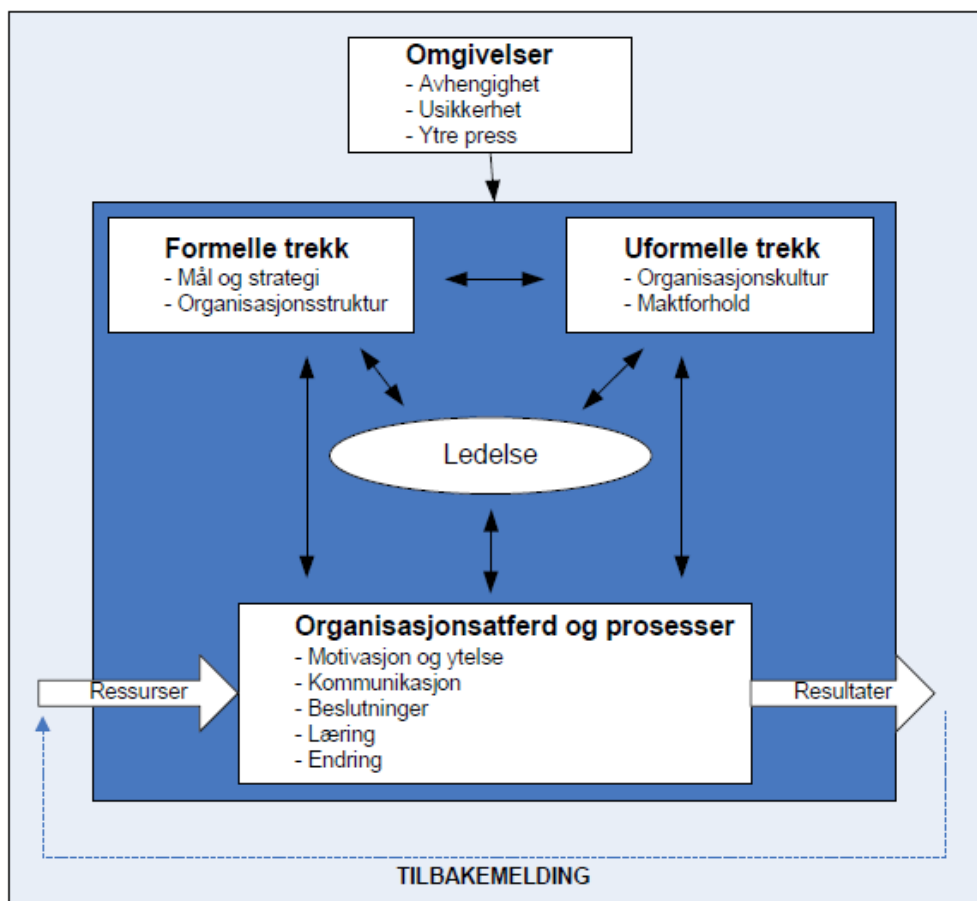
Oppgaven vil henviser til ledelses- og organisasjonsteori, med vekt på organisasjonskultur og -struktur. Hvordan og i hvilken grad påvirkes skolens kultur og struktur av eier- og lederskap? Dersom eier- og lederskap skal påvirke må eierne og/eller ledelsen ved skolene ha makt og handlingsrom. Jeg vil derfor gi et innblikk i reformer og ledelses- og organisasjonsteori som nettopp fremhever ledelse som viktig og betydningsfullt for hvordan en organisasjon formes og eventuelt lykkes.

Det vil blant annet bli henvist til Jacobsen og Thorsviks bok "Hvordan organisasjoner fungerer", Bakka, Fivelsdal og Nordhaugs bok "Organisasjon og ledelse", samt "Det kommunale laboratorium" av Baldersheim og Rose. Teori om organisasjonskultur vil i tillegg hentes fra Edgar Scheins artikkel: "Organizational Culture and Leadership", samt Frost m.fl: "Reframing Organizational Culture". Noen tanker rundt viktigheten av å ha en felles visjon blir hentet fra Senges "Den femte disiplin – Kunsten å skape en lærende organisasjon". Jeg vil supplere med henvisninger til skolelederlitteratur (med vekt på Møller og Ottesen: "Rektor som leder og sjef"), skolehistorie og forskning, samt NOUer, avisartikler og andre nettartikler.

Oppgaven vil legge vekt på den delen av organisasjonens *struktur* hvor trosrelaterte elementer er implementert og den delen av skolens *kultur* som handler om i hvilken grad skolen preges av kristne verdier og kultur. Organisasjonsstruktur og -kultur er helt umulig å holde fra hverandre som to adskilte deler av skolene. Man kan f.eks. bruke *strukturer* i form av ritualer og seremonier som styrker organisasjonskulturen. Kultur og struktur blir gjerne sett på som like viktige for hvordan organisasjoner fungerer og de påvirker hverandre gjensidig (Jacobsen og Thorsvik, 2007:145). På en kristen skole vil det kunne være f.eks. være faste rutiner med kristne morgensamlinger, som igjen er med å styrke grad av kristen kultur på skolen.

Undersøkelsen som utgjør hovedtyngden i oppgaven er vanskelig å knytte direkte til en spesifikk teori, men store deler av det jeg spør respondentene om handler om hvordan de har organisert skolene i forhold til å følge opp det kristne ståstedet skolen skal ha. Jacobsen og Thorsvik (2007) har utarbeidet en modell med det formål å gi et helhetlig bilde av hvilke forhold som er av betydning for hvordan organisasjoner fungerer. Mange av påstandene i min undersøkelse handler om hvordan skolene er *strukturert* og hvilke aktiviteter som er implementert for å oppnå ønskede resultater i forhold til skolens visjoner. Disse påstandene vil være det Jacobsen og Thorsvik kategoriserer som *formelle trekk* ved organisasjonen. På

den andre siden handler påstandene i undersøkelsen om i hvilken grad skolen preges av en kristen *kultur* og i hvilken grad ulike instanser har *makt* til å styre dette. Dette omtales som de *uformelle trekk* (Jacobsen og Thorsvik, 2007:19).

6

Figur 2-1: Forhold som er av betydning for hvordan organisasjoner fungerer (Jacobsen og Thorsvik, 2007:19)

Videre er *ledelse* med i Jacobsen og Thorsviks figur som en egen variabel. De fremhever at ledere kan påvirke organisasjonsatferd og prosesser både direkte gjennom egen atferd og indirekte gjennom bruk av formelle og uformelle organisasjonstrekk. Menneskers holdninger og handlinger påvirkes, formes og skapes av trekk ved organisasjoner (jf. *organisasjonsatferd og prosesser* Figur 2-1). Samtidig hevder de at *det alltid vil være rom for at enkeltmennesker og grupper "bryter ut" av en etablert struktur eller kultur* (Jacobsen og Thorsvik, 2007:17,18 og 20). Oppgaven min har ikke som hovedfokus å avdekke om enkeltmennesker følger opp skolens visjon, men ettersom jeg f.eks. spør etter grad av trosrelaterte elementer i skolen vedtekter og så måler dette i forhold til ansatte og elever, vil det komme frem dersom det er store sprik mellom disse formelle styringsverktøyene og skolens mer uformelle kultur.

⁶ Figuren er hentet fra en eksamensbesvarelse på internett, men den er utformet av Jacobsen og Thorsvik (2007): <http://logistikk.wikispaces.com/file/view/Eksamensbesvarelse+organisasjon+og+endring+SOS6502+v1.0.pdf>

I følge Max Weber kan den formelle strukturen betraktes som et instrument for å nå ulike mål (Bakka, 2004:78), men en organisasjon er ikke bare ren byråkrati eller struktur som i Webers teori. En organisasjon består av struktur, kultur, prosesser og ressurser (Bakka, 2004:107) og en sterk positiv lederskapt kultur kan bety mindre behov for sterkt byråkrati eller formell struktur for at en organisasjon skal fungerer bra. Kan dette bety at en skole eid av en karismatisk menighet ikke trenger mye byråkrati og struktur for å få til den form for kristen kultur som ønskes av lederskapet på skolen? Vil slike skoler ofte ha så pass karismatiske rektorer at disse i form av sin personlige lederstil skaper en tydelig kristen kultur?

Men med karismatisk ledelse mener jeg ikke her nødvendigvis en religiøs leder fra en karismatisk kristen menighet. Uttrykket har opprinnelig en mye mer allmenn betydning. Max Weber mente at karisma er en medfødt egenskap hos personer som lett vinner tillit og skaper etterfølgere. En karismatisk leder er en som formulerer visjoner og klarer å sette visjonen ut i handling. Han klarer å formulere mål og delegere ansvar og får gjerne alle til å slutte opp om hans ideer. Ofte skaper en slik leder både jobbtilfredshet og gode prestasjoner hos sine ansatte (Jacobsen og Thorsvik, 2007: 366-367).

Det er, uavhengig av eierskap og ledelsesstil, *eierne og ledelsen (rektor)* som skal ta de øverste og grunnleggende avgjørelsene for enhver skole. Eier og leder står ansvarlig for hva de ansatte f.eks. fyller skolehverdagen med, inkludert i hvilken grad skolen fremstår som et religiøst alternativ. Derfor har jeg vært spesielt interessert i å se på *eierne og ledelsen* som mulige forklaringsvariabler for variasjon, men i tillegg vil jeg også se på om variasjon kan forklares ut ifra andre strukturelle trekk.

Jeg tror det er mulig å finne sammenhenger mellom eierskap og ledelse i forhold til grad av kristne elementer i skolehverdagen. Her har jeg først hatt to hypoteser som spriker i helt ulike retninger.

Den første hypotesen kan avledes av Jøssangs artikkel: *Utover på 1980- og 1990-talet skjedde ei karismatisk dreining i norsk kristenliv. I motsetnad til den tradisjonelle lutherdomen, som skil mellom det åndelige og det verdslege regimentet, blei denne sondringa dempa ned. Kristen tru og liv måtte koma til uttrykk på alle felt. Ut frå denne tenkegangen ville det vera feil med nedslag berre enkelte gonger, som i kristendoms- eller KRL-faget. Skulle ein koma nokon veg, måtte trua koma til uttrykk og gjennomsyra heile verksemda.*” (Jøssang, 2008:29)

Hypotese 1 blir da at *i skoler med karismatiske skoleeiere⁷ vil trosrelaterte elementer trekkes inn i større deler av skolehverdagen.* Dette fordi den karismatiske retningen har som utgangspunkt at Guds ord hører hjemme i alle fag og i alle deler av livet!

Men har disse unge, entusiastiske og kanskje uerfarne skolegründerne klart å følge opp sin visjon fra etableringsfasen, samtidig med den veksten mange av disse skolene som er blitt etablert de siste 15 årene har opplevd? Har de klart å videreføre og utvikle målet med å inkludere Guds ord i alle fag eller i alt de gjør. Hva med nyansatte? Settes det klare krav fra ledelsen om å trekke inn Guds ord i undervisningen og i elevsamtaler, eller overlates alt til den enkelte ansatt, så lenge eventuelt kravet om personlig tro er oppfylt? Kreves det at ansatte har en personlig tro?

Disse spørsmålene som jeg har ønsket å undersøke leder over i den andre og ganske så motstridende hypotesen som bygger på disse tankene: Tradisjonsrike, eldre skoler, som i stor grad har lutherske eller katolske⁸ eiere, vil ha en mye større grad av godt implementerte styringsverktøy for å ivareta den kristne profilen til skolen, og på denne måten får f.eks. nyansatte informasjon og tydelige forventninger og krav også på dette området. Eierne som står bak disse skolene er også i større grad store organisasjoner eller kirkesamfunn. De har derfor med stor sannsynlighet mer ledelses- og organisasjonserfaring, og dette kan skolene nyttiggjøre seg av. Derfor vil man finne større grad av trosrelaterte elementer i disse skolene. Dette kan oppsummeres i denne hypotesen: (Hypotese 2) *Skoler som har store organisasjoner med lange tradisjoner som eiere, vil ha større grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur implementert skolehverdagen.*

Hvor store er forskjellene og på hvilke måter drives disse skolene? Kanskje ikke skolene er så ulike? Kanskje preges ikke skolene av hvilke eierforhold de står i, men formes ut ifra de menneskene som er på skolen hver dag – ansatte og elever? Eller er det store ulikheter i forhold til hva slags eiere og organisasjoner som står bak skolen?

Hva med skoler eid av Syvendedags Adventistsamfunnet (heretter omtalt som Adventistsamfunnet)? Dette er et protestantisk kirkesamfunn som har lang tradisjon for å drive skoler både nasjonalt og internasjonalt, men som på sine nettsteder fremhever et lignende syn på læring som de karismatiske menighetene: ”*Det kristne livssyn veileder også*

⁷ Skoler innenfor eiergruppe 1, dvs. karismatiske- og/eller pinsemenigheter

⁸ F.eks. skoler innenfor eiergruppe 2 (med vekt på DELK-skolene som har lange tradisjoner), 3 (Lutherske organisasjoner) og 5 (Den katolske kirke)

måten man ser på og forvalter lærestoffet” (Syvendedags Adventistsamfunnet, 2005). Eier har altså klare tanker om at kristne verdier skal inn i undervisningen og ikke være en adskilt del som f.eks. bare kommer frem i morgensamlinger. Følges dette opp i praksis? Betyr dette at disse skolene har integrert kristne verdier i stor grad i undervisningen? Ettersom Adventistskolene både har lange tradisjoner for skoledrift og et grunnsyn om at troen skal integreres i hele skoles struktur, kan man forvente at de har implementert religiøse elementer i både formelle og uformelle trekk, jf. Figur 2-1. Min hypotese (3) blir derfor: *Skoler eid av Adventistsamfunnet har høy grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur.*

Men det kan også finnes andre forklaringer på variasjonene mellom de kristne privatskolene enn type eierskap og trossamfunn. Dette kan være ledelse, størrelse, alder på skolen, de ansattes bakgrunn, elevsammensetningen, foresattes engasjement, ønsker for skoledriften eller geografisk beliggenhet. Jeg har valgt å se nærmere på *rektor (ledelse), størrelse og alder* og om skolene setter krav til *personlig tro* hos ansatte, for å se om dette er faktorer som påvirker i hvilken grad skolene preges av å være kristne.

Min hypotese i forhold til størrelse er at; *skoler med mange elever vil i mindre grad preges av at de er kristne skoler* (hypotese 4), fordi man vil få en større prosentandel av elever, foresatte og eventuelt ansatte som ikke er kristne og det vil bli vanskeligere å holde på en felles organisasjonskultur når skolen vokser. Min hypotese i forhold til alder er at; *eldre skoler i mindre grad vil preges av at de er kristne skoler* (hypotese 5), fordi skolens opprinnelige visjon for å starte kristen skole kan med årene bli utvasket som følge avstand i tid, mangelfull overføring av kristne kulturelementer ved nye ansettelse eller press fra omgivelsene. (Jacobsen og Thorsvik, 2007: kap. 6)

Begge disse hypotesene finner også støtte i Edgar Scheins definisjon av organisasjonskultur. Han vektlegger hvordan grunnleggende antakelser blir betraktet som sant og den rette måten å oppfatte på av en gruppe mennesker. Disse antagelsene blir lært videre til nye medlemmer av gruppen (Schein, 1991:247). Organisasjonsstruktur og organisasjonskultur kan virke sammen på en god måte å fungere som gode styringsredskap for ledelsen, men kulturer som får utvikle seg på tvers av ledelsens ønsker kan også minske effekten av strukturer (Jacobsen og Thorsvik, 2007:116-117). Faren for at dette kan skje vil øke når elevtallet øker og/eller når tiden går og skolen blir eldre. Kanskje det ikke er nok at ledelsen i visjoner og vedtekter slår fast hva som skal være de grunnleggende antakelser om virkeligheten og utvikler flotte

styringsverktøy, dersom man lar andre kulturer utvikle seg på tvers av ledelsens opprinnelige tanker for skoleledelsen?

Spørsmålet blir videre om en karismatisk leder er nok for å skape den kulturen man ønsker på skolen? Studier viser at karismatiske ledere ikke er like dyktige til å administrere og f.eks. planlegge og gjennomføre tiltak ved behov for endring. Enkelte kan utvikle en autoritær lederstil og det kan utvikles en kultur med begrenset rom for kritisk tenkning (Jacobsen og Thorsvik, 2007:367+414). Selv om denne typen karismatisk lederskap kan oppstå i alle typer organisasjoner, vil det nok være enkelte innenfor kristne kirkesamfunn som har høstet dyrekjøpt erfaring med et for autoritært karismatisk lederskap. Kan dette bety at min hypotese om skoler eid av karismatiske menigheter kan stemme, men at det ikke holder at en rektor er karismatisk som person for å holde på en sunn prestasjonsfremmende kultur på sikt? Man må både være oppmerksomme på faresignaler i forhold til at det kan utvikles en autoritær lederstil, samt sørge for at rektor også har administrative egenskaper!

I hvilken grad har rektor betydning for i hvilken grad skolen preges av å være kristen? Er det ikke eier, men de eierne setter til å lede skolen som avgjør i hvilken grad skolen preges av å være kristen? Min hypotese her er at *dersom skolene har en rektor med personlig tro og kristent engasjement, og som går inn for å fremme de kristne verdiene i skolens struktur og kultur, vil skolen bære sterkere preg av å være en kristen skole* (hypotese 6).

Denne hypotesen kan avledes av all form for ledelsesteori som sier at ledelse er av betydning for den organisasjonen han/hun skal lede, og dette kommer jeg tilbake til. I tillegg henviser jeg til teorier om organisasjonskultur som sier at organisasjonskultur kan fungere som *styringsmiddel*. Jo sterkere man implementerer en kultur fra ledelsens side som også innebærer tillit fra personalet til denne kulturen, kan man i stor grad regne med at ansatte handler i henhold til kulturelementene og det blir mindre behov for å kontrollere og overvåke. Man kan dermed få en form for ”klanstyring” hvor organisasjonskulturen erstatter bruk av administrative styringsvirkemidler (Jacobsen og Thorsvik, 2007:116).

I forhold til krav om kristen tro ved ansettelse, tror jeg mange av skolene setter dette kravet, men *om skolene ikke setter krav til personlig tro hos de ansatte vil grad av kristen kultur på skolene svekkes* (hypotese 7). Også denne hypotesen kan utledes av Jacobsen og Thorsviks syn på organisasjonskultur, samt Scheins presisering om at grunnleggende antagelser som organisasjonskulturen bygges på må læres videre til nye medlemmer. Dersom de ansatte deler eiers og ledelsens tro og grunnleggende verdensbilde, vil det bli enklere for ledelsen å skape

tillit og samhold rundt f.eks. skolens kristne visjon, og nødvendigheten av å sette krav/bruke makt for å holde på de kristne verdiene avtar.

Kan det ut ifra dette tenkes at min hypotese om at skoler med store og tradisjonsrike organisasjoner som eiere vil ha stor grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur ikke vil stemme dersom ledelsen gir for stort rom for andre kulturer/virkelighetsoppfatninger blant de ansatte? Er man avhengig av at de ansatte stiller seg bak skolens visjon og formål med å drive skole for å få en skole med den grad av religiøst preg som f.eks. eier ønsker? Kan man videreføre en kultur til nye medlemmer og få nyansatte til å innordne seg i et felles sett av antagelser om hva som er sant (Schein, 1991:247), uten at de faktisk tilhører den religionen som skolen bygger hele sin eksistens på?

Det er her på sin plass å minne om at skoler som i databehandlingen viser seg å ha *lav grad* av trosrelaterte elementer og kristen kultur kanskje har tatt bevisste valg og nettopp *ønsker* å ikke ha de religiøse sidene ved skolen for sterkt fremhevet i hverdagen. Dette betyr igjen at det ikke blir riktig å fremheve en ledertype eller lederstil som best eller riktigst for kristne private grunnskoler. Skoleeierne ønsker med all sannsynlighet å skape *ulike* skoler og de må derfor se etter ulike personligheter når de ansetter ledelsen. Men det har vist seg veldig vanskelig å finne et sett av lederegenskaper som alltid er de beste og de man derfor bør se etter.

Diskusjonen har ofte gått mellom tilhengere av mer tradisjonelle *autoritære* ledere eller ønske om en mer *demokratisk* ledelse. Fordi det viste seg umulig å bevise at en ledelsesmodell var bedre enn de andre ble teorier om *situasjonsbestemt ledelse* utviklet. Man begynte å fokusere mindre på hva som var en god og en dårlig leder, til å lete etter ”rett leder på rett plass” (Bakka, 2004:263). Man så at flere egenskaper var nødvendig, og at man da kunne trekke frem de sidene som lederen trengte i ulike situasjoner og i møte med ulike mennesker i arbeidet. Arbeidsgiver må ved ansettelser ta stilling til om en bestemt person vil kunne klare bestemte typer av oppgaver (Bakka, 2004:262-263), og i denne sammenheng - utvikle skolen til den type kristen skole som eierne ønsker.

Videre er det spennende å se at som en videreføring av at lederrollen ikke lenger var forbeholdt mennesker med visse medfødte egenskaper, ble ledelse noe som kan utvikles og læres. Det ble også vektlagt flere ferdigheter, som bekrefter mine kommentarer ovenfor om at det ikke er nok å bare være karismatisk eller en høyt kvalifisert administrator. Bakka fremhever de tre hovedkategorier av ferdigheter en leder bør ha som Katz` allerede i sin artikkel ”Skills of an effective administrator” fra 1955 beskrev. Katz inndelte i *faglige*

ferdigheter (evne til å administrere oppgaver og gjennomføre arbeidet), *sosiale ferdigheter* (kommunikasjon og motivasjon) og *begrepsmessige ferdigheter* (se helhet og sammenhenger både innad og utad i bedriften) (Bakka, 2004:264). En leder som har gode egenskaper på alle disse områdene vil man kunne ha forventninger om at klarer å lede og styre en skole i den retningen han eller hun måtte ønske.

At lederskap har betydning har også vært et av hovedprinsippene i den kanskje mest betydningsfulle reformbølgen som har påvirket skolesektoren de senere årene, New Public Management (NPM). Det har vært sterkt fokus på NPMs påvirkning på offentlig sektor, men ettersom private skoler også skal fungerer innenfor det samme lovverk, regler og system som offentlige skoler har det i like stor grad aktualitet for private skoler. NPM er en samlebetegnelse på markedsøkonomiske trekk og en moderniseringsbølge som det offentlige har tatt inn i sin organisasjonsstruktur og ledelsesform. NPM startet på New Zealand og i Australia tidlig på 80-tallet, som følge av en krisepreget økonomisk situasjon og har så spredd seg - også til Skandinavia. Merkelappen NPM ble satt på av Christoffer Hood så sent som i 1991 som en samlebetegnelse, fordi det ble hensiktsmessig å finne et "shortname" på doktrinene som dominerte reformene i mange OECD-land. (Hood, 1991:3)

Øgård (2005:28-29) har på grunnlag av en mengde forskere og teoretikere utviklet en oversikt over de elementer som er blitt trukket frem som kjennetegn ved NPM. Jeg ønsker å bruke de tre kategoriene i hans inndeling og si noe om hvordan NPM som styringsform kan forsterke eller underbygge mine hypoteser, men også skape utfordringer for ledelsen til å opprettholde fokuset på å drive et alternativt skoletilbud.

Den første bolken identifiserer Øgård som "Tro på ledelse"! Fokuset på lederskap i skolesektoren har vært sterk de siste årene. At lederskap blir sett på som viktig understrekes av satsningen på å gi rektorer i norsk skole mer kunnskap gjennom ulike ledelseskurs og utdanning. I Norge har dette slått ut i større handlingsrom i *prosessene*, samtidig som det er blitt større og målbare krav til *resultater*. Dette ble tydeligst slått fast i Stortingsmelding nr. 30 (2003-2004) *Kultur for læring*. Man skulle nå vise mer tillit til at skoleleder og skoleeier selv har de beste forutsetningene for å vite hvordan god læring kan skapes, og man skulle bort ifra sentralt detaljstyring. Også innføringen av Kunnskapsløftet i 2006 har fulgt NPM-inspirerte prinsipper om at styringen av skolene skal foregå gjennom desentralisering (Colbjørnsen, 2011:111). I Stortingsmelding nr. 31 (2007-2008) *Kvalitet i skolen*, ble det i

midlertidig slått fast at nasjonale myndigheter måtte være med å hjelpe rektorene til å takle alle utfordringene ved å satse på kompetanseheving.

Flere ledelsesteorier, f.eks. lederstilteorier og teorier om situasjonsbetinget ledelse, mener at lederskap er den mest sentrale organisasjonskomponenten (Baldersheim, 2005:157), mens andre teorier fremhever ledelsenes viktigste funksjon som mer symbolsk (Baldersheim, 2005:145).

Har lederskap stor betydning for hvordan kristne privatskoler drives? For en privatskole vil styret være skolens øverste organ og her vil eier være sterkt representert. Er det dette lederskapet (les: eier) som påvirker skolen i størst grad, eller er det rektor som person som kan forklare kristne elementers plass i skolehverdagen? Dette har jeg undersøkt og resultatene kan lese mot slutten av denne oppgaven.

Den neste bolken med kjennetegn på NPM kaller Øgård ”Mer bruk av indirekte kontroll enn av direkte autoritet”. Her legger han prinsippene om mer målstyring, benchmarking og fokus på resultater. Det har for norske skoler blitt utviklet et sett av undersøkelser og prøver som skal måle kvaliteten på skolene, både det psykososiale miljøet og faglig nivå⁹. Private skoler må følge dette opp på linje med offentlige skoler. Testene har vært og er svært omdiskuterte. De har ført til både interessant informasjon og læring, men samtidig tar dette også mye tid og arbeid for skolene. For private skoler er det et sterkt fokus på å opparbeide seg et godt rykte og være et godt både faglige og sosialt alternativ for elever. Skolene er avhengig av dette for å få elever. Kanskje kan dette sterke fokuset på målbare resultater også ta så mye tid at arbeidet med å vedlikeholde skolenes verdidokumenter og visjoner om å drive kristne skoler kan falle akterut?

I den siste bolken til Øgård fremheves det at *brukerne* kommer mer i fokus i NPM. Jeg tror kristne skoler alltid har hatt sterkt fokus på brukerne, fordi de er skoler hvor foresatte og elever aktivt velger eller velger bort skolen. Men ønsket om å få flere elever kan bli så sterkt at man tilpasser seg brukerne når det gjelder i hvilken grad skolen skal fremstå som kristen. Det trenger for så vidt ikke være noe galt i det, så lenge det er bevisste valg som blir tatt av eierne eller ledelsen, og ikke bare en kultur som utvikler seg på tvers av deres visjon for skolen. Det må også legges til at private skoler er med på å muliggjøre tankene om valgfrihet

⁹ F.eks. nasjonale prøver og Elevundersøkelsen

og prinsippet om å imøtekomme innbyggenes behov og interesser som NPM fremhever (Øgård, 2005:30), ved å tilby et alternativ til offentlig skole.

Summerer vi opp disse tre hovedprinsippene i NPM og setter de opp mot mine eierhypoteser (1-3) og ledelseshypotese (6) i denne oppgaven, kan vi si at NPM støtter opp om å se på eier og ledelse som forklaring på variasjon ettersom troen på ledelse er sterk. Samtidig kan vi ha som bakteppe når jeg presenterer resultatene at fokuset på resultater og brukerfokuset kan føre til mindre fokus på de kristne skolenes særpreg.

I tillegg til de forfatterne og teoriene jeg har presentert her, vil oppgaven også henvise til lovverk og blant annet se på den historiske utviklingen til formålsparagrafen for norsk skole.

2.1 Tidligere forskning/Hva vet vi fra før?

Som nevnt i innledningen er det så vidt jeg har vært i stand til å avdekke ikke forsket mye på kristne private grunnskoler i Norge. Spesielt finner jeg svært lite forskning som har gått direkte på disse skolenes virke og praksis i skolehverdagen, gjennom kvalitative eller kvantitative undersøkelser. Men enkelte forskere har sett på tema som omhandler skolene mer indirekte:

Vibeke Blader Strand tar for seg statens plikt til å ta skritt for å ivareta skoleelevers diskrimineringsvern innen religiøse privatskoler, som en del av doktoravhandlingen ”Diskrimineringsvernets rekkevidde i møte med religionsutøvelse” (Strand, 2011). Her fokuserer hun på at lovverket ikke er godt nok i forhold til å regulere hva en lærer på en religiøs privatskole kan si f.eks. i religionsundervisningen.

I 2005 ble det gjennomført et SØF-prosjekt (Senter for økonomisk forskning), finansiert av Utdanningsdirektoratet som evaluerte lov om frittstående skoler og konsekvensene av denne loven. Bl.a. konkluderte de med at privatskolene i gjennomsnitt hadde bedre elevresultater, og fremhevet ikke minst de kristne privatskolene (Bonesrønning, 2005). Denne forskningen skulle være første del av et større forskningsprosjekt om privatskoler som ble satt i gang av Kristin Clemet (H) da hun var utdanningsminister i 2005, men prosjektet ble stoppet i 2006 av daværende kunnskapsminister Øystein Djupedal fra SV (Fladberg, 2006).

Gro Kvåle og Eyvind Elstad har studert betydningen av fritt skolevalg i Norge, og kommer til en viss grad inn på privatskoler i den forbindelse. De finner at retten til fritt skolevalg i svært liten grad ser ut til å ha ført til segregering, og da kun i den største kommunen som var med i

undersøkelsen (Kvåle og Elstad, 2008:153). Øyvind Berge og Christer Hyggen har skrevet et grundig notat om privatskoler i Norden, hvor de gir en fin historisk og politisk oppsummering av denne delen av skolesektoren i de nordiske landene: Privatskoler i Norden – Omfang, utvikling og den politiske debatten (Berge, 2011). Etersom jeg i denne oppgaven velger å fokusere på hva en *kristen* privatskole er, henviser jeg til denne rapporten for de som ønsker å få et mer generelt innblikk i hva privatskoler er.

Elisabet Haakedal har skrevet en avhandling som ikke tar for seg de private skolene, men handlingsrommet for religionslærerne i offentlig skole på 1990-tallet. Hun finner at det er en god del variasjon i hvordan lærerne underviser og at det er variasjon som følge av ulike lærertyper og geografisk variasjon. Det viste seg at man fortsatt i enkelte offentlige skoler hadde lærere som gjennomførte morgensamlinger med kristen sang og bønn, mens andre skoler hadde gått helt bort ifra dette. Det var også ulik praksis i forhold til om man gjennomførte skolegudstjenester og innholdet i disse (Haakedal, 2003:450-451). Hun har også en historisk innledende del om kristendommens plass i offentlig skole.

Mye litteratur om kristen undervisning og kristne skoler er skrevet med et kristent og dermed ikke-nøytralt utgangspunkt. Carsten Hjorth Pedersen fra Danmark har skrevet ”Påvirkning med respekt”, hvor han tar utgangspunkt i intervjuer med tidligere elever på privatskoler. Pedersen fremhever viktigheten av å finne balansen mellom det å ikke gå for tett på, men samtidig ikke trekke seg bort ifra elevene. Han gir tips til hvordan kristne lærere kan gjøre gode overveielser i møte med elevene og hvordan man kan påvirke elevene på en respektfull måte.

Signe Sandsmark har i 2000 skrevet doktoravhandlingen ”Is Word View Neutral Education Possible and Desirable?” Hun fremhever at et nøytralt verdensbilde både er umulig og ikke ønskelig. Hun legger ikke skjul på at hun selv er kristen, fordi hun mener at det ikke er mulig å være nøytral i slike spørsmål som hun tar opp, uavhengig om man ser verden fra et liberalt¹⁰ eller kristent synspunkt (Sandsmark, 2000:12). Hun har videre sett på kristendommens plass i offentlig skole og sammenlignet Norge med England.

I tillegg til dette er det gjort enkelte studier på konsekvensene av privatisering, ikke minst i de øvrige nordiske landene. Men internasjonal forskning har svært begrenset overførbarhet til

¹⁰ Med liberalt menes her den engelske bruken av ordet i begrepet ”Liberal education”: *Liberal education is widely assumed to be the solution to the problems of indoctrination the particularly religiously based education comes up against.* (Sandsmark, 2000:3)

Norden og ikke minst Norge, fordi andel elever i privatskoler er så mye høyere i de fleste andre land i Europa og ellers i verden enn det vi finner hos oss.

Selv om disse ulike studiene og utgivelsene på hver sin måte bidrar til økt kunnskap og normative refleksjoner omkring religionsundervisning og kristne private grunnskoler, er det som antydnet innledningsvis overraskende lite empiri å spore. Det er forsket mest på *årsakene* og *konsekvensene* av privatisering i skolesektoren, og mindre på *innholdet* i de private skolene. Spesielt problematisk er det at det betydelige mangfoldet – heterogeniteten – ikke er påpekt. I kapittel 4 skal jeg gripe fatt i dette gjennom å presentere et analyseopplegg som i neste omgang er anvendt på de kristne grunnskolene i praksis.

3 Hva er en kristen privatskole og hvorfor finnes de?

For å forklare hva en kristen privatskole er, må vi begynne med å se på hva en privatskole generelt er:

En privatskole som blir godkjent etter privatskoleloven er en skole som tilbyr grunnskole og/eller videregående opplæring på et særskilt grunnlag. Skoler godkjent etter privatskoleloven har rett til statstilskudd. (Utdanningsdirektoratet, 2011)

Under ”særskilt grunnlag” finner vi disse kategoriene som kan få godkjenning:

- religiøse
- anerkjente pedagogiske retninger (for eksempel montessoriskoler og steinerskoler)
- internasjonale grunnskoler og videregående skoler
- videregående opplæring med toppidrett
- norske grunnskoler i utlandet
- særskilte tilrettelagt opplæring for funksjonshemmede

Videre legges det til grunn for å få starte og drive en privatskole at skolen må være et registrert rettssubjekt og drive med opplæring etter privatskoleloven. De kan ikke samtidig drive annen virksomhet som skyss av skoleelever, barnehager e.l. innenfor samme selskap og regnskap.

Kristne privatskoler er kort oppsummert *skoler som driver på religiøst grunnlag og etter privatskoleloven*. Av disse kristne privatskolene er det grunnskolene jeg har valgt å studere. I perioden jeg har arbeidet med denne oppgaven har vi 56 kristne grunnskoler¹¹ i Norge, men i august 2012 vil dette mest sannsynlig øke til rundt 60 skoler, dersom man ser på listen over nylig godkjente privatskoler som Utdanningsdirektoratet la ut i april i år¹². Tre kristne grunnskoler har fått godkjent oppstart høsten 2013, mens en fikk avslag. Avslaget kan i midlertidig ankes.

Økonomisk har privatskoler litt andre rammebetingelser enn de offentlige skolene. Tilskuddet er på 85 % av det de offentlige oppgir at de bruker, regnet ut ifra KOSTRA-tall¹³. Privatskoler kan ta skolepenger som ikke må overstige de 15 % de ikke får dekket sammenlignet med det

¹¹ av de skolene som er medlem av KFF (Kristne Friskolers Forbund)

¹² Se oversikten over godkjente privatskoler fra høsten 2013, samt skoler som har fått avslag her: <http://www.udir.no/Regelverk/Private-skoler/Artikler-private-skoler/Nye-privatskoler-fra-skolearet-2012-2013/>

¹³ KOSTRA (KOMmune-STat-RApportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal virksomhet (<http://www.ssb.no/kostra/index.html>)

offentlige. Skolene får ikke tilskudd til bygg, og dermed kan man si at det reelle tilskuddet ligger under 85 % av det det koster å drive en offentlig skole.

Dette er en kort oppsummering av de viktigste fellestrekkene ved kristne private grunnskoler, og ikke ment som noe dypdykk¹⁴. Utover dette vil skoleeiere og ansatte i disse skolene ta ulike valg som på ulike vis vil forme skolehverdagen. Skolene har ofte utarbeidet et styringsdokument med skolens formålsparagraf. Men dersom man spør en skoleleder i kristne privatskoler om hva en kristen skole er, vil nok mange legge mest vekt på hvordan skolens kristne formålsparagraf gir seg *utslag i skolehverdagen*. Her har de kristne skolene valgt ulike veier så langt: Noen har lagt stor vekt på å utvikle alternative læreplaner til det offentlige, mens andre bruker det offentliges læreplaner, og supplerer i ulik grad innholdet med sitt kristne verdigrunnlag der de mener det er riktig. Enkelte skoler har implementert de kristne grunnverdiene ved hjelp av innføring av skriftlige styringsverktøy, bestemmelser og faste tradisjoner, mens andre skoler kanskje i større grad baserer seg på at det å ha kristne ansatte/felles tro skaper et fellesskap hvor de kristne verdiene kommer til uttrykk gjennom samhandling mellom ansatte og elever. Det er disse ulike valgene jeg har ønsket å få frem i denne masteroppgaven.

3.1 Kristendommens plass i norsk skole og bakgrunnen for etableringen av kristne privatskoler

Kristne skoler har funnet sted i Norge helt tilbake til middelalderen. Dette var katedralskoler som drev med utdanning av prester. Skoler for barn ble først og fremst startet i Norge fordi det var behov for at folk kunne lese religiøse tekster. Den første skoleloven kom i 1739, som en følge av at kirken hadde startet med konfirmasjon og de måtte lære seg det som var forventet å kunne til overhøringen. Om man ikke ble konfirmert kunne man verken arbeide eller gifte seg på den tiden. Pontoppidans forklaringer var den viktigste læreboka i over 100 år i norsk skole, og bestod av spørsmål og svar man måtte pugge. Det var et strengt pietistisk innhold som preget boka.

På bygdene var det omgangsskole, hvor læreren kom tilreisende og underviste rundt langbord, ofte på kjøkkenet. Foreldrene var ofte til stede, og på denne måten hadde de en viss oversikt over hva barna lærte på skolen og hvordan læreren var. Læreren ble valgt av presten, og de

¹⁴ En mer inngående skildring av kristne skoler finnes i f.eks. boka til Jon Kvalbein: *Foreldrerett og friskolekamp* der Ole Øystese stiller spørsmålet ”Hva er en kristen skole?”, Lunde 1985 (11 s).

kunne gjerne være klokkeren som fikk den jobben, men det var ingen attraktiv jobb, og det var ofte unge menn uten mer utdanning selv enn konfirmasjonen.

Etter strenge krav om å stå som medlem i statskirken og følge den lutherske lære, fikk vi dissenterloven i 1845. Den gav rett til å melde seg ut av statskirken og muligheter for å etablere andre kristne trossamfunn (NOU, 2006). Dette gav muligheter for Den katolske kirke. St. Sunniva skole i Oslo/Christiania ble grunnlagt i 1865 av fire søstre fra Frankrike, for å undervise barn av utenlandske katolske arbeidere, og Bergen fikk sin katolske skole St. Paul i 1873. For den katolske kirke kom etableringen av skoler parallelt med bygging av kirkebygg, fordi dette ble sett på som høyst nødvendig for å kunne gi katolske barn undervisning i tråd med deres trosretning.

Etter hvert sendte også norske foreldre sine barn til den katolske skolen, og fra å være en skole for få barn av innvandrere og med fattige kår, har de av skolene som klarte seg gjennom årene uten statstilskudd vokst til å bli anerkjente og populære skoler, med høye elevtall.

Et annet kirkesamfunn som kom raskt til etter at dissenterloven trådte i kraft var DELK (Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn), som ble stiftet i 1872. Allerede seks år før dette hadde 76 foreldrepar i Vestfold meldt barna sine ut av den offentlige skolen og begynt å drive egne skoler, fordi de hevdet at barna ikke lenger fikk den nødvendige og rette kristendomsundervisningen. Den private skoledriften spredte seg til nabobygder og videre til Oslo og flere byer på Østlandet. DELK har videre gjennom mange generasjoner hatt som en av sine viktigste oppgaver å drive kristne grunnskoler (delk.no).

I 1860-åra bar preg av strid om grunnskolens innhold, konfirmantundervisning og deler av forkynnelsen innenfor statskirken (delk.no). I 1860 kom en ny skolelov som satte krav til eget skolebygg ved et visst antall elever, det ble innført flere fag og læreryrke fikk noe høyere status. Mange foreldre forstod ikke hvorfor ungene skulle lære så mange fag og skoleveien ble lengre ettersom læreren ikke om til gårdene. Dette var nok hovedgrunnene til at en del foreldre holdt barna hjemme fra skolen deler av skoleåret.

Med kommunale skolebygg, lesebok med ”verdslige tekster” som eventyr og dikt av Bjørnson og lærere som ikke nødvendigvis også var prester, ble båndet mellom skolen og kirken svakere. Også dette gjorde mange foreldre skeptiske. Var ikke slike tekster syndige? I tillegg var det vanskelig for mange foreldre å ha råd til å betale skolemateriell.

Skoleloven fra 1889 la opp til at skolen skulle være for alle samfunnslag. Det ble flere timer og flere fag. På den tiden fantes det også privatskoler, men det var stort sett skoler for de rike i de største byene. Loven betydde også slutten på at konfirmasjonen skulle være det som avsluttet skoletiden, men man skulle få et avsluttende vitnemål.

I 1891 fikk ikke-kristne religioner rett til å etablere organisert virksomhet i Norge, og større grad av trosfrihet – både innenfor kristen tro og i forhold til andre religioner - var med dette etablert.

En ny reform i 1915 innebar at elevene fikk fritt skolemateriell og lege- og tannlegetilsyn. Dette førte til at en del privatskoler forsvant, og fokuset på ”enhetsskolen” var sterk i Norge. Men bare to år før denne reformen ble Kristelig Gymnasium (KG) etablert – en skole som har eksistert siden og som i 1967 utvidet til også å drive ungdomsskole. At de lutherske organisasjoner som eier KG så behovet for å starte kristen privatskole i hovedstaden, var nok en følge av at kirken ikke lengre hadde noen hovedrolle i skolesektoren, men det var også teologisk uenighet blant teologer og biskoper. En av Norges sentrale konservative teologer på 1900-tallet var Ole Hallesby. Han hadde et ortodoks-pietistisk kristendomssyn og kjempet mot den liberale teologi. Hallesby stod bak etableringen av KG, og var styremedlem fra starten 1913. Kristne skoler skulle etableres for å være et middel til å spre evangeliet og til å styrke kristne grunnverdier i folket. Også det nasjonale, lutherske og haugianske skulle styrkes gjennom skolene (Moe, 2012).

Men til tross for økt religionsfrihet, samt reformer med fokus på flere fag, var det i praksis ikke alle lærere og skoler på landsbygda som fulgte opp endringene, men lot fortsatt religion/kristendom være hovedfaget til langt ut på 50-tallet (Des-Norge, 2003).

I tillegg til at den lutherske lære og kristne tradisjoner stod svært sterkt i Norge, hadde også skolene en formålsparagraf som gav kristendommen en særskilt plass i norsk skole. Den kristne formålsparagrafen har gått gjennom flere revideringer, men målet om å gi barna en kristen oppdragelse stod lenge fast. Den første formuleringen lød slik:

1848: ”Det skal være Almueskolens Fomaal at understøtte den huuslige Opdragelse i at bibringe Ungdommen en sand christelig Oplysning og derhos at forskaffe den de Kundskaber og Færdigheder, som ethvert Medlem av Statssamfundet bør besidde.”
(Bostadutvalget, 2006)

Først i 1969 så man behovet for et tillegg som slår fast viktigheten av åndsfrihet og toleranse:

1969: Grunnskolen skal i forståing og samarbeid med heimen hjelpe til med å gje elevane ei kristen og moralsk oppseding, utvikla deira evner, åndeleg og kroppsleg, og gje dei god allmennkunnskap så dei kan bli gagnlege og sjølvstendige menneske i heim og samfunn.

Skolen skal fremje åndsfridom og toleranse, og leggje vinn på å skape gode samarbeidsformer mellom lærarar og elevar og mellom skole og heim.
(Bostadutvalget, 2006)

Her skulle nok mange lag av kristen-Norge ønsket at man hadde stoppet opp. Med formålsparagrafen av 1969 kunne man drive en statlig skole som la vekt på de kristne grunnverdiene i oppdragelsen, samtidig som man hadde frihet som elev til å tilhøre andre religioner og krav på å bli behandlet og omtalt med respekt.

Norge hadde nok vært i en særstilling etter krigen, hvor fokuset på en samlende gjenoppbygging av landet, inkludert det offentlige skoleverket, var sterkt. Minnene om de rikes privatundervisning og fattige allmueskoler hadde skapt negative assosiasjoner som var vanskelig å fjerne i debatten om privatskolers rett. Men på 60-tallet opplevde de allerede etablerte private skolene en viss positiv utvikling i synet på privatskoler. De ble blant annet trukket frem at FN og Europarådet fremhevet foreldrenes rett til å selv velge religiøse og pedagogiske undervisningsformer for barna. For å få et reelt valg, også for familier uten sterk økonomi, så man at det var nødvendig med økonomiske støtteordninger for privatskoler, og i 1970 kom den første privatskoleloven, som gav privatskoler rett til 85 % støtte til driften (Hamre).

Etableringen av kristne privatskoler må sees i sammenheng med denne samfunnsmessige utviklingen. Man skulle tro at det ville komme en storm av nyetableringer fra 1970, ettersom privatskolene fra da av fikk dekket store deler av skoledriften gjennom statlige tilskudd, men denne til dels fryktede effekten uteble (Flateby 2008:24). Kanskje skyldes dette nettopp fordi mange skoler over det ganske land fortsatt hadde tydelige kristne verdier og tradisjoner i skolehverdagen, og foreldre så i stor grad på offentlig skolen som en nærmest kristen skole – Det ble pugget salmer og bedt Fadervår og faget kristendom ble ofte formidlet i positive vendinger, gjerne av kristne lærere. Privatskoleloven ble revidert i 1985, og det ble i den flere krav til etablering og drift, med argumentasjon om at det måtte til ettersom skolene fikk så store statelige tilskudd.

Den viktigste endringen i formålsparagrafen til offentlig skole, som kom i 1998, var at man samlet lovene for grunnskolene og videregående skoler i en felles opplæringslov. Her ser man

at det skilles mellom grunnskole og videregående i forhold til om man skal gi en kristen oppdragelse (oppseding). I videregående skulle man bare gi *kjennskap* og *forståelse* for de kristne verdiene, og ”humanistiske grunnverdier” skulle også formidles til elevene.

1998: Grunnskolen skal i samarbeid og forståing med heimen hjelpe til med å gi elevane ei kristen og moralsk oppseding, utvikle evnene og føresetnadene deira, åndeleg og kroppsleg, og gi dei god allmennkunnskap, slik at dei kan bli gagnlege og sjølvstendige menneske i heim og samfunn.

Den vidaregåande opplæringa skal vere med på å utvide kjennskapen til og forståinga av dei kristne og humanistiske grunnverdiane, den nasjonale kulturarven vår, dei demokratiske ideane og den vitskaplege tenkjemåten og arbeidsmåten.

Opplæringa i grunnskolen og den vidaregåande opplæringa skal fremje menneskeleg likeverd og likestilling, åndsfridom og toleranse, økologisk forståing og internasjonalt medansvar. (Bostadutvalget, 2006)

Samtidig ble bl.a. tilskuddsordningene til private skoler diskutert politisk. Representanter for Arbeiderpartiet frykta blant annet ”sekskoler” og ”fanatiske foreldre” (Flateby, 2008:27). Man ønsket å gjeninnføre et gammelt tilskuddssystem som gikk ut på at man kunne variere tilskuddet fra år til år, noe som ville bety stor usikkerhet for skolene. Retten til å kunne drive eller velge å gå på en kristen privatskole har i hele etterkrigstiden med jevne mellomrom vært oppe til diskusjon, og naturlig nok har høyresiden sine argumenter for privatskoler, mens venstresiden i stor grad taler *mot*.

Da Høyre, Krf og Venstre dannet regjering i 2001 ble Kristin Clemet utdannings- og forskningsminister. Med Clemet får vi en ny lov: Friskoleloven. Den gav mulighet for å etablere private skoler, uten at man måtte ha en særskilt pedagogikk eller religiøst formål. Mange fryktet kommersielle skoler, selv om loven klart uttrykte at alle overføringer fra staten skulle komme elevene til gode. Med rødgrønt flertall i 2005, ble det igjen friskoledebatt og den nye regjeringen var raskt ute med innstramming, både for friskoleetablering og i forhold til hva man kunne tillate seg som ansatt i den offentlige skolen. Både skoler som allerede var godkjent og nye søkere, ble stoppet i det såkalte friskolefryset fra 13. desember 2005.

Selv om formålsparagrafen for grunnskolene fortsatt la tydelig vekt på at elevene skulle få en kristen oppdragelse, var det ulike syn og praksis blant politikere og skolefolk om hva dette skulle innebære for elevene og skolehverdagen. I 2005 kom kunnskapsminister Øystein Djupedal fra SV med klar tale til lærerne i offentlig skole: ”O du som metter liten fugl – Velsign vår mat O Gud” må bort! (Viken, 2005) Det skulle ikke være lov med forkynnelse i norsk skole, og en religiøs bønn før maten måtte anses som forkynnende. Det ble høylytt

debatt omkring hva som måtte anses som en norsk tradisjon, som blant annet skapte en tydelig start på måltidet for barna, og hva som var forkynnelse. Utdanningsdepartementet uttalte at de støttet Djupedal, men at man kunne gjennomføre bordbønn dersom foreldrene samtykket. Fortsatt praktiseres dette ulikt fra skole til skole i Norge.

Også tradisjoner i forbindelse med kristne høytider har vært mye diskutert. Enkelte skoler har sluttet helt med skolegudstjeneste før jul og julespill av juleevangeliet, mens andre skoler har beholdt dette som en del av skolens tradisjon. Enkelte lærere har blitt så usikre på hva de har lov til å formidle, at de ikke har lært elevene hvorfor vi i Norge har juleferie og påskeferie, men fokusert på nisser og påskeharer. Dette har nok vært til stor frustrasjon blant mange kristne det siste tiåret.

Hele første halvdel av millenniets første tiår ble preget av frisk debatt både i media og på Stortinget omkring kristne friskolers rett til å eksistere. Debatten gikk blant annet på om skolene kunne få godkjent et amerikansk pedagogisk opplegg – ACE (Accelerated Christian Education) - hvor Bibelen skulle prege alle fag. Toppolitikere som Trond Giske (AP), Kjell Mange Bondevik og Jon Lilletun (KRF) var sterkt involverte. Inge Lønning var fremme og påpekte i Stortinget at privatskolesaken først og fremst handler om ”respekten for de foreldre som ut fra sin overbevisning ønsker at det er dette skoletilbudet barna deres skal få” (Flateby, 2008:33) og Lena Jensen fra SV var på banen i 2005 da hun på KFFs landsmøte påstod at det fantes sektskoler innenfor medlemsskolene til KFF (Stautland, 2005).

KFF tok sektanklagene på alvor og istedenfor å dysse ned anklagene ble dette tema på KFFs lederkonferanse, selv om de opplevde anklagene som sterkt urettferdig i forhold til at man så på påstandene som et forsøk på å trykke ned en hel gruppe. Det ble en gjennomgang for medlemsskolene i KFF der man oppfordret skolene til å være på vakt i forhold til negative sekttrekk som isolasjon, lukkethet og autoritært lederskap (Flateby, 2008:97,101).

I 2007 fikk ble det igjen ny lov for private skoler og navnebytte – fra friskoleloven til privatskoleloven, hvor mye av loven fra 1985 ble gjeninnført og muligheten for å etablere grunnskoler uten et tydelig pedagogisk eller religiøst alternativ forsvant langt på vei. Men også det å få starte en kristen skole ble en mye vanskeligere prosess. Den nye loven var et resultat av et kompromiss mellom Regjeringen og KRF, ofte omtalt som friskoleforliket.

Etter flere år med diskusjoner i det offentlige rom omkring skolegudstjenester, bordbønn og andre trosrelaterte kristne tradisjoner fikk vi i 2008 en ny formålsparagraf med en ganske betydelig endring:

2008: Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring.

Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfridom, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet, verdiar som òg kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn og som er forankra i menneskerettane.

Opplæringa skal bidra til å utvide kjennskapen til og forståinga av den nasjonale kulturarven og vår felles internasjonale kulturtradisjon.

Opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfald og vise respekt for den einskilde si overtiding. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte.

(jf. Opplæringslova, § 1 – utdrag)

Dermed var det slutt på en over hundre år gammel tradisjon i norsk skole. Kristen oppdragelse hørte nå kun til i det private rom og i kirker og menigheter.

I mars 2009 på SVs landsmøte gikk partiet inn for å få avvirket alle privatskoler på sikt, og ikke minst religiøse skoler ønsket man å fjerne. Dette vekket mye debatt ettersom partiet satt i Regjeringen som hadde inngått friskoleforliket med KRF og partiet måtte ut og modere utspillet sitt (Molstad, 2009).

Fra 1. august 2011 trådte en ny regel i kraft i form av nye bestemmelser i forskrift til privatskoleloven, kapittel 2. Der kommer det frem at skoler som er godkjent på religiøst grunnlag må synliggjøre sitt verdigrunnlag i læreplanene til relevante fag. I forarbeidene til forskriften fremgår det at:

”Formålet med å etablere og drive skolar på religiøst grunnlag vil nettopp vere at slike skolar skal gi barn og unge eit skoletilbod der trua er ein naturleg del av verdigrunnlaget, og der dette er synleggjort i stiftelsesdokumenta og i dei læreplanane skolen skal følgje.”
(Ot.prp. nr. 37, 2006–2007)

Med dette kan man kanskje si at kristne privatskoler er kommet for å bli, men at det offentlige har beveget seg fra en debatt om disse skolenes eksistensrett hvor enkelte fryktet for mye ”religiøsitet”, til at man nå ser verdien i å sikre at disse skolene opptrer som reelle religiøse alternativer.

De mange nyetableringene av kristne privatskoler de siste tjue årene må sees i sammenheng med utviklingen jeg nå har skissert. Ønsket om å drive kristne skoler har ikke kommet som følge av bedring i økonomiske rammebetingelser, men i stor grad som resultat av endringene i kristendommens plass i norsk skole. Mange kristne opplever norsk skole dit hen at kristen tro er et ikke-tema i norsk skole, og i enkelte tilfeller får man inntrykk av at for ansatte er det greit å fortelle at man er humanetiker, men ikke at man er kristen. En RLE-bok¹⁵ har fjernet forkortelsen f.Kr. og e.kr. og erstattet dette med før-/etter vanlig tidsregning. Mange skoler tillater ikke at elever organiserer frivillig andakt i friminutter, eller en plakat med informasjon om fritidstilbud for ungdom på bedehuset (Johannessen, 2008). Det er her interessant å kunne legge til kunnskapsminister Kristin Halvorsens svar på spørsmål fra stortingsrepresentant Dagrun Eriksen, som ble gjengitt i Vårt Land 13. april i år:

Opplæringen i skolen skal fremme åndsfrihet, og alle former for diskriminering skal motarbeides. I lys av dette vil det fort kunne føles støtende og lite legitimt dersom skolen nekter at elevene, på frivillig basis, organiserer for eksempel egen religiøs virksomhet i friminuttene (Halvorsen gjengitt på vl.no, 2012).

Halvorsen gir her et signal til skolene om at målet om en nøytral enhetsskole nærmest har gått for langt, eller blitt misforstått, og mange religiøse grupper ser positivt på dette utspillet (Våge, 2012).

KFF er også klar på at utfordringen ikke bare ligger i at kristendommen har fått mindre plass i norsk skole, men at man nettopp ikke oppfatter offentlig skole som trosnøytral:

I kristne skoler og andre livssynskoler er en åpen og ærlig på hva en ønsker å påvirke med, mens en i offentlig skole driver påvirkning i sekulærfundamentalistisk retning under dekke av å være nøytral. (Kvalitetsrådgiver i KFF, Lars Eirik Sandvik, 2011).

Dette er som tidligere nevnt også en av hovedkonklusjonene i Signe Sandsmark doktoravhandling hvor hun tar for seg umuligheten av å gi en nøytral utdanning (Sandsmark, 2000). Sandsmark er også ansatt i KFF som seniorrådgiver. KFFs syn på muligheten for en nøytral offentlig skole får støtte i professor Jan Inge Sørbøs foredrag *Liberal intoleranse*:

Det liberale dilemma er at eit heilt «tomt» og verdifritt liberalt standpunkt faktisk ikkje er mogleg, og at når ein agerer som om det var det, så blir ein autoritær (Sørbø, 2005).

Det skal også nevnes at mens mange kristne hevder at offentlig skole er for sekulær, oppfatter fortsatt enkelte humanister at norsk offentlig skole fremdeles i for stor grad bygger på kristne

¹⁵ Vi i verden, 2008

tradisjoner. Dette har blant annet ført til at det nå planlegges å starte en skole bygd på humanistisk verdier - Humanistskolen. Skolen har søkt om å få konsesjon på grunnlag av privatskoleloven § 2-1, andre ledd, bokstav a) "religiøst grunnlag", ettersom de er en "livssynshumanistisk skole". Skolen har så langt fått avslag, og har derfor utsatt oppstart fra 2012 til 2013. Det som også er interessant er at Humanistskolen på sin hjemmeside bruker mange av de samme argumentene som kristne privatskoler. Jeg tenker her spesielt på hvordan de møter kritikken private skoler får fordi de ikke bygger opp under prinsippet om enhetsskolen. (Humanistskolen, 2012)

Oppsummert kan man si at kristne privatskoler har kommet til som følge av ulike politiske og lovmessige endringer i samfunnet. Det har vært *oppmykning* i lovverket, som har skapt *muligheter* for å starte skoler og det har vært *innstramminger* i forhold til kristendommens plass i den offentlige skolen, som har skapt *behov* for ulike kirkesamfunn eller organisasjoner til å drive egne skoler tuftet på egen trosretning. Mens de første kristne skolene i stor grad ble etablert på grunn av teologiske uenigheter blant kristne (katolikker versus protestanter, liberale versus konservative) har de siste tiårs skoleetableringer vært preget av diskusjonen rundt kristendommens plass og rolle i norsk skole. En mer inngående drøfting av forholdet mellom offentlige og private skoler kan man finne i Asbjørn Tveitens bok *Friskolen – enhetsskolens gjøkunge* fra 2010. Han går blant annet inn i debatten rundt privatskoleloven da den kom i 1970 (Tveiten, 2010).

Denne kompleksiteten i sammensetningen av skolene, med over hundre års etableringsspenning, ulike årsaker til etablering og ulike trosretninger blant kristne skolegründere gjør at det vil være mer naturlig å tenke at kristne grunnskoler består av ulike skoler med god variasjon, enn å tro at dette er en homogen gruppe, selv om felles religion ligger i bunnen. Om dette stemmer vil man se under presentasjonen av funnene i min undersøkelse senere i denne oppgaven.

4 Kan grad av kristen religiøsitet måles og i så fall hvordan?

4.1 Alle kristne skoler er kristne, men dette synliggjøres i ulike grad

Utgangspunktet for meg og oppgaven er dermed at *alle kristne privatskoler er kristne skoler*. Dette er noe som er fastsatt i konsesjonene de har fått til å drive skole. Men skolene velger, mer eller mindre bevisst, å ha ulik grad av trosrelaterte elementer i sine nedskrevne styringsverktøy og/eller i sin mer uformelle kultur og tradisjon. De tar valg i forhold til hvordan de profilerer skolen utad og i møte med ansatte, foresatte og elever.

I hvilken grad skolen legger vekt på å tydeliggjøre at de er en kristen skole vil variere og denne variasjonen vil kunne måles og forklares ved å se på de ulike menneskene og fora som er med og setter sitt preg på skolen. Det er dette denne oppgaven handler om, og det er viktig for meg at alle som leser hele eller deler av oppgaven hele tiden har det med seg, fordi jeg ikke ønsker å opptre som noen dommer over skolene i forhold til hvilke valg som er bra eller mindre bra, eller om skolene i praksis virkelig er kristne skoler eller ikke.

4.2 Presisering av hva som *blir* og *ikke blir* målt

4.2.1 Trosrelaterte elementer

Jeg har valt å konstruere et begrep som jeg mener inkluderer store deler av det jeg har ønsket å måle og som går an å måle: *Trosrelatert elementer*. Med dette begrepet mener jeg alle aktiviteter som ikke er trosnøytrale¹⁶ og som gjerne i større eller mindre grad har kristen forkynnende eller trosopplærende formål. Det betyr at aktivitetene er knyttet opp til religionen kristendom. Det kan være i form av bønn, kristen musikk, kortere eller lengre andakter, taler og all form for undervisning hvor Guds ord trekkes inn og legges frem som den sanne tro, f.eks. for å gi et mer nyansert bilde av det man som kristen mener er et riktig verdensbilde og/eller menneskesyn. Disse trosrelaterte elementene kan foregå/komme til uttrykk i ulike fora innenfor skoledriften, og vil være en del av skolens uformelle eller formelle organisasjonsstruktur.

4.2.2 Kristen kultur

I tillegg til å måle konkrete trosrelaterte elementer vil en del av dataene jeg har samlet inn i større grad måle grad av kristen kultur på skolen. Det er viktig å presisere at jeg med dette

¹⁶ Med ”ikke er trosnøytrale” menes her aktiviteter som kan knyttes opp til en bestemt religion, her Kristendom. Det betyr ikke at aktiviteter f.eks. i offentlig skole alltid er ”trosnøytrale” i videre forstand, ettersom det å f.eks. fremheve at Gud ikke finnes også gjenspeiler en virkelighetsoppfatning som også kan kalles en form for tro.

ikke undersøker hele skolens *organisasjonskultur*, men bare den delen av kulturen som handler om i hvilken grad kristne *verdier* preger skolens kultur.

Jeg vil her henlede til Edgar Scheins definisjon av organisasjonskultur:

Culture is:

1. *A pattern of shared basic assumptions,*
 2. *invented, discovered, or developed by a given group,*
 3. *as it learns to cope with its problems of external adaptation and internal integration,*
 4. *that has worked well enough to be considered valid, and, therefore,*
 5. *is to be taught to new members of the group as the*
 6. *correct way to perceive, think, and feel in relation to those problems.*
- (Schein, 1991:243)

Jacobsen og Thorsvik oversetter og oppsummerer Scheins definisjon på organisasjonskultur slik:

Organisasjonskultur er et mønster av grunnleggende antakelser utviklet av en gitt gruppe etter hvert som den lærer å mestre sine problemer med ekstern tilpasning og intern integrasjon – som har fungert tilstrekkelig bra til at det blir betraktet som sant, og som derfor læres bort til nye medlemmer som den riktige måten å oppfatte på, tenke på og føle på i forhold til disse problemene. (Jacobsen og Thorsvik, 2007:120)

Disse *basic assumptions* (grunnleggende antagelser) er noe man tar for gitt, som en slags ”sannhet” som det ikke blir stilt spørsmålsteget ved. Den totale organisasjonskulturen som vil prege en kristen skole vil også innebære felles antagelser om hvordan personalmøter fungerer best, om hvordan man bør rydde opp etter seg på pauserommet eller hvordan man best kan håndtere en elevkonflikt, enten som felles verdier og normer for hele skolen, eller innenfor *grupper* blant de ansatte. Men den delen av organisasjonskulturen denne oppgaven vil ta for seg handler om i hvilken grad kristen tro og lære preger skolestrukturen i ulike ledd og utgjør en felles kultur og *the correct way to perceive, think and feel* (den riktige måten å oppfatte på, tenke på og føle på). Måten jeg vil måle dette på er først og fremst ved å spørre etter omfang av kristen tro blant ledelse, andre ansatte, foresatte og elevene. Jeg legger dermed som forutsetning for oppgaven og konklusjonene at jo større grad en organisasjon preges av kristne mennesker, jo mer grad av kristen kultur vil denne organisasjonen bære preg av. Dette tror jeg forsterkes på kristne skoler hvor denne personlige troen får lov til å fremheves og *considered valid* (betraktes som sant) (jf. hypotese 6 og 7 som sier at rektor og ansattes tro og innstilling til kristne verdier vil føre til en skole med høy grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur).

I tillegg til stor grad av felles tro på kristne skoler, vil det også ofte ligge en felles *visjon* og målsetting for skoledriften. Skolene er opprettet som supplement til offentlig skole fordi noen har hatt ønske om å gi elever noe annet eller noe mer enn det offentlig skole kan tilby. Dette har vært et veldig bevisst valg for de som startet skolen. Om denne visjonen eller tanken bak hvorfor disse alternative skolene drives blir opprettholdt gjennom år med vekst og utvikling i form av flere elever og nyansettelser, vil være avhengig av om man jobber for å videreføre den felles kulturen som trengs for å fortsatt ha felles visjon og målsetting.

Det å ha en felles visjon i en organisasjon blir av Senge sett på som en av fem viktige forutsetninger for å skape et fundament for å bygge og ivareta læring i lærende organisasjoner. En visjon er de felles mål og verdier som organisasjonens aktører slutter opp om. Dersom man skal kunne kalle det en ekte visjon, må det være noe mer enn en skriftlig formulert visjon nedfelt i en plan. Senge omtaler en ekte visjon som en kraft av imponerende styrke, hvor mennesker vil skape og lære, ikke fordi de blir fortalt hva de skal gjøre, men fordi de har lyst (Senge, 1999). Her har skoler som baserer sin drift på en felles tro mulighet til å bruke dette fellesskapet av mål og verdier til å skape en vellykket organisasjon, dersom dette utnyttes på en positiv måte.

Grad av kristen kultur slik jeg har skissert det ovenfor kan måles i alle fora av skoledriften der mennesker inngår. Det betyr at det finnes mål på kristen kultur i indeks 1-5 av de sju indeksene jeg presenterer senere i oppgaven.

4.2.3 Hva som i mindre grad kan måles

Konklusjonene jeg trekker av de dataene jeg har fått inn fra skolene kan altså ikke leses som dokumentasjon på hvor kristen skolen er, men de kan si noe om *i hvilken grad de kristne skolene velger å implementere kristne elementer i skolen på en synlig måte og hvor sterkt skolen er preget av en kristen kultur*. I dette ligger det også at det alltid vil være en del mindre synlige ”kristne handlinger” som kan ha stor betydning for om elever og ansatte merker at skolen er en kristen skole. Dette er handlinger som vanskelig kan måles, og som blir helt feil å måle i en slik kvantitativ undersøkelse som jeg har valgt å gjennomføre. Eksempler på dette kan være ansatte som i møte med elevene legger vekt på kristne verdier som nestekjærlighet, likeverd, oppmuntring osv. Men dette er verdier som også er viktige for ansatte i den offentlige skolen, ettersom de er blitt en naturlig del av det norske samfunn, blant annet på grunn av at landet vårt, inkludert lover og regler, er tuftet på kristne verdier og en del av vår kulturarv. Dette inkluderer også i stor grad ”Læringsplakaten” som er et gjeldende

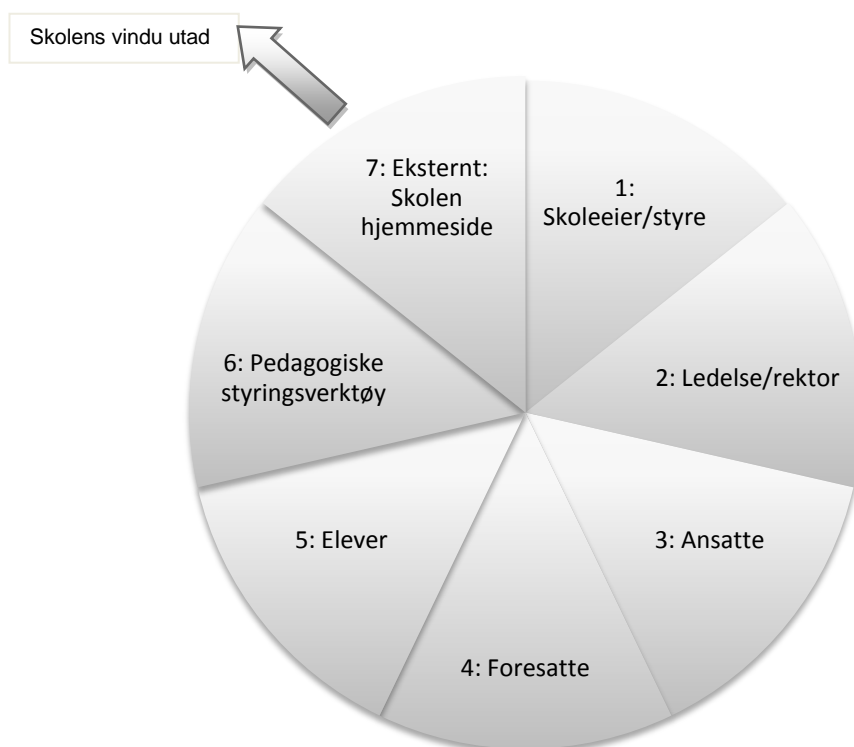
styringsdokument for alle grunnskoler i Norge. Om slike kristne verdier har en større og tydeligere plass i kristne privatskoler enn i offentlige skoler er et spennende spørsmål, men å finne svar på det ville krevd omfattende kvalitative undersøkelser med observasjon over tid på flere skoler.

Det er også sannsynlig å tenke seg at ansatte på kristne skoler kanskje vil trekke de kristne verdiene frem på en mer tydelig religiøs måte, f.eks. ved å fremheve at dette er verdier vi har fått fra Gud og henviser til Bibelen og Jesu liv og lære, i de uformelle møtene med elevene. Dette får jeg i denne oppgaven heller ikke målt grundig. Det jeg får frem er i hvilken grad skolens rektor er opptatt av og ønsker at Guds ord skal trekkes inn i samtaler med elevene i og utenfor undervisningssituasjoner (jf. vedlegg 1: Spørreskjema, del 4, sp. 9 k, l, m, n). Jeg ser altså i denne oppgaven ikke fullstendig bort ifra i hvilken grad de uformelle og mer usynlige måtene kristne verdier blir trukket inn i skolehverdagen, men det er viktig å fremheve at det er rektors vurdering og innstilling til dette som her kommer frem.

4.3 Hvilke fora i skolen skal måles? – Oppgavens operasjonelle definisjon

En organisasjons struktur kan defineres på ulike måter. Ofte vil man se på en organisasjonsorganisasjonskart i forhold til hierarki, ledelse og ansvarsområder, men generelt kan en definere struktur som en *stabil ordning av komponenter innenfor en helhet* (Bakka, 204:69). Jeg har ut ifra Bakkas definisjon tatt meg den frihet og definere en skoles struktur ved å se på alle fora hvor mennesker møtes for å planlegge, drøfte eller gjennomføre oppgaver knyttet til skolen som lærings- og sosialiseringsarena for elevene, samt de skriftlige styringsverktøyene¹⁷ som disse arenaene må forholde seg til. Jeg har i tillegg lagt til skolens hjemmeside på internett, som ofte er det viktigste vinduet utad for folk som ønsker skriftlig informasjon om skolen. Innenfor denne strukturen vil man også kunne måle deler av skolens organisasjonskultur. Det gjøres først og fremst i indeks 1-5, fordi disse indeksene, i tillegg til strukturelle elementer, også f.eks. måler menneskenes holdning til skolen som en kristen organisasjon. Dette ender opp med modellen på neste side, med sju komponenter som i stor grad utgjør skolen som organisasjon:

¹⁷ Med dette menes her: Læreplaner, årsplaner, lekseplaner, samt skolens verdi- og styringsdokumenter.

Figur 4-1: Skolen består av sju deler som skal undersøkes. Ulike elementer av skoleledelsen kan ha ulik grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur. Indeks 1-5 måler både struktur, kultur og ledelse (jf. Jacobsen og Thorsviks figur, side 19), mens indeks 6 og 7 først og fremst måler skolens strukturelle trosrelaterte elementer.

Det er viktig å legge til at disse ulike delene av skolen ofte vil påvirke hverandre og jeg vil påstå at stor grad av trosrelaterte elementer f.eks. i samlinger for de ansatte, også vil føre til større grad av trosrelaterte elementer når de ansatte skal møte elevene, inkludert i mer uformelle samtaler. Dette har sammenheng med kulturbegrepet, og at skolens ledelse på denne måten jobber for å fremme kristen kultur på skolen og skape/opprettholde en samlende visjon.

4.3.1 Trosrelaterte elementer på skolens hjemmesider

Jeg har valgt å gi skolens hjemmeside noe ekstra oppmerksomhet, selv om det også finnes andre måter å markedsføre skolene på gjennom brosjyrer, annonser etc. Internett er blitt en helt naturlig informasjonskilde for majoriteten av de som måtte være interessert i skolene, og jeg anser derfor den informasjonen som legges ut der for å være det som ofte når ut til mange.

Jeg har sett på grad av trosrelaterte elementer ved å gjøre en enkel analyse av skolens hjemmesider. I hvor stor grad fremheves det at skolen er kristen på skolens hjemmeside? Dette er interessant fordi det sier noe om hva slags inntrykk foresatte og elever som vurderer skolen får dersom de ser etter informasjon om skolen på internett. I tillegg til ”jungeltelegrafene” er internett i dag det stedet som er mest aktuelt for foresatte å finne

informasjon om skolene. Her vil ønskene fra foresatte være forskjellige. Noen søker en kristen privatskole fordi de har barn som trenger å starte på nytt, få bedre undervisningssituasjon, bedre miljø etc., mens andre søker en kristen skole fordi de svært gjerne ønsker nettopp et kristent alternativ. Skolene kan velge å profilere seg mest mot den ene eller den andre aktuelle gruppen, kanskje mer eller mindre ubevisst.

4.3.2 Oversikt over hva som inngår i den operasjonelle definisjonen

Til sammen vil de trosrelaterte elementene og graden av kristen kultur i alle disse foraene/indeksene utgjøre en operasjonell definisjon på problemstilling C: *Hvordan og i hvilken grad er trosrelaterte elementer implementert i de kristne private grunnskolene, og i hvilken grad preges skolene av en kristen kultur?*

For å måle dette har jeg valgt ut ulike påstander som skolens ledelse har svart på i en spørreundersøkelse, og som jeg mener på en god måte kan gi svar på dette. Her følger en oversikt over de ulike indeksene og hvilke påstander som inngår i disse:

Den første indeksen kan omtales som en eierstyringsdimensjon, som viser i hvilken grad skolene er ulike på grunn av ulike valg eierne som står bak skolene har tatt. Dimensjonen er videre delt opp i tre delindekser (a, b og c) som hver for seg fokuserer på *grunner til skoledrift, visjoner og vedtekter* og *styremøtene*. I hvilken grad preges disse delene av skolen av kristne elementer? Jeg har valgt å måle dette ved å be respondentene vurdere følgende påstander:

Indeks 1:
Eier/Styret

Indeks 1a:

Sp. 3: *Grunner til skoleledelsen:*

- a) Den offentlige skolen ble for sekulær
- b) Man ønsket et kristent alternativ for å ivareta barna i menigheten(e), slik at de i størst mulig grad kan få en kristen oppdragelse både i menighet, skole og hjem
- c) Man ønsker et kristent alternativ for å kunne spre evangeliet til familier/barn som ikke tilhører den kristne tro.
- d) Man ønsker å opprettholde et skoletilbud på det stedet vi driver skole
- e) Man ønsker å skjerme barn fra negativ påvirkning som de kan få fra elever og/eller ansatte i den offentlige skolen.
- f) Eierne og/eller ledelsen ønsker å fortsette en lang og god tradisjon med skoleledelse
- g) Skolen gir et så godt faglig og/eller sosialt tilbud til elevene at det ville være svært synd om vi skulle legge ned.

Indeks 1b:

Sp. 4: Kristne elementer i *skolens visjon* og vedtekter og grad av implementering av disse:

- a) Vedtektene uttrykker tydelig at skolen skal være et kristent alternativ
- c) Skolens målsetting/visjonen preges av at skolen skal være et kristent alternativ
- e) Skolens kristne målsetting/visjonen er godt innarbeidet og kjent for de ansatte
- f) Skolens kristne målsetting/visjonen er godt innarbeidet og kjent for elevene
- g) Etter vår vurdering drives skolen i dag i tråd med de kristne momentene i skolens vedtekter

Indeks 1c:

Sp 7: Grad av kristne elementer på *styremøtene:*

- b) Styret har skolens kristne profil og/eller visjon som sak på de fleste styremøter
- c) Styret begynner eller avslutter styremøtene med trosrelaterte elementer som bønn, sang eller andakt.
- f) Styret er opptatt av at ansatte skal følge opp skolens kristne profil i møte med elevene, faglig og sosialt

Den neste indeksen består av elementer som kan knyttes til skolens ledelse, med vekt på rektor. Først og fremst kommer det her frem om det settes krav til personlig tro hos rektor, men også i hvilken grad rektor er med og fremhever og setter fokus på at skolen skal være en tydelig kristen skole. Indeksen består av følgende påstander:

Indeks 2:

Ledelse/rektor

Sp. 7: Rektor og tro:

p) Det settes krav til personlig tro når rektor ansettes.

Sp. 9: Rektors innstilling til formidling av Guds ord:

k) Skolens rektor er opptatt av at ansatte skal følge opp skolens kristne profil/visjon i møte med elevene og gjerne trekke inn Guds ord i slike samtaler.

l) Skolens rektor ønsker at de ansatte skal være forsiktige med å trekke inn Guds ord i den sosialpedagogiske oppfølgingen av elevene og kun gjøre det dersom eleven(e) selv uttrykker ønske om det (trekk i poeng?)

m) Skolens rektor ønsker at lærerne skal trekke inn Guds ord/bibelske prinsipper i undervisningen.

n) Skolens rektor setter krav til at lærerne skal trekke inn Guds ord/bibelske prinsipper i undervisningen

Sp.10: Foresatte og rektor:

k) Møter/seminar for foresatte som er ledet av ledelsen har ofte trosrelaterte innslag som bønn, sang eller kort andakt/åpning.

Videre følger indeksen som tar for seg de ansatte. Her har jeg for respondentene presisert at det er snakk om både lærere, assistenter og kontormedarbeidere, mens personell som normalt ikke samhandler med elevene, som f.eks. rengjøringspersonell, ikke er medregnet.

Dimensjonen består både av krav de ansatte møter fra skolens ledelse ved ansettelse, samt i hvilken grad de møter kristen kultur og trosrelaterte elementer på sin arbeidsplass.

Indeks 3:

Ansatte

Sp. 9: Kristent miljø og krav til trosrelaterte elementer for de ansatte:

a) I følge vedtektene skal de ansatte være personlige kristne

b) Søkere til stillinger ved skolen blir informert om at skolen ønsker å være et kristent alternativ til den offentlige skolen

c) Ved ansettelse blir det informert om og vektlagt at søker må kunne bidra til et kristent fellesskap, for eksempel ved å holde andakter for personal eller elevene

d) Det settes krav til at lærerne og/eller assistenter må kunne holde kortere kristne morgensamlinger/avslutninger for elevene

g) Ledelsen begynner eller avslutter personalmøter med trosrelaterte elementer

h) Lærersamlinger ledet av personalet/lærerne har trosrelaterte elementer.

i) Skolen har daglig morgensamlinger for personalet med trosrelaterte elementer

j) Kristne morgensamlinger for personalet er obligatorisk

Indeks 4 er en dimensjon som skoleeier og skolens ledelse i svært liten grad kan styre i forhold til grad av religiøsitet eller tro. Skolene som inngår i undersøkelsen setter ikke krav til

menighetstilknytning eller tro for foresatte. Skolene er åpne for alle. Men det er klart at en skole som i svært stor grad består av kristne elever fra kristne hjem vil bli en skole hvor man i større grad merker at skolen er kristen enn når det motsatte er tilfellet. Det er derfor en spennende og viktig dimensjon å ta med for å få et riktig helhetsbilde av skolene. For å måle dette har jeg valgt å be om en vurdering av følgende påstander:

- Indeks 4: **Foresatte**
- Sp. 10: Foresatte og trosrelaterte elementer
 - a) Elevene kommer fra kristne hjem
 - d) Elevene består av kristne foresatte
 - e) FAU har trosrelaterte elementer på sine møter
 - f) FAU jobber for å ivareta skolen som er kristent alternativ
 - j) Foreldremøter ledet av personalet/lærerne har ofte trosrelaterte innslag
 - k) Møter for foresatte som er ledet av ledelsen har ofte trosrelaterte innslag
 - l) Hovedinnholdet på kurs/seminarer for foresatte har et kristent budskap/tema og holdes av kristne foredragsholdere

Indeks 5 – Elever – består også av en dimensjon som skolen ikke kan regulerer, nemlig om elevene er kristne. De øvrige delene av indeksen er helt konkrete målbare valg som er tatt av skolen. Det er ofte disse elementene som først blir fremhevet når man snakker om hva som skiller en kristen skole fra offentlige grunnskoler. Det er trosrelaterte elementer som til dels ligger utenfor undervisningen, men som inngår som faste innslag i skolenes hverdag. I stor grad er det også mange av disse dimensjonene som tidligere var å finne i offentlig skole, men som i mer eller mindre grad er fjernet fra det offentlige skolevesen. Dersom man skulle ha gjort en undersøkelse på i hvilken grad offentlige skoler fortsatt har kristne elementer i seg, er det denne dimensjonen som ville være mest spennende å se på. Indeksen består av følgende påstander:

Indeks 5:
Elever

- Sp. 11: Skoleuka og skoleårets aktiviteter og trosrelaterte elementer
- a) De aller fleste elevene ved skolen er kristne
 - b) Elever som søker skolen blir informert om at skolen er kristen
 - d) Elever har mulighet til å be om fritak fra å være til stede på større kristne arrangement, som f.eks. julegudstjeneste eller andre kristen møter, pga religionsfrihet
 - e) Skolen/klassene har obligatoriske morgensamlinger med trosrelaterte elementer for elevene
 - f) Skolen/klassene har morgensamlinger hvor elevene er delaktige med f.eks. bønn, bibelvers, etc.
 - g) Skoledagene avsluttes med trosrelaterte aktiviteter for elevene
 - h) Det gjennomføres borbønn før mat på skolen
 - i) Trosrelaterte innsalg med forkynnelse av Guds ord er overlatt til hver enkelt ansatt å ha, og ikke noe som forventes av ledelsen
 - j) Skolen er opptatt av at det ikke blir brukt tid til trosrelaterte innslag i undervisningstiden, slik at ikke elevene skal miste undervisningstid
 - k) Skolen har ukentlige fellessamlinger for elevene, som preges av et kristent innhold og forkynnelse
 - l) Skolen har månedlige fellessamlinger for elevene, som preges av et kristent innhold og forkynnelse
 - m) Skolen markerer jul og påske på en forkynnende måte
 - n) Skolen markerer pinsens budskap tydelig, og det legges vekt på hvordan Den Hellige Ånd kan virke i oss mennesker
 - o) Skolen underviser i nådegaver, og det legges vekt på at elevene bør ta imot nådegavene og praktisere som i sitt liv
 - p) Skolen har flere måter å markere seg som kristen skole (list opp)

Indeks 6 er den pedagogiske dimensjonen i undersøkelsen. I hvilken grad blir trosrelaterte elementer flettet inn i fagene det undervises i? Denne dimensjonen tar opp i hvilken grad dette er satt i system og implementert i de skriftlige styringsverktøyene lærerne skal ha som basisverktøy for undervisningen. De mer uformelle kristne inputene som mange lærere med et kristent perspektiv gir elevene kommer ikke frem her, men måles indirekte gjennom indeks 1, sp. 7f, indeks 2, sp. 9m og n, samt indeks 3, sp. 9a.

Den pedagogiske dimensjonen deles opp i to like viktige deler: Læreplaner (a) og årsplaner (b), samt at grad av trosrelaterte elementer på ukeplanen (c) inngår i indeksen som en mindre tilleggsdel. I tillegg til å spørre etter *antall* alternative lære- og årsplaner skolen har, ble de også bedt om å rangere *graden* av endringene eller tilleggene disse planene består av. De pedagogiske styringsverktøyene er blitt målt ved å se på resultatene av disse påstandene:

Indeks 6:

Pedagogiske styringsverktøy

Indeks 6a:

Sp. 12: Læreplaner og innslag av trosrelaterte elementer:

- a) Antall fag skolen har egen godkjent læreplan, hvor bibelske prinsipper eller andre trosrelaterte elementer er forankret
- b) Forskjellene i læreplanene er omfattende eller veldig omfattende

Indeks 6b:

Sp. 13: Årsplaner og innslag av trosrelaterte elementer

- a) Antall fag skolen har årsplaner hvor bibelske prinsipper eller andre trosrelaterte elementer er skriftlig forankret, *i fag hvor skolen også har egen godkjent læreplan*

- a) Antall fag skolen har årsplaner hvor bibelske prinsipper eller andre trosrelaterte elementer er skriftlig forankret, *på enkelte trinn*

- a) Antall fag skolen har årsplaner hvor bibelske prinsipper eller andre trosrelaterte elementer er skriftlig forankret, *på alle trinn*

- a) Antall fag skolen har årsplaner hvor bibelske prinsipper eller andre trosrelaterte elementer *i større grad.*

- a) Antall fag skolen har årsplaner hvor bibelske prinsipper eller andre trosrelaterte elementer *i svært stor grad.*

Indeks 6c:

Sp. 14: Uke-/lekseplan og innslag av trosrelaterte elementer

Til slutt har jeg som tidligere nevnt lagt inn skolens hjemmeside som en egen dimensjon innenfor skolens struktur, for å måle i hvilken grad det kristne perspektivet fremheves der. Dette har jeg gjennomført uten å se på hjemmesidens kvalitet, men jeg har lett etter kristne symboler, linker, visjon, slagord eller annen informasjon om det å drive kristen skole. Her følger oversikten over hvordan jeg har vurdert nettsidene:

Indeks 7:

***Skolens
hjemmeside***

Skolens hjemmeside og trosrelaterte elementer:

- a) Finner man kristne symboler på startsiden?
- b) Har nettsiden linker til kristne nettsted, som eiermenighet, kristen organisasjon, kristne nettressurser?
- c) Finner man en kristen visjon eller slagord?
- d) Finner man klar informasjon om formålet med å drive kristen skole og/eller en begrunnelse for hvorfor foresatte bør velge en kristen skole?

Undersøkelsen av skolenes hjemmesider skiller seg metodisk fra innhenting av de øvrige dataene. Jeg kommer tilbake til dette i metodekapittelet nedenfor.

5 Metode:

5.1 Valg av metode

Med utgangspunkt i problemstillingene mine, og hva jeg faktisk ønsker å finne ut har jeg foretatt valg av metode. Hensynet til behov for å avgrense oppgaven har også påvirket dette valget.

Jeg har helt fra første fase, med idémyldring og tankevirksomhet, hatt et ganske klart mål om at jeg ønsker å gi et helhetsbilde av hva kristne skoler er og hvordan de drives! Etersom noe av min motivasjon kommer av at det ikke er forsket mye på kristne skoler, samt myter og påstander om lite åpenhet, i tillegg til uklarhet blant kristne skolefolk om hva som skjer på andre kristne skoler, ønsket jeg å kunne si noe om mange av skolene og sammenligne disse. En kvantitativ metode gjør at vi kan spørre mange respondenter og få et representativt utvalg. Dermed øker også muligheten for å generalisere fra respondentene til alle de vi er interessert i å uttale oss om. En slik undersøkelse har høy ekstern gyldighet (Jacobsen, 2005:132).

Ved kvantitativ metode kan man beskrive et gitt forhold relativt presist, dersom man ønsker å se på omfang av et fenomen, og jeg ønsker altså å se på *grad at trosrelaterte elementer og kristen kultur* i populasjonen kristne grunnskoler¹⁸ i Norge.

Jeg har også hatt som hovedtanke at denne oppgaven kan legge et grunnlag for videre forskning og mer informasjon om kristne grunnskoler, og håper at dataene jeg finner kan inspirere andre til å gå mer i dybden på enkelte områder ved f.eks. kvalitative undersøkelser på enkelte skoler.

Det er spesielt den delen av min undersøkelse som får frem skolenes grad av kristen kultur som også kunne vært spennende å undersøke kvalitativt gjennom observasjon. Men dersom man ønsker å studere alle nivå av organisasjonskulturen vil det kreve langvarige observasjoner. Et klassisk eksempel på det er William Foote Whyte som valgte å bosette seg flere år i et slumområde for å få et godt nok grunnlag for hans forskning (Frost, 1991: part 2). Selv om det ikke er mulig for de fleste forskerne å gå så grundig til verks, er Whytes metode blitt en modell for mange som ønsker å undersøke organisasjonskultur på et dypere plan enn det jeg har hatt mulighet til. Og som Whyte selv påpeker: "*The methods used should depend upon the nature of the field situation and of the research problem*" (Whyte, 1955:190).

¹⁸ Presisering: Kristne grunnskoler, som også står som medlemmer i KFF.

Jeg har valgt å innhente det meste av informasjonen gjennom en kvantitativ spørreundersøkelse til skolens ledelse. Rektor kan svar alene, eller velge å ta med seg noen fra lederteamet, som f.eks. en inspektør. Svakheten ved dette er at de kan påvirke hverandre og at svarene kan bli noe ulikt enn dersom man konsekvent hadde bedt kun rektor om å svare. Men jeg har sett flest fordeler med denne fleksibiliteten, fordi påstandene krever en svært god oversikt over tilstanden på skolen for å kunne svar på alt og ofte er deler av skolevirksomheten som jeg spør etter delegert til f.eks. en inspektør, som vil kunne gi mer korrekte svar enn bare rektor alene. Dersom jeg hadde sendt undersøkelsen kun til rektor, ville mange, etter min erfaring med slike spørreskjema, uansett ha innhentet informasjon fra andre på skolen der f.eks. rektor selv var usikker. Jeg har på denne måten også mer kontroll over hvem som faktisk har svart, ettersom jeg har spurt etter stillingsbeskrivelse av den/de som har fylt ut skjemaet. Det er kun et lite mindretall av rektorene som oppgir at de har besvart undersøkelsen sammen med en kollega, og da er det oftest snakk om rektor i samarbeid med en inspektør.

I tillegg har jeg foretatt en tilleggsundersøkelse i form av en skjønnsmessig vurdering av skolens hjemmesider. For å kunne sette disse funnene inn sammen med de kvantitative dataene fra spørreundersøkelsen har jeg gitt hjemmesidene kvantitative poeng. Jeg kommer nærmere inn på hvordan poengene er gitt senere i oppgaven. En fullstendig oversikt over poenggivningene er å finne i vedlagte kodebok (vedlegg 2).

5.2 Utforming av spørreskjema

5.2.1 Brainstorming/Første fase

Jeg har ønsket å få inn mye data for å kunne danne et best mulig bilde av hvordan skolehverdagene og skolestrukturen er preget av den kristne tro. Derfor har jeg laget påstander av alt jeg kan tenke meg kan være med på å bidra til dette. Jeg grupperte så påstandene i indekser ut ifra hvilke mennesker som er involvert eller om det var snakk om skriftlige styringsverktøy.

5.2.2 Utprøving og revidering

Da første utkast av spørreundersøkelsen var ferdig, ble skjemaet testet ut på fem ulike personer (jf. Jacobsen, 2005: 260): To rektorer, en lærer, en skolegründer og Signe Sandsmark i KFF. Jeg fikk konstruktive tilbakemeldinger, men det var mest små justeringer som ble nødvendig. På denne måten fikk jeg en god bekreftelse på at påstandene mine i stor

grad dekker og ivaretar de mulighetene skolene har til å implementere kristne verdier og kultur i skolene.

Ettersom jeg i en god del spørsmål er ute etter svar hvor respondentene må vurdere omtrentlig hvordan skolehverdagen er, har jeg valgt å utforme de aller fleste spørsmålene som påstander, ved å bruke rangordnede svar (ordinalt målenivå). Det ble spesielt viktig for meg under testintervjuene å få tilbakemelding på om svaralternativene var *utfyllende* ved at alle relevante svar var listet opp (jf. Jacobsen, 2005:245). Noen enkelte spørsmål ble etter uttestingen supplert med ekstra svaralternativ.

I store deler av spørreskjemaet har jeg brukt svaralternativene *passer dårlig*, *passer ikke helt*, *passer ganske godt*, *passer svært godt*. Svarene har gitt poeng fra 0-3, der 3 er sterkest grad av trosrelatert element eller kristen kultur, mens 0 er fravær av dette. Noen få påstander er snudd på hodet, der man får 3 poeng dersom man svarer *passer dårlig*, osv. Dette er påstander hvor andre hensyn eller prioriteringer blir tatt enn det å fremheve det kristne perspektivet. Det betyr ikke at det nødvendigvis er en dårlig eller negativ prioritering. Et eksempel på dette er 11d: ”*Elevene har mulighet til å be om fritak fra å være til stede på større kristne arrangement, som f.eks. julegudstjeneste eller andre kristne møter...*” På denne måten har jeg også litt blanding av positive og negative påstander, for å unngå at respondentene kommer inn i en *ja- eller nei-effekt*. Jeg har også forsøkt å lade påstandene tydelig, slik at respondentene til en viss grad blir provosert og tvunget til å ta stilling (Jacobsen 2005: 259-260).

Det tok ca 20 minutter å fylle ut skjemaet, men jeg fikk tilbakemelding om at det allikevel var overkommelig, ettersom spørsmålene var så pass relevante og interessante. Både i uttestingen og i selve gjennomføringen har jeg fått tilbakemelding om at det å fylle ut skjemaet har både vært interessant og ført til refleksjoner rundt egen skoledrift.

De fleste, men ikke alle påstander i undersøkelsen vil inngå i indeksene og være en del av en uavhengig eller avhengig variabel for problemstilling b, c eller d. Enkelte av påstandene vil kun bli knyttet til problemstilling a og inngå som en del av beskrivelsen av hva en kristen grunnskole er. Spørreskjemaet og kodebok er vedlagt denne oppgaven (Vedlegg 1 og 2).

5.2.3 Etiske dilemma og sensitive opplysninger

Spørsmål om religiøsitet/tro er betegnet som sensitive opplysninger, f.eks. av Datatilsynet og NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS). Jeg ble derfor nødt til å søke om tillatelse fra NSD om å kunne gjennomføre undersøkelsen. Det mest sensitive direkte

spørsmålet i undersøkelsen er spørsmålet om rektors tro, men ettersom dette er rektorer på kristne skoler er krav til personlig tro hos rektor for de aller fleste skolene nærmest en selvfølge, og ikke noe som holdes skult.

Jeg fikk dårlig tid i forhold til å innhente godkjenning fra NSD, ettersom jeg gjennomførte undersøkelsen så pass tidlig, og i startfasen av denne masteroppgaven, og måtte be om å bli prioritert blant søkerne. Vanlig behandlingstid er fire uker, men etter god kommunikasjon med saksbehandler i NSD, hvor jeg forklarte situasjonen og fordelene ved å kunne dele ut undersøkelsen på konferansen, fikk jeg svært rask godkjenning.

Datamaterialet har hele tiden blitt behandlet konfidensielt og i tråd med retningslinjene fra NSD. Selv om de aller fleste skoler ikke ser på undersøkelsen som sensitiv i stor grad, har det aldri vært noe ønske fra meg å knytte enkeltskoler til dataene. Det er i midlertidig slik at noen grupper innenfor utvalget er svært små, eller har noe lav svarprosent, og personer som kjenner skolene godt og f.eks. vet om de har deltatt i undersøkelsen eller ikke, vil kunne trekke visse antagelser om hvilke skoler som er med i de ulike fremstillingene av dataene. Jeg kommer nærmere inn på svarprosentene nedenfor.

De katolske skolene har en noe spesiell situasjon, fordi de kun har fem grunnskoler i Norge. Det gjør at dataene blir med sporbare. For å sikre at dette er greit for disse skolene, tok jeg spesielt kontakt med skoleråd Gjermund Høgh før undersøkelsen ble delt ut. Han ønsket at de katolske skolene skulle utgjøre en egen gruppe, og ikke slås sammen med andre skoler.

5.3 Populasjon

Ettersom jeg ønsker å gjøre en kvantitativ undersøkelse av en populasjon som ikke er så uoverkommelig stor, satte jeg som mål å samle inn data fra hele populasjonen. Dvs. at jeg ikke foretok noe utvalg, bortsett fra at jeg begrenser oppgaven ved å definere kristne grunnskoler til de grunnskoler som er medlem av KFF. Dette er de aller fleste av skolene som definerer seg som kristne skoler. Det vil ikke inkludere skolene som drives av Menigheten Samfundet som har fire skoler, og skolene til Guds Menighet i Lofoten med sine to skoler. Dette er menigheter som har lite samarbeid med andre kristne og som ofte ikke anerkjenner andre som rett troende/kristne.

KFF har et svært vidt spekter av medlemmer, med skoleeiere fra katolske kirkesamfunn til pinsemenigheter. Utvalget er derfor så godt som lik populasjonen, og består av 56 grunnskoler. Noen av disse er kun barneskoler, noen ungdomsskoler og noen kombinerte

skoler med 1. til 10. trinn. Undersøkelsen vil ikke skille mellom disse. Skolene har god geografisk, størrelsesmessig og aldersmessig spredning. En oversikt over skolene, med link til skolenes nettsider, er tilgjengelig på kff.no¹⁹.

5.4 Innsamling av data

For å lette innsamlingen av data og få god svarprosent, valgte jeg å dele ut undersøkelsen på KFF årlige samling i oktober 2011. Der møtes ledelsen fra så godt som alle kristne grunnskoler i Norge. Dette la for øvrig også et press på meg i forhold til fremdrift, ettersom jeg da måtte ha utformet undersøkelsen ferdig til dette.

Under konferansen fikk jeg inn 20 ferdig utfylte skjema. Over halvparten valgte å ta skjemaet med til skolene og fylle de ut der, for å så å sende det i posten. 11 skoler var ikke til stede på konferanse og fikk undersøkelsen tilsendt på mail i begynnelsen av november.

Skolene fikk oppfordring om å svare innen 4. november. Jeg hadde da fått inn til sammen 32 svar. Ca. 10. november sendte jeg ut påminnelser, samt en ekstra mail til en eiergruppe som hadde spesielt lav svarprosent, for å gjøre dem oppmerksomme på at de ville falle ut av undersøkelsen dersom jeg ikke fikk inn nok svar. 11. desember satt jeg med svar fra 41 av 56 skoler, og med nok svar fra alle typer skoler. Jeg bestemte meg med dette for å sette strek for innsamlingen. Ettersom jeg har spurt alle innenfor utvalget, og i tillegg har fått høy svarprosent, har funnene mine høy gyldighet. 41 av 56 skoler besvarte undersøkelsen. Det tilsvarer 73 % svar - en svarprosent som kan karakteriseres som *meget god* (Jacobsen, 2005: 300).

Av de seks eiergruppene jeg har delt skolene inn i er det skoler eid av Adventistsamfunnet og Den katolske kirke som har lavest svarprosent, med henholdsvis svar fra 4 av 10 skoler (Adventistsamfunnet) og 3 av 5 (Katolske skoler). For alle de andre eiergruppene ligger svarprosenten på over 80 %.

Selv om jeg til slutt ble fornøyd med antall svar, var jeg nok mer optimistisk enn som så i utgangspunktet. Jeg hadde trodd at muligheten ved å informere og dele ut undersøkelsen på konferansen ville lette innsamlingen betraktelig, men i likhet med skolelederens hverdag er en slik konferanse hektisk. Det var også utfordrende å finne en god balanse mellom å purre på svar og samtidig vise respekt for den travle hverdagen til respondentene.

¹⁹ Oversikt over alle medlemsskolene i KFF: http://www.kff.no/_service/327/download/id/24199/name/KFF-skoler+januar+2012.pdf (5. mai 2011)

6 Hvordan og i hvilken grad er trosrelaterte elementer og kristen kultur implementert i de kristne private grunnskolene?

Jeg vil nå presentere resultatene av de sju indeksene. Resultatene er inndelt i tre kategorier: Lav grad, Middels grad og Høy grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i skolene. I tillegg oppgir jeg gjennomsnittet hver enkelt variabel får for *alle* skolene til sammen. På denne måten vil man få en oversikt over hvilke sider av skoledriften som i størst og minst grad bærer preg av at skolene er kristne. Sagt på en annen måte: I hvilken grad varierer skolene og hvor i skolens ulike forum er det de kristne elementene kommer mest til uttrykk?

I indeks 1-5 er det mulig å oppnå maksimalt 3 poeng for hver påstand, men det er viktig å legge merke til at skalaen går fra 0-3 og har derfor et sprang på 4 poeng. For å kunne sammenligne disse variablene opp mot hverandre er alle inndelt i like grupperinger i forhold til grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur på skolene:

- Lav grad: 0-1,5poeng
- Middels grad: 1,51-2 poeng
- Høy grad: 2,01-3

6.1 Indeks 1: Eier/Styret

Indeksen består av 16 variabler, som kan fordeles på tre kategorier:

- Indeks 1a: Årsaker til skoledrift
- Indeks 1b: Visjon og vedtekter
- Indeks 1c: Styremøtene.

I hvilken grad preges disse delene av skolen av at skolen er en kristen skole? Kort oppsummert gir indeks 1, gitt den operasjonelle definisjonen, svar på disse spørsmålene: Drives skolene først og fremst av religiøse årsaker, er det kristne perspektivet godt forankret i vedtekter og implementert på skolen og preges styremøtene på noen måte av at skolen er kristen?

I tabellen nedenfor finner vi resultatene fra den første delindeksen hvor fokuset er på eierstyring og årsaker til skoledriften. Det er viktig å gjøre oppmerksom på at jeg gjennomgående i behandlingen av data innhentet i spørreskjemaet alltid har gitt høyest poengsum for elementer som gir rom for kristne verdier. Dette fordi jeg i denne oppgaven er ute etter å måle hvor viktig de kristne verdiene er for skoledriften, og tar utgangspunkt i at det er på det religiøse grunnlaget skolen har fått konsesjon til å drive. Men at skolene f.eks. kombinerer kristne verdier og ønsket om å drive en god faglig og sosial skole i begrunnelsen

for skoledriften er helt naturlig og helt nødvendig for å kunne drive en god skole. Jeg har derfor også gitt høy score (3) dersom man f.eks. svarer ”passer dårlig” på påstander som ikke har med å fremheve skolen som kristen å gjøre (som f.eks. i 1., 3. og 5. påstand i tabellen). For å tydeliggjøre hva gjennomsnittstallene i påstand 1, 3 og 5 faktisk betyr har jeg skrevet om påstandene slik at påstander og resultat samsvarer.

Indeks 1a: Årsaker til skoledrift Resultater for hver enkel påstand	Median	Standard- avvik	Gjennom- snitt
Skolen drives <u>ikke</u> får å opprettholde et skoletilbud på et sted hvor det ellers ikke ville vært noen skole: <i>(Påstanden i skjemaet lød slik: Man ønsker å opprettholde et skoletilbud på det stedet vi driver skole (Det ble gitt høyest poengsum (3) dersom dette <u>ikke</u> stemmer²⁰)</i>	3	3	2,61
Man ønsker et kristent alternativ for å ivareta barna i menighetene(e), slik at de i størst mulig grad kan få en kristen oppdragelse både i menighet, skole og hjem	3	3	2,34
Hovedårsaken til skoledriften er <u>ikke</u> å holde på tradisjonen med skoledrift <i>(Påstanden i skjemaet lød slik: Eierne og/eller ledelsen ønsker å fortsette en lang og god tradisjon med skoledrift (Det ble gitt høyest poengsum dersom dette <u>ikke</u> stemmer)</i>	2	4	2,02
Den offentlige skolen ble for sekulær	2	3	1,90
Skolen opprettholdes <u>ikke</u> for å beholde arbeidsplassene skole skaper <i>(Påstanden i skjemaet lød slik: Skolen skaper gode arbeidsplasser for de ansatte (Det ble gitt høyest poengsum dersom dette <u>ikke</u> stemmer)</i>	2	3	1,59
Man ønsker å skjerme barn fra negativ påvirkning som de kan få fra elever og/eller ansatte i den offentlige skolen.	1	3	1,37
Skolen gir et så godt faglig og/eller sosialt tilbud til elevene at det ville være svært synd om vi skulle legge ned	1	3	1,29

Tabell 6-1: Indeks 1 – Årsaker til skoledrift – Resultater for hver enkel påstand

Tabellen viser at det *ikke* er mange skoler som kun driver skolen på grunn av tradisjoner eller for å skape arbeidsplasser eller et tilbud i lokalsamfunnet. Den begrunnelsen som scorer høyest av påstandene som har et kristent perspektiv, er at man ønsker et kristent alternativ for å ivareta barna i menigheten og gi dem en kristen oppdragelse i både menighet, hjem og skole. Men også oppfatningen om at offentlig skole er blitt for sekulær får relativ høy score (1.90). Man ser også at enkelte ser på det å skjerme elevene fra ”negativ påvirkning” som en grunn til å drive kristen skole, men det er ofte ikke en hovedgrunn.

Det at man også er opptatt av å beholde arbeidsplassene og at man ønsker å fortsette å gi elevene skoletilbud fordi man anser skolen som faglig god er naturlig at man også svarer, fordi det er viktige hensyn å ta. Mange skoler har nok hatt litt dilemma med å velge ut hva som er viktigst her og enkelte svarte ”passer svært bra” på nesten samtlige påstander.

²⁰ At denne påstanden kommer helt på topp betyr at skolene ikke drives for å opprettholde et skoletilbud på stedet de befinner seg, og at det altså er helt andre grunner enn dette for skoledriften.

Når jeg så summerer opp påstandene som inngår i indeks 1a får jeg en indikator på i hvilken grad det ligger religiøse grunner for at skolen er startet og fortsatt drives. I tabellen nedenfor vises en fordeling av hvor mange skoler som ligger på lav, middels eller høy grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur:

Indeks 1a: Eier/styret - Årsaker til skoledrift

Gjennomsnitt: 1,89		Antall skoler	Prosent
Grad av	Lav	6	14,6
trosrelaterte	Middels	22	53,7
elementer og	Høy	13	31,7
kristen kultur	Total	41	100,0

Tabell 6-2: Indeks 1a: Eier/styret - Årsaker til skoledrift

Med poenggivning fra 0-3 får skolene et gjennomsnittsscore på 1,89. Over 85 % ligger på *middels* etter *høy grad*. Dette er ganske høyt, men en viktig årsak til at det kun er 31,7 % som ligger på *høy grad*, skyldes mest sannsynlig at skolene også vurderer andre årsaker til skoledrift enn de som er direkte relatert til kristne verdier som viktige. I databehandlingen er det som nevnt lagt opp til at man får *mindre* poeng dersom man vektlegger verdier som ”et godt faglig tilbud”, ”gode arbeidsplasser” eller ”tradisjoner for skoledrift” høyt, selv om dette er positive og gode grunner for å drive skolen.

Indeks 1b har fokus på skolenes visjoner og vedtekter. Tabell 6-3 vises resultatene på hver enkel påstand:

Indeks 1b: Visjon og vedtekter Resultater for hver enkel påstand	Median	Standard- avvik	Gjennom- snitt
Vedtektene uttrykker tydelig at skolen skal være et kristent alternativ	3	2	2,90
Skolens målsetting og/eller visjon preges av at skolen skal være et kristent alternativ	3	2	2,83
Etter vår vurdering drives skolen i dag i tråd med de kristne momentene i skolens vedtekter	3	2	2,68
Skolens kristne målsetting/visjonen er godt innarbeidet og kjent for de ansatte	3	2	2,66
Skolens kristne målsetting/visjonen er godt innarbeidet og kjent for elevene	3	3	2,32

Tabell 6-3: Indeks 1b - Visjon og vedtekter - Resultater for hver enkel påstand

Skolene scorer i gjennomsnitt høyt på alle påstandene i indeks 1b, men det er verdt å merke seg at ikke alle skolene mener at målsetting og visjon i høy grad er gjort kjent for elevene og

at det faktisk er skoler som oppgir at de ikke i høy grad driver skolen i tråd med de kristne momentene i vedtektene. Ideelt sett burde vel skoler som svarer dette enten endre vedtektene eller skoledriften, alt ettersom hvordan de faktisk ønsker å drive skole...

Ser vi på indeks 1b samlet finner vi et gjennomsnitt på 2,68, og fordelingen av skolene på lav, middels og høy grad av trosrelaterte elementer kommer frem i neste tabell:

Indeks 1b: Eier/styret - Visjon og vedtekter

Gjennomsnitt: 2,68		Antall skoler	Prosent
Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur	Lav	1	2,4
	Middels	1	2,4
	Høy	39	95,1
	Total	41	100,0

tabell 6-4: Indeks 1b - Eier/styret - Visjon og vedtekter

Av 41 skoler oppgir 39 skoler at de i høy grad har vedtekter, målsetting og visjon som fremhever at de er et kristent alternativ og at dette er godt kjent på skolen. Funnene er særdeles klare. Rektorene mener at visjoner og vedtekter godt avspeiler de kristne grunnverdiene som skolen har konsesjon til å drive ut ifra. Grunnlaget for konsesjonene skolene har fått er tydelig skriftliggjort og ofte godt kjent blant ansatte og elever, men som nevnt med noen unntak.

Indeks 1c har fokus på styremøtene. I Tabell 6-5 ser vi resultatet på de tre påstandene som inngår i denne delindeksen:

Indeks 1c: Styremøtene Resultater for hver enkel påstand	Median	Standard- avvik	Gjennom- snitt
Styret begynner eller avslutter styremøtene med trosrelaterte elementer som bønn, sang eller andakt	3	3	2,68
Styret er opptatt av at ansatte skal følge opp skolens kristne profil i møte med elevene, faglig og sosialt	3	3	2,56
Styret har skolens kristne profil og/eller visjon som sak på de fleste styremøter	2	3	1,54

Tabell 6-5: Indeks 1c - Styremøtene - Resultater for hver enkel påstand

Et styre for en skole har mange saker som må behandles og det er naturlig at det ikke alltid er rom for å diskutere skolens kristne profil på hvert styremøte, men de fleste skolestyrene setter av tid til bønn, sang eller andakt. Det er naturlig å tenke seg at de som sitter i styret også gjerne er pådrivere for å drive kristen skole, for styremøtene bærer preg av trosrelaterte elementer selv om det i vedtektene ikke i stor grad er fastslått at styremedlemmene må være

kristne. I påstanden ”Vedtektene sier at styret skal bestå av personlig kristne” (dvs. påstand 7a i registreringsskjemaet), har skolene et gjennomsnitt på 1,32 poeng. Det betyr at det er for de fleste ikke et *krav* om å være kristen for å sitte i styret, men i praksis kan det se ut som om styret preges av en kristen ledelseskultur på flertallet av skolene. Hvordan man rekrutterer styremedlemmer og i hvilken grad det i praksis er rom for ikke-kristne å være med i styret, kunne vært et spennende felt å forske videre på.

I Tabell 6-6 ser vi fordelingen av skolene på om de har lav, middels eller høy grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur på styremøtene. Gjennomsnittsscoren er 2,25 og det er, som vi så ovenfor, spesielt antall saker som har med skolens kristne profil som trekker ned.

Indeks 1c: Eier/styret – Styremøtene

Gjennomsnitt: 2,25		Antall skoler	Prosent
Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur	Lav	5	12,2
	Middels	11	26,8
	Høy	25	61,0
	Total	41	100,0

Tabell 6-6: Indeks 1c - Eier/styret - Styremøtene

Styremøtene preges altså stort sett av at skolene er kristne, men dette er som vi ser ikke en selvfølge. 5 av 41 skoler har lav grad av trosrelaterte elementer eller kristen kultur på styremøtene. Tabell 6-7 viser indeks 1 samlet:

Indeks 1 totalt: Eier/styret

Gjennomsnitt: 2,27		Antall skoler	Prosent
Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur	Lav	3	7,3
	Middels	10	24,4
	Høy	28	68,3
	Total	41	100,0

Tabell 6-7: Indeks 1 totalt - Eier/styret

Totalt sett får indeks 1 høy score. Dette er en indeks som ikke sier så mye om hvordan *skolehverdagen* preges av at skolen er kristen i praksis. Som nevnt tidligere må det være noe mer enn en skriftlig formulert visjon nedfelt i en plan, for å kunne kalles en ekte visjon (Senge, 1999). Dersom visjoner og vedtekter, samt ønskene til et styre skal ha noe påvirkning på skolehverdagen må dette implementeres i det som skjer på skolen, blant elever, ansatte og ledelse, og også i samarbeidet med foresatte. Dette skal vi se på i de neste indeksene.

Det at 7,3 % av skolene har *lav grad* av trosrelaterte elementer i indeks 1 *kan* være et tegn på at det kristne perspektivet ikke er det viktigste å fremheve for disse skolene, og at det ligger andre årsaker bak skoleledelsen enn å være et religiøst alternativ.

6.2 Indeks 2: Rektor

Rektor og skolens ledelse er personer som må være mye til stede på skolen. Rektors innstilling til skolens vedtekter og visjon og krav til de ansatte vil derfor prege skolehverdagen. Tabell 6-8 viser resultatene fra hver av påstandene som inngår i indeks 2:

Indeks 2: Rektor Resultater for hver enkel påstand	Median	Standard- avvik	Gjennom- snitt
Det settes krav til personlige tro når rektor ansettes	3	3	2,83
Skolens rektor ønsker at lærerne skal trekke inn Guds ord/bibelske prinsipper i undervisningen	3	3	2,41
Møter/seminar for foresatte som er ledet av ledelsen har ofte trosrelaterte innslag som bønn, sang eller kort andakt/åpning	2	3	2,02
Skolens rektor er opptatt av at ansatte skal følge opp skolens kristne profil/visjon i møte med elevene (i elevsamtaler, sosial oppfølging, ved regelbrudd etc.) og gjerne trekke inn Guds ord i slike samtaler	2	3	1,76
Skolens rektor ønsker at de ansatte skal være forsiktig med å trekke inn Guds ord i den sosialpedagogiske oppfølgingen av elevene og kun gjøre det dersom eleven(e) selv uttrykker ønske om det (<i>høyest poengsum dersom dette <u>ikke</u> stemmer</i>)	2	3	1,59
Skolens rektor setter krav til at lærerne skal trekke inn Guds ord/bibelske prinsipper i undervisningen	1	3	1,29

Tabell 6-8: Indeks 2 - Rektor - Resultater for hver enkel påstand

Oppgaven måler ikke i hvilken grad f.eks. de ansatte følger opp instruksjoner fra rektor, men rektor har selv vurdert i hvilken grad han/hun føler at ledelsen har innflytelse på det pedagogiske arbeidet ved skolen, og gjennomsnittsscoren ble da 2,1 (sp. 9q, som ikke inngår i noen indeks, ettersom det ikke er et mål på grad av trosrelaterte elementer eller kristen kultur). Rektorene mener altså selv at de i ganske stor grad har innflytelse på det pedagogiske arbeidet, og dermed er med og påvirker.

En viktig påstand som inngår i indeks 2 er kravet til at rektor skal være personlig kristen. Her er gjennomsnittet på svarene 2,83. Dette kan også sees på som et tegn på at skoleeier anser rektors rolle som viktig i forhold til å implementere de kristne verdiene i skolen.

I påstanden ”Skolens rektor er opptatt av at ansatte skal følge opp skolens kristne profil/visjon i møte med elevene (i elevsamtaler, sosial oppfølging, ved regelbrudd etc.) og gjerne trekke inn Guds ord i slike samtaler”, viser resultatet et gjennomsnitt på 1,76. Dette lave resultatet

kan tyde på at rektorene også er bevisst på å være forsiktige i måten de oppfordrer ansatte til å fremheve Guds ord i møte med elevene. Neste påstand, som handler om å kun trekke inn Guds ord i sosialpedagogisk arbeid dersom elevene selv ønsker det, bekrefter denne forsiktigheten og harmonerer godt med tallene jeg skal vise i indeks 5, hvor det kommer frem at slett ikke alle elevene på kristne skoler er kristne. Men dette er elementer hvor vi finner stor variasjon blant skolene og det er nok ulike meninger om hvordan dette bør fungere i praksis. Standardavviket er høyt og for å illustrere dette har jeg valgt å vise spredningen av svarene for spørsmål 9k i Tabell 6-9:

		Antall skoler	Prosent
Sp. 9k: Skolens rektor er opptatt av at ansatte skal følge opp skolens kristne profil/visjon i møte med elevene (i elevsamtaler, sosial oppfølging, ved regelbrudd etc.) og gjerne trekke inn Guds ord i slike samtaler	Passer dårlig/ikke	3	7,3
	Passer ikke helt	14	34,1
	Passer ganske godt	14	34,1
	Passer svært godt	10	24,4
	Total	41	100,0

Tabell 6-9: Fordelingen av svar på spørsmål 9k

Som vi ser er det svært delte meninger blant skolenes rektor på dette spørsmålet og tallene viser at over 40 % svarer at de *ikke* i særlig grad ønsker at de ansatte skal følge opp skolens visjon f.eks. i elevsamtaler, mens nesten 60 % ønsker denne type oppfølging av elevene.

En annen påstand i indeks 2 er om ”rektor *ønsker* at lærerne skal trekke inn Guds ord i undervisningen”. Her scorer skolene i gjennomsnitt 2,41. Dette er tydeligvis et ønske fra de fleste rektorene, men dersom vi spør om ”Skolens rektor setter *krav* til at lærerne skal trekke inn Guds ord i undervisningen”, blir gjennomsnittet bare på 1.29. Dette kan være et tegn på at det å implementere den kristne visjonen som styret og rektor er svært opptatt av, ikke sikres ved at man *krever* at dette følges opp av lærerne. Man kan tenke seg at det er mer en *forventning* som rektorer kanskje regner med blir fulgt opp, ettersom de ansatte kjenner skolens visjon og verdigrunnlag. Dette kan igjen bety at skolens ledelse er avhengig av at de ansatte har samme ønsker for skolen som styret og rektor, for at elevene i praksis skal få en skolehverdag som er preget av kristne verdier. For at dette skal fungere må den visjonen og organisasjonskulturen som ledelsen ønsker for skolen være godt implementert. Det kan også tenkes at ordet *krever* oppleves som et negativt ladet begrep, og at rektorene på disse skolene ikke har kultur for å iverksette tiltak ved hjelp av *krav* til de ansatte.

Sumerer vi opp indeks 2 får vi disse tallene for samtlige skoler:

Indeks 2: Rektor og skolens ledelse

Gjennomsnitt: 1,98		Antall skoler	Prosent
Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur	Lav	8	19,5
	Middels	11	26,8
	Høy	22	53,7
	Total	41	100,0

Tabell 6-10: Indeks 2 - Rektor og skolens ledelse

Tallene viser at over 50 % av rektorene i høy grad er opptatt av å fremheve den kristne kulturen på skolen. Men det er kanskje mer oppsiktsvekkende at hele 8 av 41 skoler har en rektor som kun ønsker/gjør dette i lav grad, mens det i eierdimensjonen i indeks 1 kun var 4 skoler som plasserte seg her. Dette *kan* være en indikator på at det på enkelte skoler ikke er helt samsvar mellom styringsdokumenter og visjon (eier) og rektors (ledelsens) oppfølging av disse.

6.3 Indeks 3: Ansatte

De ansatte er de som i størst grad er i direkte møte med elevene og foresatte. Jeg har i spørreskjemaet begrenset ansatte til å gjelde ”ledelse, lærere, assistenter og kontorpersoneell”. Det betyr at f.eks. vaskepersonell og vaktmester ikke er tatt med i denne oppgaven. Også her kan man score mellom 0-3 poeng i hver påstand. 3 poeng indikerer at utsagnet ”passer svært godt” i samtlige påstander i denne indeksen. Tabell 6-11 viser resultatene for hver påstand i indeks 3:

Indeks 3: Ansatte - Resultater for hver enkel påstand	Median	Standard-avvik	Gjennomsnitt
	Søkere til stillinger ved skolen blir informert om at skolen ønsker å være et kristent alternativ til den offentlige skolen	3	1
Ved ansettelser blir det informert om og vektlagt at søker må kunne bidra til et kristent fellesskap, for eksempel ved å holde andakter for personal og/eller elevene	3	2	2,46
Det settes krav til at lærerne og/eller assistenter må kunne holde kortere kristne morgensamlinger/avslutninger for elevene	3	3	2,39
I følge vedtektene skal de ansatte være personlige kristne	3	3	2,07
Ledelsen begynner eller avslutter personalmøter med trosrelaterte elementer som bønn, sang eller andakt	2	3	2,07
Skolen har daglig morgensamlinger for personalet med trosrelaterte elementer som bønn, sang og/eller andakt.	3	3	1,95
Kristne morgensamlinger for personalet er obligatorisk	2	3	1,59
Samlinger (f.eks. team- og klassemøter) ledet av personalet/lærerne har trosrelaterte elementer som bønn, sang eller andakt	2	3	1,51

Tabell 6-11: Indeks 2 - Ansatte - Resultater for hver enkel påstand

I likhet med spørsmål om rektor har jeg også spurt om det settes krav til personlig tro hos de øvrige ansatte. I det spørsmålet ble gjennomsnittssvaret 2,07, altså en god del lavere enn krav til rektors tro. Det er også her stor spredning og hele sju skoler oppgir at krav til personlig tro hos ansatte ikke settes i det hele tatt, mens ca. halvparten av skolene oppgir at dette kreves.

En annen interessant påstand som inngår i indeks 3 er: ”Ved ansettelse blir det informert om og vektlagt at søker må kunne bidra til et kristent fellesskap, for eksempel ved å holde andakter for personal og/eller elevene.” Her er gjennomsnittet høyt: 2.46 av 3 mulige poeng. Så selv om det ikke for alle skoler er et absolutt krav til at de ansatte skal være personlig kristen, forventes det at man skal kunne formidle Guds ord i f.eks. andakter. Også når det i neste påstand spørres etter om dette *kreves* samtykker et stort flertall av respondentene til det. Svargjennomsnittet her ligger på hele 2,39. Kanskje det da nærmest er et paradoks at det i påstanden om krav til personlig tro ender opp på et gjennomsnittresultat på kun 2,07? Kan det f.eks. bety at man forventer at ansatte uten personlig tro skal holde forkynnende morgensamlinger for elevene? En annen forklaring kan være at man ikke har vedtekter som setter krav til kristen tro hos ansatte, men at man i praksis allikevel kun velger personlige kristne når man skal rekruttere nye mennesker til skolen.

Også spørsmålene om morgensamling for de ansatte viser store forskjeller mellom skolene. Standardavviket er høyt og til en viss grad viser tallene at det er litt ”enten-eller-praksis” på skolene. De fleste skolene svarer enten at dette ”passer dårlig” eller at påstandene ”passer svært godt”. De skolene som har kristne morgensamlinger, og helst obligatoriske, vil være skoler hvor ansatte konkret merker at de jobber på en kristen skole, uavhengig av i hvilken grad skolen preges av en kristen kultur ellers. Det er et element som gir ledelsen en mulighet til å ha et fast sted hvor et kristent fellesskap preger personalet. Det at en god del skoler velger å gjøre morgensamlingene frivillige kan være nok et tegn på at ledelsen ved kristne skoler ikke har sterk kultur for å kreve, men at man kanskje forventer at dette er noe personalet ønsker og stiller opp på. Det kan også være vanskelig å holde en slik ordning obligatorisk, fordi læreryrket er presset på tid, og mange vil ha gode grunner til å måtte gjøre andre oppgaver denne tiden på morgenen. Samtidig kan man spørre seg om ledere i kristne privatskoler er for forsiktige i forhold til å være tydelige ledere og om de setter de krav som trengs for å ivareta og sikre en kultur med *indre sammenheng*, hvor det er samsvar mellom daglig praksis og de verdiene som ligger til grunn (Fuglestad, 2006:194). Dersom man f.eks. studerer ledelse i anerkjente offentlige skoler finner man ofte stor grad av obligatoriske fellesmøter, inkludert daglige morgensamlinger. Møtearenaene oppgis å i tillegg til temaene

som blir tatt opp, å også ha den funksjonen at man demper risikoen for at det utvikles flere selvstendige delkulturer innenfor skolen (Møller og Presthus, 2006:223).

Det er viktig å legge merke til at indeks 3 ikke hovedsakelig handler om hvilke valg de ansatte tar i forhold til å implementere kristne verdier, men skolens krav og forventinger for å bli ansatt på skolen og i hvilken grad skolen trekker inn trosrelaterte elementer i samlinger for de ansatte. Tabell 6-12 viser påstandene i indeks 3 samlet og fordelt på lav, middels og høy grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur:

Indeks 3: Ansatte

Gjennomsnitt: 2,10		Antall skoler	Prosent
Grad av	Lav	6	14,6
trosrelaterte	Middels	11	26,8
elementer og	Høy	24	58,5
kristen kultur	Total	41	100,0

Tabell 6-12: Indeks 3 - Ansatte

Tallene viser spredning, men med en overvekt på høy grad. Det som trekker gjennomsnittet mest ned er som vi så ovenfor at samlinger ledet av personalet/lærerne ofte *ikke* har trosrelaterte elementer (1,51), selv om det ofte settes krav til dette ved ansettelser (2,46). Det kan indikere at det ikke alltid er samsvar mellom ord og handling – planer/intensjoner og gjennomføring. Om dette er bevisste beslutninger fra ledelsens side, eller om det på grunn av mangel på tid til å delegere og planlegge viser ikke disse tallene. En annen mulighet er at ledelsen *oppfordrer* til å ha trosrelaterte elementer på f.eks. teammøter, men at det ikke følges opp med *krav* om dette. Igjen gjør man seg da avhengig av at man har en innarbeidet felles kultur som gjør at personalet ser på leder som en viktig rollemodell og handler slik han/hun ville gjort – Dette kan fungere dersom man f.eks. har en karismatisk leder som klarer balansen mellom det å være tydelig leder og allikevel gir rom for kritisk tenkning og åpenhet (Jacobsen og Thorsvik, 2007: 414-415).

Det er mulig for en leder å være både sterk og synlig samtidig som de demokratiske verdiene og prinsippene for organisering og samhandling ivaretas, men rektorene har en svært utfordrende oppgave her. På den ene siden har skoleledere fått mange nye oppgaver og mer ansvar som resultat av NPM-elementer som har fått innpass i skolene, mens på den andre siden skal man ivareta demokratiske prinsipper og rettigheter til enkeltindivider. Samtidig

som stortingsmeldingen *Kultur for læring*²¹ fremhever viktigheten av prosessene – og at man må bli en lærende organisasjon, setter NPMs inntog krav til resultater (Møller og Presthus, 2006:216,217).

6.4 Indeks 4: Foresatte

Elevenes foresatte er en del av skolemiljøet som skolene ikke kan ”plukke ut” og styre slik som skolens ansatte. Skolene som inngår i denne oppgaven kan ikke sette krav til foresatte eller elever om trosretning og hvem som helst skal kunne søke barna sine inn på skolene. Betyr det at også kristne privatskoler blir preget av elever fra ulike hjem, med variasjon i forhold til kristen tro, eller er det kun kristne familier som sender barna sine på en kristen skole? Foreldrene organiserer seg i FAU, men i hvor stor grad preges også FAU av at de tilhører en kristen skole?

Det er viktig å legge merke til at indeks 4 ikke måler foresattes holdning til at skolen er kristen, men i hvilken grad rektor mener at de foresatte merker at skolen er kristen når de f.eks. kommer på foreldre- eller på FAU-møter.

Tabell 6-13 viser resultater for hvert element som inngår i indeks 4. Poenggivingen er som tidligere nevnt lik for indeks 1-5:

Indeks 4: Foresatte Resultater for hver enkel påstand	Median	Standard- avvik	Gjennom- snitt
Foreldremøter ledet av personalet/lærerne har ofte trosrelaterte innslag som bønn, sang eller kort andakt/åpning	2	3	2,15
Møter/seminar for foresatte som er ledet av ledelsen har ofte trosrelaterte innslag som bønn, sang eller kort andakt/åpning	2	3	2,02
Elevene kommer fra kristne hjem	2	3	1,59
FAU jobber aktivt/tar ofte opp saker for å ivareta skolen som et kristent alternativ	2	3	1,49
FAU består så langt jeg/vi vet av kristne foresatte	2	3	1,49
FAU begynner eller avslutter sine møter med trosrelaterte elementer som bønn, sang eller andakt	1	3	1,34
Hovedinnholdet på kurs/seminar for foresatte (f.eks. på felles foreldremøter) har et kristent budskap/tema og holdes av kristne foredragsholdere	1	3	1,00

Tabell 6-13: Indeks 4 - Foresatte - Resultater for hver enkel påstand

²¹ Stortingsmelding nr. 30 (2003-2004):

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/20032004/stmeld-nr-030-2003-2004-.html?id=404433>
(29.4.2012)

Indeks 4 viser at det langt på vei ikke bare er kristne hjem som sender barna sine på kristne privatskoler. Det betyr igjen at elever på kristne skoler opplever å gå sammen med ulike medelever, selv om antall kristne elever nok er langt høyere enn i offentlig skole.

Som man ser er det de elementer som styres fra skolens side som får høyest poeng, f.eks. foreldremøter. De foresatte merker dermed at de har sendt barna sine på en kristen skole ved at møter og seminarer ofte kan ha trosrelaterte elementer på mange av skolene. I denne indeksen finner jeg god samsvar mellom ledelsen og øvrige ansatte, fordi det er tilnærmet lik grad av trosrelaterte elementer på foreldremøter ledet av f.eks. lærere, som på møter der ledelsen har regien.

At FAUs arbeid ikke er sterkt preget av trosrelaterte elementer samsvarer godt med det faktum at ikke alle familier som velger kristen privatskole er troende, og det viser at det er rom for at også disse foreldrene kan være med i FAU. Men samtidig åpnes de fleste FAU-møter med bønn eller andakt. I hvilken grad dette gjøres på en komfortabel og respektfull måte i forhold til de som ikke er kristne sier disse resultatene ikke noe om. Jeg har heller ikke undersøkt hvor demokratisk valgprosessen til FAU er.

Tabell 6-14 viser indeks 4 summert og så fordelt på lav, middels og høy grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur:

Indeks 4: Foresatte

Gjennomsnitt: 1,58		Antall skoler	Prosent
Grad av	Lav	18	43,9
trosrelaterte	Middels	16	39,0
elementer og	Høy	7	17,1
kristen kultur	Total	41	100,0

Tabell 6-14: Indeks 4 - Foresatte

Som kanskje forventet har indeksen "Foresatte" lavere gjennomsnittsverdi enn de første indeksene, men også denne indeksen har god spredning og det bekrefter igjen at kristne grunnskoler er ulike. Dersom man sammenligner indeks 1-3 med indeks 4 viser det seg at selv om mange skoler har høy grad av trosrelaterte elementer når vi ser på eier-, ledelses-, og ansattedimensjonene er det ikke slik at man finner det samme hos foresatte. Men som nevnt er det her i hvilken grad foresatte møter trosrelaterte elementer på skolen som måles, og ikke i hvilken grad de foresatte er aktive kristne eller positive til at skolen er kristen. Den eneste

påstanden som går på foresattes personlige innstilling er om elevene kommer fra kristne hjem. Det har jeg tatt med fordi jeg tror at jo flere mennesker som samler seg om felles tro, dess sterkere vil dette fellesskapet prege organisasjonskulturen.

I spørreundersøkelsen hadde jeg også med to påstander som handlet om foresattes forhold til at skolen er kristen, men som ikke er med i indeks 4, fordi de ikke direkte nok kan kobles opp til ”grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur”. Den første var et spørsmål om det *blant foresatte er stor sprik i forhold til om de ønsker at elevene skal bli påvirket av kristen elementer og/eller møte forkynnelse på skolen*. Kun tre skoler svarte at dette ”passer ganske godt” og bare en skole mente dette ”passet svært godt”. Så ble ledelsen spurt om *de foresatte er klar over at elevene vil kunne bli påvirket og møte forkynnelse på skolen*. 38 av de 41 skolene svarer at de foresatte er helt klar over dette (*passer svært godt*), og kun to skoler er i tvil om dette stemmer (*passer ikke helt*). Dette må bety at foresatte som ikke er kristne allikevel aksepterer skolens kristne perspektiv. Det kan videre bety at enkelte uten egen personlig tro allikevel ser på de kristne verdiene som gode for sine barn, eller at de søker til skolene av andre grunner og aksepterer ”totalpakken” hvor de kristne elementene inngår. Vi skal nå videre til indeks 5 og se nærmere på hva denne ”pakken” innebærer direkte for elevene.

6.5 Indeks 5: Elever i utenomfaglige situasjoner

Indeks 5 er kanskje den indeksen som inneholder elementer som i størst grad kan synliggjøre og fremheve at skolene er kristne i forhold til i hvilken grad *elever* vil merke dette. Dersom skolen har høy grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur innenfor variablene i indeksen vil f.eks. en ny elev merke forskjeller fra en offentlig skole på disse områdene. I tillegg til å spørre om elevene er kristne og om de blir informert om skolen er kristen ved inntak, preges indeksen av konkrete elementer som; morgensamlinger, avslutninger, bordbønn, fellessamlinger og høytider, og i hvilken grad disse har trosrelaterte elementer.

Hele 15 påstander inngår i indeks 5 og Tabell 6-15 viser resultater fra hvert av disse elementene. Også her kan man score 0-3 poeng i hver påstand. Jeg gjør igjen oppmerksom på at elementer som ”demper” grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur får høyere poengsum dersom disse påstandene ikke stemmer.

Som i alle tabellene med oversikt over poeng på hver påstand er svarene rangert fra høyest til lavest score. Jeg gjør oppmerksom på at rekkefølgen på påstandene er noe annerledes i

spørreskjemaet og mer logisk bygd opp for respondentene enn slik det fremkommer i tabellene. Dette er mest synlig i indeks 5. Se eventuelt spørreskjemaet (vedlegg 1).

Indeks 5: Elever i utenomfaglige situasjoner	Median	Standard- avvik	Gjennom- snitt
Skolen/klassene har obligatoriske morgensamlinger/morgenandakt med trosrelatert innhold for elevene	3	3	2,88
Skolen markerer jul og påske på en forkynnende måte, og i større grad enn man antar at det gjøres i den offentlige skolen	3	3	2,80
Elever som søker skolen blir informert om at skolen er kristen (dersom eleven er med på inntakssamtale eller informasjonsmøte før han/hun begynner på skolen)	3	3	2,76
Elever har mulighet til å be om fritak fra å være til stede på større kristne arrangement, som f.eks. julegudstjeneste eller andre kristne møter, pga religionsfrihet (<i>høyest poengsum dersom dette ikke stemmer</i>)	3	3	2,68
Skolen er opptatt av at det ikke blir brukt tid til trosrelaterte innslag i undervisningstiden, slik at ikke elevene skal miste undervisningstid (<i>høyest poengsum dersom dette ikke stemmer</i>)	3	2	2,63
Det gjennomføres borbønn før mat på skolen	3	3	2,59
Trosrelatert innslag (ved f.eks. skoledagens begynnelse eller slutt) med forkynnelse av Guds ord er overlatt til hver enkelt ansatt å ha, og ikke noe som forventes av ledelsen (<i>høyest poengsum dersom dette ikke stemmer</i>)	3	3	2,41
Skolen/klassene har morgensamlinger hvor elevene er <i>delaktige</i> med f.eks. bønneemner, bønn, bibelvers, vitnesbyrd e.l.	2	3	1,80
Skolen markerer pinsens budskap tydelig (f.eks. med ekstra arrangement eller ved at lærerne setter av ekstra tid til dette i undervisningen), og det legges vekt på hvordan Den Hellige Ånd kan virke i oss mennesker	2	3	1,80
Skolen har flere måter å markere seg som kristen skole (i utenomfaglige aktiviteter) ovenfor elevene i gjennom skoleuka og skoleåret enn det som kommer frem ovenfor.	2	3	1,78
Skoledagene avsluttes med trosrelaterte aktiviteter for elevene	2	3	1,68
Skolen har <i>ukentlige</i> fellessamlinger for elevene, som preges av et kristent innhold og forkynnelse	0	3	1,24
Ledelsen har inntrykk av at de aller fleste elevene ved skolen er kristne	1	3	1,39
Skolen har <i>månedlige</i> fellessamlinger for elevene, som preges av et kristent innhold og forkynnelse	0	2	0,85
Skolen underviser elevene i nådegaver, og det legges vekt på at elevene bør ta imot nådegavene og praktisere dem i sitt liv, f.eks. på skolen.	1	2	0,78

Tabell 6-15: Elever i utenomfaglige situasjoner

Tallet på andel av elevene ledelsen mener er kristne harmonerer godt med det man kom frem til ved å spørre om elevene kommer fra kristne hjem. At det ligger litt lavere er naturlig, ikke minst med tanke på elever på ungdomstrinnene som i større grad har tatt sitt eget standpunkt i

forhold til personlig tro. Tallet bekrefter igjen av de kristne skolene ikke bare består av kristne barn, men at elevmassen er mer sammensatt. Enkelte kristne skoler har også muslimske barn blant sine elever (Aarskog, 2004), men i hvilken grad man finner et stort mangfold av religioner blant elever på kristne skoler håper jeg andre blir inspirert til å se nærmere på.

En veldig stor andel av skolene har obligatoriske morgensamlinger for elevene, med kristent innhold. Men det er ikke på alle skolene vanlig at elevene er *delaktige* ved at de bidrar med innslag i morgensamlingene. Her er det stor variasjon blant skolene, og det vil mest sannsynlig avhenge av hva slags kultur som skapes på skolene og i hvert enkelt klasserom og om klassene består av mange eller få kristne.

De elementene som har vært mye omdiskutert i media de siste tiårene som f.eks. bordbønn og markering av høytider, blir også ikke uventet prioritert høyt i kristne skoler. Skolene virker heller ikke redde for å bruke tid til slike trosrelaterte elementer i undervisningstiden og at dette skal gå ut over undervisningen (2.63 poeng). Skolene har konsesjon til drive kristen skole og da må man implementere kristne elementer i skolehverdagen. I tillegg til at fagemner kan sees i lys av bibelske prinsipper, vil man ofte i kristne skoler bruke tid på sosialpedagogiske tiltak hvor kristne verdier fremheves. På offentlige skoler settes det også av tid til f.eks. sosial trening ved at man gjennomfører opplegg som f.eks. ”Det er mitt valg”²².

Den variabelen som scorer lavest i indeks 5 er spørsmålet om skolen underviser i ”nådegaver”. Det er ikke presisert i spørreskjemaet hva man mener med nådegaver, og mange vil muligens fort forbinde dette med bruk av tungetale og tydning av tungetale, selv om kristne vet at det bare er en av flere nådegaver Bibelen snakker om. Det er også mulig at skolene ikke fremhever dette fordi de vil passe på å ikke opptre som en menighet og overlate denne undervisningen til prester og pastorer, i tillegg til at nådegaver er noe som for noen muligens forbindes med karismatiske menigheter. Men samtidig så forteller Bibelen også om nådegaver som f.eks. det å være en hjelper, kunnskapsrik og barmhjertig. Kanskje ville svarene blitt noe annerledes dersom spørsmålet fremhevet at man også regner med slike nådegaver. Det kan til og med påstås at man finner elementer av mange av nådegavene i ”Læringsplakaten” som inngår som en grunnleggende del av Kunnskapsløftet og de offentlige læreplaner.

²² Lion Norges undervisningsopplegg om elevmiljø og forebyggende arbeid, <http://www.determittvalg.no/>

Summerer vi opp indeks 5 er det kun to skoler som ligger på ”lav grad”, mens det er en jevn fordeling mellom ”middels” og ”høy grad”, som Tabell 6-16 viser:

Indeks 5: Elever i utenomfaglige situasjoner

Gjennomsnitt: 2,00		Antall skoler	Prosent
Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur	Lav	2	4,9
	Middels	19	46,3
	Høy	20	48,8
	Total	41	100,0

Tabell 6-16: Indeks 5 - Elever i utenomfaglige situasjoner

Oppsummert kan vi trygt si at elever ved kristne privatskoler stort sett merker at de går på en kristen skole, enten i middel eller i høy grad.

6.6 Indeks 1-5: Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i interne deler av skoledriften, bortsett fra de skriftlige pedagogiske styringsverktøyene (læreplaner, årsplaner og uke-/lekseplaner)

Ettersom summen av indeksene 1, 2, 3, 4 og 5 i stor grad viser hva som faktisk skjer på skolene, i form av hvilke faste kristne trosrelaterte elementer som finnes og i hvilken grad skolene preges av personlig kristne mennesker som skaper en kristen kultur, mener jeg det er god grunn for å legge stor vekt på hva disse indeksene viser. For en utenforstående er det innholdet i disse indeksene som vil være med å påvirke den oppfatningen man får av skolen ved et skolebesøk. Da tenker jeg ikke bare på elevene, men i alle fora på skolen hvor mennesker møtes i forbindelse med skoledriften: På styremøter, personalmøter, foreldremøter og i møte med elevene i ulike kontekster.

Schein minner oss på at kulturdimensjonen har ulike nivåer. Men selv om det første nivået som han kaller *underlying assumptions* (underliggende antagelsen) til en viss grad kan være *unconscious* (ubevisste) og dermed vanskelige å måle, hevder han at det er mulig å studere også dette. Man gjør det ved å gå via nivå to som har oppsummerer som *values* (normer og verdier) og *artifacts* (artefakter) som er mer bevisste og synlige uttrykk for kultur. Schein hevder at de grunnleggende antagelsene reflekteres i våre verdier og atferdsnormer (Schein, 1991:251-252), og jeg mener at graden av felles kristne verdier fremkommer godt i indeks 1 til og med 5.

Det er her likevel på sin plass å minne om at undersøkelsen ikke fanger opp alt! I tillegg til det som dataene her får frem, vil også et skolebesøk (kvalitativ metode/observasjon) fange opp mer enn det denne undersøkelsen har mulighet til; stemningen på skolen, mottagelsen man får og tonen blant elever og ansatte etc. Dette betyr at de fem skolene som plasserer seg på ”Lav grad” *kan* ha høy grad av kristne verdier som blir fremhevet i de personlige møtene som oppstår på en skole og som ikke fanges opp av de data jeg har samlet inn. Jeg vil allikevel, med Scheins argumentasjon som støtte, anta at ettersom undersøkelsen *både* spør etter bruk av konkrete kristne arrangement og om skolen preges av kristne mennesker, vil funnene i undersøkelsen i betydelig grad harmonere med det inntrykket man vil få av skolen ved et besøk.

Den vesentligste mangelen og forskjellen vil mest sannsynlig være at man ved et besøk også vil kunne gå inn i hvert element og ikke bare studere om man *har* trosrelaterte elementer og kultur, men *hvordan* dette blir utøvd. Man kan f.eks. tenke seg at en skole med høy grad av trosrelaterte elementer, er en skole som er svært bevisst på sitt verdigrunnlag og sin visjon, men allikevel formidler kunnskap om andre religioner på en både informativ og respektfull måte, mens en annen skole ikke håndterer denne balansegangen like godt. Det å ligge på ”høy grad” sier heller ikke noe om skolen er konservativ eller liberal i etiske spørsmål, f.eks. i synet på likestilling eller seksualitet. For å avdekke alle lag innenfor organisasjonskulturen anbefaler Schein en kombinasjon av observasjon av en fra utsiden, med at respondentene får mulighet til egenvurdering (Schein, 1991: 252-253). Igjen oppfordrer jeg andre til videre forskning, slik at vi kan få frem mest mulig god data på hva kristne skoler faktisk er!

Jeg vil nå vise resultatene for indeks 1-5 summert. Det er i disse indeksene vi finner ledelsesdimensjonen og de kulturelle- og strukturelle elementer som møter brukerne av skolene – elever og foresatte. Her får vi fordelingen som Tabell 6-17 viser:

Indeks 1-5: Alle grupper mennesker/roller innenfor skolen

Gjennomsnitt: 2,0		Antall skoler	Prosent
Trosrelaterte elementer og grad av kristen kultur	Lav	5	12,2
	Middels	20	48,8
	Høy	16	39,0
	Total	41	100,0

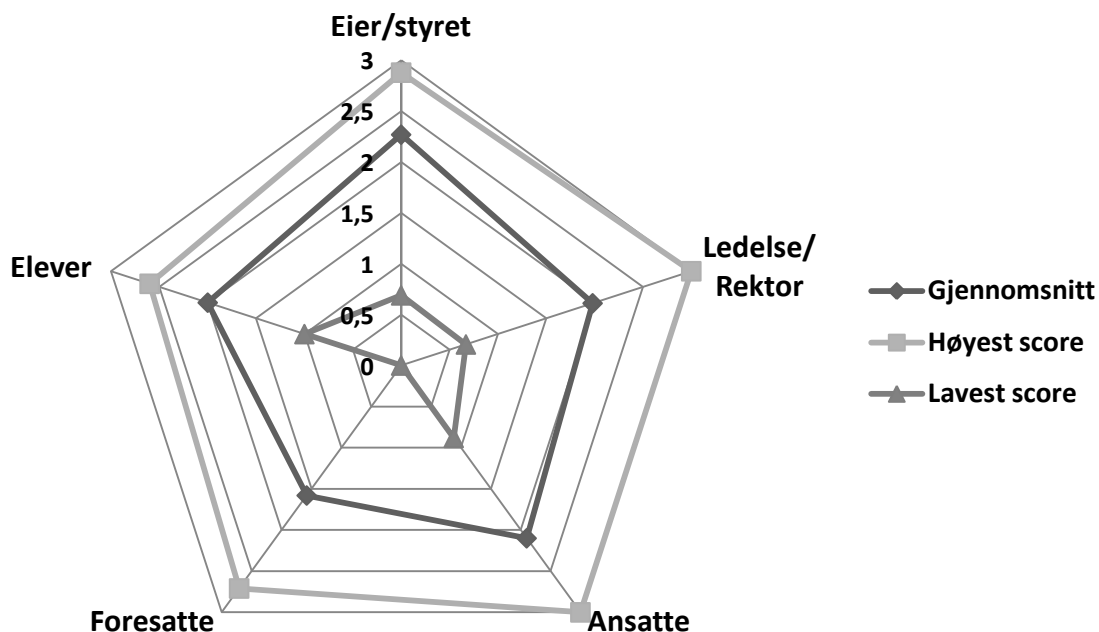
Tabell 6-17: Indeks 1-5 - Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i alle grupper innenfor skolen

Dette betyr at vi har en ganske stor spredning i hvordan kristne privatskoler implementerer de kristne verdiene i skolene sine. Skolene er ikke like, selv om det store flertallet plasserer seg på middels eller høy grad. Det kan også legges til at f.eks. innenfor skolene som ligger på ”høy grad” har vi en god spredning mellom skoler som scorer 2,03 poeng til høyeste score på 2,45. Man vil derfor mest sannsynlig finne god variasjon også innenfor disse tre grupperingene jeg har valgt å lage. At man ikke finner skoler som scorer høyere enn 2,45 poeng av 3 mulige er også interessant å legge merke til, men om det betyr at vi dermed ikke har skoler som bruker for mye tid på de kristne elementene i forhold til primæroppgaven undervisning, vil være å trekke konklusjonene for langt. Jeg kan bare konstatere at ingen skoler svarer med maksimal poengsum på samtlige påstander og at det faktisk er et stykke opp dit også for skolen som får høyest poengsum.

Enkelte skoler har maksimal poengsum innenfor styrearbeid, ledelse og ansatte, men i møte med elevene og foresatte kan det se ut som om også disse skolene blir preget av at de også har familier som velger skolen selv om de ikke er kristne. En annen eller supplerende forklaring kan også være at skolene har en klar kristen visjon som ligger dypt hos ledelse og ansatte, men at man samtidig er klar over at hovedoppgaven til skolen er å gi elevene god skolegang - undervisning og kunnskap. Da er det å finne balansen mellom den tiden man bruker til å fremheve skolen som kristen og samtidig drive med pedagogisk utviklingsarbeid viktig å finne. Dette bekreftes også av at hele 56 % av skolene svarte i undersøkelsen at en av hovedårsakene til skoledrift ikke bare har med ønsket om å drive kristen skole, men også at skolen gir et godt faglig og/eller sosialt tilbud til elevene at det ville være synd om skolen måtte legges ned, jf. sp. 3g.

Hovedfunnet, når det gjelder indeks 1-5, er likevel at de kristne skolene jevnt over vektlegger kristne elementer langs flere sentrale dimensjoner og arenaer, men også at det er stor spredning.

Figur 6-1 på neste side viser tydelig at det er stor forskjell mellom skolene som scorer høyest mot de som har minst preg av kristne elementer og kultur i skolen. Jeg har i figuren valgt å vise laveste og høyeste score for *hver enkelt indeks*, for å fremheve spredningen i indeksene. (Det er dermed ikke en figur som viser de spesifikke skolene som har lavest eller høyest score.)

Figur 6-1: Gjennomsnittsscore, høyeste og laveste score for skolene i indeks 1-5 (Maksscore er 3 poeng)

Vi ser at skolene med høyest score i de ulike indeksene har nesten maksimal poengsum i indeksene, mens skolene med lavest score ligger nede på mellom 0 og 1 poeng. Dette illustrer variasjonen svært tydelig.

Men i tillegg til disse indeksene, som i stor grad består av mennesker og deres handlinger innad i et skolesystem, har jeg også sett på hvordan skolene bærer preg av å være kristne i de skriftlige styringsverktøyene de bruker til undervisningsformål. Dette er et svært aktuelt område, både politisk og i det pedagogiske arbeidet på skolene. Dette kommer jeg nærmere inn på når vi nå skal se på indeks 6:

6.7 Indeks 6: Trosrelaterte elementer i de skriftlige faglige

styringsverktøyene (læreplaner, årsplaner og uke-/lekseplaner)

Indeks 6 er svært viktig og interessant. Det er i denne indeksen man mest sannsynlig vil få mest utvikling i de kristne skolene i årene fremover. Dette var også et tema som skolene drøftet på KFFs samling for skoleledere høsten 2011. Det jobbes med å utforme alternative læreplaner i flere fag på mange skoler, og nye skoler er nødt til å søke på grunnlag av alternativ planer i ett eller gjerne flere fag. Flere skoler har gruppert seg, ofte i forhold til felles teologisk ståsted, og samarbeider om dette.

Undersøkelsen min viser hvor de kristne skolene står nå (høsten 2011). Hvor mange skoler og i hvor mange fag har skolene søkt og fått godkjent alternative læreplaner? I hvilken grad er årsplanene, som utformes på grunnlag av læreplanene, preget av at skolen er kristen? For en kristen skole, med kristen formålsparagraf og godkjenning som religiøst alternativ, kan man i stor grad implementere kristne verdier i årsplaner, uten å ha godkjent en egen årsplan. Så lenge man underviser i alle kompetansemål, har man frihet ved utforming av såkalte ”delmål”. Spørsmålene i spørreskjema er utformet slik at dette også fanges opp.

Jeg vil allikevel være nøktern med å påstå at indeks 6 i stor grad måler skolehverdagen og det som skjer konkret i klasserommet på en god måte. Det er som tidligere nevnt stort sett rektor som har besvart undersøkelsen. De har ofte god kontroll på i hvilke fag skolen har egen læreplan, men innsikten i hvordan årsplanene formuleres og i hvilken grad de gjenspeiler faktisk undervisning vil variere sterkt fra skole til skole. Man må anta at skolens rektor, spesielt på en større skole, ikke har mulighet til å ha oversikt over innholdet i alle skolens årsplaner, og ikke nødvendigvis vet nok til å vurdere graden av trosrelaterte elementer i lærernes årsplaner. Det vil også variere fra skole til skole i hvor stor grad årsplanene faktisk er et styringsverktøy som følges opp og brukes som grunnlag for undervisningen, eller om det er et pålagt dokument som må utarbeides, men som i liten grad følges.

Samtidig vil nok mange hevde at dette bør være et viktig tema for enhver ledelse på en kristen privatskole, og et aktuelt tema for f.eks. personalmøter og planleggingsdager på skolene. Innholdet i undervisningen og alt pedagogisk arbeid er og blir hovedinnholdet på en skole, og dersom man starter en skole for å drive et religiøst alternativ, bør vel dette også gjenspeiles i undervisningen i mer eller mindre grad? Da må også rektor være den som står som øverste ansvarlig for å sørge for at skolens formålsparagraf eller visjon reflekteres i undervisningen. Her vil det være ulike meninger blant kristne skolefolk. Et annet syn på dette vil f.eks. være de som mener at de kristne elementene i skolen ikke trenger å ha med faginnhold å gjøre, men f.eks. begrenser seg til synet på mennesket og hvordan man samhandler seg imellom.

Et annet faktum er at Utdanningsdirektoratet vektlegger læreplanene som et av skolens viktigste styringsdokument og at de nå stiller krav til godkjenning av nye skoler at læreplanene reflekterer den religiøse eller alternative pedagogiske retningen man søker godkjenning for.

Det som indeks 6 uansett viser er i hvor stor grad rektor *kjenner til* skolens årsplaner i forhold til om det er vektlagt å implementere kristne elementer i dem.

Jeg har valgt å dele opp indeks 6 i to: 6a - Læreplaner og 6b - Årsplaner og ukeplaner. I denne indeksen begrenser ikke poengsummen seg til maksimalt 3 poeng. I indeks 6a kan man få et poeng for hvert fag man har alternativ læreplan, samt ekstrapoeng dersom forskjellene er store i forhold til den offentlige læreplanen for faget. Til sammen kan man i realiteten oppnå 30 poeng i de tre variablene som inngår i indeksen (15 poeng for ulike fag, samt 1 poeng for hvert fag man har ”omfattende” eller ”veldig omfattende” forskjeller). Ettersom man ikke kan få poeng i både variabelen ”omfattende” og ”veldig omfattende” har jeg regnet om poengsummen ved å dele på 2, og ikke 3 som er antall variabler som inngår i indeksen. Det vil si at man kan maksimalt oppnå 15 poeng i indeks 6a.

Det er viktig å presisere at indeks 6a ikke viser hvor mange alternative læreplaner skolene har, men tar også med i hvilken grad disse læreplanene implementerer de kristne verdiene og skiller seg ut fra de offentliges læreplaner. Jeg viser derfor først en oversikt over hvor mange læreplaner skolene har fått godkjent og hvordan dette fordeler seg. I gjennomsnitt har de kristne privatskolene 4 egne godkjente læreplaner, men det er noen enkelte skoler som trekker dette gjennomsnittet opp. Det vanligste er å ha 1 eller 2 egne læreplaner og så følge det offentliges læreplaner i de øvrige fagene (Medianen ligger på 2 læreplaner som 11 skoler oppgir at de har)

Antall fag skolen har egen godkjent læreplan i, hvor bibelske prinsipper eller andre trosrelaterte elementer er forankret:	
Antall alternative læreplaner	Antall skoler
0	1
1	8
2	11
3	4
4	6
5	1
6	1
7	1
8	2
9	1
10	2
11	1
12	1
13	1
Totalt:	41

Tabell 6-18: Oversikt over antall fag skolene har egen godkjent læreplan

Det har frem til nå ikke vært naturlig for de fleste skoler å søke om å få endre på læreplanene i de fleste fag, men det har i stor grad begrenset seg til fag som RLE (40 skoler) og naturfag (32 skoler), som i sterkest grad inneholder kompetansemål hvor man kommer inn på religiøse og

etiske spørsmål. I tillegg har enkelt skoler alternative planer i musikk og kroppsøving. Men som vi ser er det noen få skoler som oppgir at de har alternative læreplaner i nesten samtlige fag. Om det nye regelverket i forhold til krav om synliggjøring av verdigrunnlaget i læreplanene vil bety at flere skoler vil søke om endringer i flere fag enn i dag gjenstår å se.

Funnene i indeks 6a er inndelt i: Lav: 0-1, Middels: 1,01-3, Høy: 3,01-9,5. Bakgrunnen for denne inndeling er at skoler som kun har søkt om å få alternativ læreplan i maksimalt to fag med *lite* forskjell fra L06 vil bli plassert i kategorien ”Lav”, skoler som har 2-4 alternative planer (2 planer med omfattende endringer), vil legge seg i kategorien ”Middels” og skoler som har minst 5 godkjente planer, vil komme i kategorien ”Høy”.

Indeks 6a: Faglig – Læreplaner

Gjennomsnitt: 2,5		Antall skoler	Prosent
Godkjente alternative læreplaner og grad av forskjeller i disse fra L06	0-2 læreplaner med mindre endringer	14	34,1
	2-4 læreplaner	16	39,0
	Minst 5 læreplaner med mindre eller med omfattende endringer	11	26,8
	Total	41	100,0

Tabell 6-19: Indeks 6a - Faglig - Læreplaner

Resultatene viser at skolene med høyest poengsum oppnår 9,5 poeng av 15 mulige. Det er frem til nå ikke antall godkjente alternative læreplaner som definerer om en skole er tydelig kristen eller ikke. At så mange som 14 skoler har ingen eller maksimalt to alternativ læreplaner med begrenset endring, og driver skolene sine i 13 av 15 fag fullt ut etter Kunnskapsløftet (L06), er ikke overraskende funn. Skolene har, som vi har sett i indeks 1-5, mange andre muligheter og måter å implementere kristne verdier i skolens struktur på. Det må også være legitimt å hevde at det lave antall søknader om å få godkjente alternative læreplaner frem til 2011 også kan sees på som et tegn på at private kristne skoler ser på de offentlige læreplanene - Kunnskapsløftet, L06 - som gode planer, og at de ikke er vanskelig å undervise i disse og samtidig følge skolens verdidokumenter og Guds ord.

Hva flertallet av de kristne privatskolene synes om de nye kravene om at man skal synliggjøre det religiøse i læreplanene for å få lov til å etablere nye skoler kjenner jeg ikke til, men mange vil nok stille seg positive til dette. Samtidig kunne myndighetene også brukt andre mål enn ”alternative læreplaner” for å fastsette om skolene er et reelt religiøst alternativ. Man kunne

f.eks. krevd at skolene skulle følge L06, men brukt *årsplaner* utarbeidet lokalt på skolene som dokumentasjon på at skolene implementerer kristen verdier i de offentlige læreplanene. I tillegg kunne skolene, f.eks. ved tilsyn, gitt en redegjørelse for hvilke utenomfaglige trosrelaterte aktiviteter skolen har (jf. indeks 5). Dette kunne gitt et *reelt* bilde av skolene som kristne skoler. Det er også verdt å legge merke til at det frem til nå ikke er gjort noen forsøk på å føre tilsyn på dette område. De kristne privatskolene har hatt samme tema under tilsyn som de offentlige skolene. Det ville vært helt legitimt om skoler som har fått konsesjon til å drive skole som et religiøst alternativ også ble pålagt å ta imot tilsyn som sjekket ut om skolene faktisk er reelle alternativ og samtidig gode faglige skoler.

Det nye pålegget vil heller ikke sette krav til store endringer fremover. I undersøkelsen er det kun en skole som ikke har noen alternative læreplaner, og det er derfor kun denne som vil *måtte* gjøre grep dersom skolen f.eks. ønsker å søke om utvidelse i elevtall. Men dette vil også avhenge av hvordan de nye forskriftene vil tolkes og praktiseres av Utdanningsdirektoratet fremover. Dersom kravene til endringer blir for omfattende vil man også kunne komme i et dilemma i forhold til gjennomføring av eksamen på 10. trinn. Frem til nå har kristne privatskoler samme eksamensordning som de offentlige og det er ofte et tett samarbeid når det gjelder bruk av sensorer på tvers av disse skolene. Det ville være synd om dette samarbeidet skulle umuliggjøres fordi de private skolene får godkjent læreplaner med for store ulikheter til L06.

Resultatene for indeks 6a viser igjen at kristne skoler har tatt ulike valg og at vi har stor spredning og variasjon i forhold til bruk av egne læreplaner og L06.

Indeks 6b går et skritt nærmere klasserommet. Det er i årsplanene lærere i offentlig og private skoler gjør sine lokale tolkninger, tilpasninger og prioriteringer i forhold til hvordan læreplanene skal implementeres i undervisningen. Kompetansemålene må også fordeles på to og tre skoleår, og her står skolene fritt til å ta egne valg. Som tidligere nevnt var nok dette den delen av spørreskjemaet som rektorene slet mest med å besvare. Dette gav de tilbakemeldinger på både i kommentarfeltet til slutt og muntlige på konferansen til KFF. I seg selv er dette et interessant funn. Det kan være et tydelig tegn på utfordringene rektorene i norsk skole har i dag med å finne nok tid til å være involvert i det pedagogiske arbeidet på skolen, men det er også interessant å se at dette også gjelder for skoler som drives på grunn av ønsket om å være et alternativ. Gjennom 1990-tallets reformvirksomhet i offentlig sektor har det blitt hevdet at økt oppmerksomhet mot ledelse bl.a. har betydd en forskyving fra fag og

profesjon mot administrasjon og management (Lotsberg, 2005:150). For rektorer kolliderer dette på mange måter med kravet om å være involvert og ansvarlig for skolens pedagogiske arbeid, og fokuset på at rektor slettes ikke trenger å være pedagog har nok stilnet noe.

Det stilles ekstra store krav til private skoler om å finne løsninger som sikrer at ledelsen vet om i hvilken grad skolens verdigrunnlag reflekteres i lærernes årsplaner og videre inn i klasserommene, ikke minst fordi dette er fundamentet skolen bygger på og grunnlaget for at de har fått konsesjon. Enkelte rektorer kommenterte også dette i kommentarfeltet på slutten av undersøkelsen, hvor de presiserte at dette var et område de ønsket å jobbe mer med på skolen fremover.

I indeks 6b er det mulig å oppnå et poeng for hvert fag man har bibelske prinsipper eller andre trosrelaterte elementer skriftlig forankret i årsplanene. I tillegg får man ekstra poeng for hvert fag der dette er gjort i ”stor grad” eller ”svært stor grad”. Til sammen utgjør dette 26 poeng fordelt på 13 fag (her er ikke ”Den generelle læreplanen” samt ”Utdanningsvalg” medregnet, ettersom det ikke alltid lages årsplaner til disse læreplanene). Jeg har så delt antall poeng på 2 ettersom man kun kan oppnå poeng i 2 av de 5 variablene som inngår i indeksen (fordi variablene utelukker hverandre). Skolene kan altså maksimalt oppnå 13 poeng i variabel 6b. Den høyeste poengsummen en skole har fått er 9 poeng. Jeg har derfor fordelt skolene i grupper fra Lav: 0-2,99, Middels: 3-5,99 og Høy: 6-9 poeng.

Indeks 6b: Faglig – Årsplaner

Gjennomsnitt: 3,6		Antall skoler	Prosent
Årsplaner og grad av trosrelaterte elementer i dem	Lav	18	43,9
	Middels	15	36,6
	Høy	8	19,5
	Total	41	100,0

Tabell 6-20: Indeks 6b - Faglig - Årsplaner

For å begrense oppgaven velger jeg å ikke gå nærmere inn på nøyaktige tall for hvert enkelt fag, men det kan nevnes at også i årsplanene er det i fagene RLE og Naturfag skolene oppgir å ha størst grad av bibelske prinsipper eller trosrelaterte elementer. Det er også i disse fagene enkelte grupper av medlemmer innenfor KFF som har utviklet supplerende

undervisningsmaterie²³ til emner skolene mener bør belyses på flere måter enn det man finner i de ordinære lærebøkene. Det betyr at temaer i læreplanene til L06 ikke fjernes, men at de blir gjennomgått ved også å se på hva Bibelen sier om disse emnene. Undersøkelsen min fanger ikke opp hvilke emner som skolene oftest supplerer med kristne perspektiver, men dersom man studerer de tilleggsmaterialene som er utviklet ser man at det er tema som jordens opprinnelse og seksualitet som går igjen. Også abort og etiske spørsmål rundt genteknologi fremheves på andre måter enn i offentlige lærebøker, ved at det f.eks. henvises til bibeltekster. I tillegg jobbes det med å supplere med barne- og ungdomslitteratur som har et kristent budskap. Her ligger det mange muligheter for videre forskning og dokumentasjon.

Indeks 6a, og ikke minst 6b, bekrefter at det ikke nødvendigvis er i de skriftlige pedagogiske styringsdokumentene skolene i størst grad fremhever sitt kristne perspektiv. Som nevnt innledningsvis i oppgaven kan slike funn leses på to helt ulike måter. Enkelte vil tenke at dette er bra og at man ikke bør ”blande inn” bibelske prinsipper i undervisningen for mye, mens andre vil tenke at her har de kristne privatskoler mye å gå på og en reell jobb å gjøre.

I indeks 6c finner man kun skolens uke-/lekseplan. Jeg har vurdert det slik at den kan inngå i indeks 6, ettersom det også er et skriftlig styringsverktøy for det pedagogiske arbeidet. Her har skolene fått fra 0-3 poeng i forhold til om de har faste innslag av trosrelaterte elementer som bibelvers, kristne symbol e.l.

Indeks 6c: Faglig - Uke-/lekseplan

Gjennomsnitt: 1,15		Antall skoler	Prosent
Antall trosrelaterte elementer på ukeplanen	Ingen	8	19,5
	Ett	20	48,8
	To eller fler	13	31,7
	Total	41	100,0

Tabell 6-21: Indeks 6c - Faglig - Uke-/lekseplan

Som tabellen viser har de fleste skolene en lekse- eller arbeidsplan som inneholder minst ett trosrelatert element. Dette er et dokument som elevene møter jevnlig gjennom skoleåret, ofte en gang i uka eller hver fjortende dag, og det ser ut som om mange skoler bruker denne muligheten til å fremheve sin kristne profil, selv om det ikke kan sies å være en

²³ Et eksempel på tilleggsmaterie²³ som brukes på flere kristne skoler er heftene ”Tro som bærer” som kom høsten 2011 (<https://www.nla.no/nor/forskning/?&displayitem=980&module=news>) (30.4.2012). Det finnes også nettsteder som arbeider med å gi skolene enkel tilgang på supplerende undervisningsmaterie²³ med et kristent perspektiv, som f.eks. krdonline.no: (<http://www.krdonline.no/sider/tekst.asp?indexpage=index-fremside>) (30.4.2012)

påvirkningsmulighet som er fullt ut utnyttet, dersom skolen har som visjon å fremheve Guds ord og kristne verdier på skolen.

Til sammen utgjør indeks 6a, b og c indeks 6, som består av skolens skriftlige pedagogiske styringsverktøy og som legger grunnlaget for mye av det pedagogiske arbeidet som foregår på skolen. Inndelingen går fra Lav: 0-1,5, Middels: 1,51-2,99 og Høy: 3-6,17 (høyeste poengsum). Jeg har her valgt en inndeling som gjør at skolene i indeks 6 plasserer seg slik de i gjennomsnitt gjør i indeks 6a, b og c (f.eks. var det i gjennomsnitt 12 skoler som plasserte seg på ”lav grad” i indeks 6a, b og c) til tross for at jeg har noe ulike maksimaltall i disse.

Indeks 6: Faglig

Gjennomsnitt: 2,43		Antall skoler	Prosent
Grad av trosrelaterte elementer i skolenes faglige/pedagogiske styringsverktøy	Lav	12	29,3
	Middels	17	41,5
	Høy	12	29,3
	Total	41	100,0

Tabell 6-22: Indeks 6 totalt - Grad av trosrelaterte elementer i skolens pedagogiske styringsverktøy

Skoler som har høy score på indeks 6 samsvarer ikke helt med de som har høy score på indeks 1-5. Det kan se ut som om det å ha høy grad av trosrelaterte elementer i skolehverdagen til en viss grad er uavhengig om man har søkt om godkjenning av egne læreplaner eller om man har implementert kristne verdier og prinsipper *skriftlig* i årsplanene²⁴. Som nevnt vil man sannsynligvis få en utvikling her ved at flere er i gang med samarbeid om utvikling av egne læreplaner. Men å få godkjent alternative læreplaner er en krevende prosess og flere har tidligere fått avslag, for så å måtte endre og søke på nytt (Haslien, 2006). Dette er kanskje en av forklaringene på hvorfor det ser ut til å være avstand mellom hva som er skriftliggjort og hva som faktisk skjer i klasserommene. Senere i oppgaven vil det også komme frem om dette har sammenheng med eierskap.

Av de 16 skolene som ligger på ”Høy grad” i indeks 1-5 er det 8 av disse som bare ligger på ”Middels grad” i indeks 6 og en skole som ligger på ”Lav grad”. Som nevnt ovenfor er dette kanskje en klar indikator på at tilsynsmyndighetene bør vurdere å bruke andre mål enn kravet om bruk av alternative læreplaner dersom de ønsker å se på om en skole drives i tråd med konsesjonsvilkårene. En antagelse som jeg ikke får testet ut i denne kvantitative

²⁴ Dataene er plottet i IBMs statistikkprogram SPSS og jeg finner disse sammenligningsdataene ved å gjøre en manuell opptelling av antall skoler i de tre kategoriene lav, middels og høy i de ulike indeksene. Bl.a. benytter jeg meg av mulighetene for å sortere dataene i stigende rekkefølge (sort ascending)

undersøkelsen er om skoler med høy score på indeks 1-5 også har lærere som i stor grad implementerer kristne verdier/Guds ord på en mer *uformell* måte enn det som kommer frem ved å spørre etter grad av skriftliggjøring av trosrelaterte elementer i lære- og årsplaner.

6.8 Indeks 7: Skolenes hjemmesider og trosrelaterte elementer

Indeks 1-6 utgjør store deler av skolens *interne* struktur og alle *menneskene* som utgjør en skole. Indeks 7 - skolens hjemmeside - har jeg som tidligere nevnt valgt å ta med fordi det er det skriftlige og målbare elementet som i størst grad viser hvordan skolene profilerer seg *utad*. Dette er uavhengig av hvordan skolen ser på hjemmesiden og om den er ment for intern informasjon kun til foresatte og elever eller om den også er tenkt som en del av skolens markedsføring. I dagens samfunn vil det i stor grad være på hjemmesiden man vil hente informasjon om et firma eller en organisasjon dersom man trenger det. Også interesserte foresatte eller elever som hører om skolen gjennom bekjente vil ofte bruke hjemmesiden som supplerende informasjonskilde.

Som nevnt i metodekapittelet har jeg ikke samlet inn informasjonen om hjemmesidene på samme måte som de øvrige dataene. Her har jeg selv studert hver enkel hjemmeside og gjort skjønnsmessige vurderinger av fire elementer som fremkommer av Tabell 6-23.

Satsningen på hjemmesiden vil variere, f.eks. vil mindre skoler ofte ha dårligere mulighet til å bruke ressurser på dette. Det vil også variere fra skole til skole om man har personell som har kompetanse til å drive hjemmesiden selv. I undersøkelsen har jeg derfor ikke vektlagt om hjemmesiden er god i forhold til layout eller utnytting av teknologi, men kun sett på om sidene inneholder informasjon som fremhever skolen som en kristen skole.

Bilde 1:

Startsiden til Granly skoles hjemmeside.

Granly skole er et eksempel på en skole som fremhever det kristne perspektivet tydelig, med kristne symbol, linker og informasjon om det å velge kristen skole lett tilgjengelig

(Granlyskole.no, 2. april 2012)

Resultatene for hvert element jeg har vurdert fremkommer i Tabell 6-23:

Indeks 7: Skolenes hjemmesider	Median	Standard-avvik	Gjennomsnitt
Synliggjøring av formålet med å drive kristen skole og sende barna på kristen skole på skolens hjemmeside	2	3	1,71
Synliggjøring av kristen visjon på skolens hjemmeside	1	2	1,20
Innslag av kristen symbol på skolens hjemmeside	1	2	0,98
Linker til kristne nettsteder/ressurser på skolens hjemmeside	1	2	0,95

Tabell 6-23: Indeks 7 - Skolenes hjemmesider – Resultat på hver enkel påstand

Også i denne indeksen finner jeg stor variasjon. Om grad av trosrelaterte elementer på skolenes hjemmesider er resultater av bevisste valg eller ikke er vanskelig å si, men for skoler som *ønsker* å fremheve seg som kristne alternativ har mange forbedringspotensial i form av å utnytte hjemmesiden til dette.

I denne indeksen har skolene fått 0-2 poeng i hver variabel. Jeg har delt inn i Lav: 0-1, Middels: 1,01-1,5 og Høy: 1,51-2 poeng.

Skolene fordeler seg slik:

Indeks 7: Skolens hjemmeside

Gjennomsnitt: 1,21		Antall skoler	Prosent
Grad av trosrelaterte elementer	Lav	17	41,5
	Middels	13	31,7
	Høy	11	26,8
	Total	41	100,0

Tabell 6-24: Indeks 7 - Skolenes hjemmesider

Det er stor spredning blant skolene. Man kan få en viss anelse om dette skyldes bevisste valg eller ikke, ved å se på om de skolene som ligger på "Lav grad" i indeks 7 også ligger på "Lav grad" i indeks 1-5 som viser grad av trosrelaterte elementer i ulike forum internt på skolen. Ved å studere datamateriale i SPSS finner jeg at av de 17 skolene som har *lav grad* av trosrelaterte elementer på hjemmesiden er det 4 skoler som har *høy grad* av trosrelaterte elementer i sin skolehverdag (indeks 1-5)! Samtidig er det slik at av de 11 skolene som har *høy grad* på hjemmesiden har 6 av disse skolene kun middels grad i indeks 1-5. Dette kan bety at det bildet man får av å studere skolenes hjemmesider ikke for alle skolene nødvendigvis gjenspeiler skolen slik den vil fremstå ved et skolebesøk. Vi skal videre se på

hvordan disse noe ulike funnene i indeks 1-5 og 6-7 ender opp når man slår alle indeksene sammen og dermed ser på hele skolestrukturen slik jeg fremstilte den i Figur 2-1 på side 43.

6.9 Indeks 1-7: Graden av trosrelaterte elementer og kristen kultur i alle ledd av skolevirksomheten

Dersom vi nå tar alle sju indeksene, slår dem sammen og lar dem vekte like mye, kommer vi frem til oppgavens operasjonelle definisjon og en oppsummering av problemstilling C: *Hvordan og i hvilken grad er trosrelaterte elementer implementert i de kristne private grunnskolene i Norge, og i hvilken grad preges skolene av en kristen kultur?* I tillegg får vi også et generelt svar på om min antagelse stemmer, nemlig at kristne skoler er ulike. Å få frem denne ulikheten er viktig. Det vil kunne vise at den generaliserende språkbruken i debatter om kristne skoler blir feilslått. Foresatte bør i tillegg være klar over at det å velge en kristen skole for sine barn ikke er det samme uavhengig av skole. Også politikere og tilsynsmyndigheter bør ha denne variasjonen med seg i behandlingen av skolene.

Jeg har valgt å vekte indeksene like mye. Hvilke indekser som er viktigst i forhold til å vurdere om en skole i høy eller lav grad fremhever det kristne perspektivet i skolen vil være en vurderingssak som er litt vanskelig, men jeg vil i kommentarer og konklusjoner fremheve enkelte indekser og påstander ekstra. Dette er også årsaken til at jeg har valgt å vise resultatene for hver indeks ovenfor, og disse tallene vil for mange være vel så viktig som hva man kommer frem til når jeg her slår alt sammen.

Når jeg har valgt inndeling i *Lav, Middels* og *Høy grad* har jeg tatt utgangspunkt i gjennomsnittet av hvor mange skoler som plasseres i hver kategori i hver av variablene, slik at skolene ikke bare fordeles jevnt mellom de tre kategoriene, men at man også får et bilde av hvor mange av skolene som faktisk har lav, middels eller høy grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i sitt skolesystem. Dette er en skjønsmessig vurdering som nok kan gjøres på flere måter, men jeg har forsøkt å vurdere dette så godt som mulig i forhold til hva jeg tror gir et mest mulig riktig bilde av skolene.

Indeksene gir til sammen et bilde av skolene i forhold til hvordan de fremhever det kristne perspektivet i både praktiske elementer i skolehverdagen, på møter osv., i tillegg til de skriftlige styringsdokumentene både på hjemmesiden, i vedtekter og i pedagogiske planer. Skolene fordeler seg slik det fremkommer i Tabell 6-25.

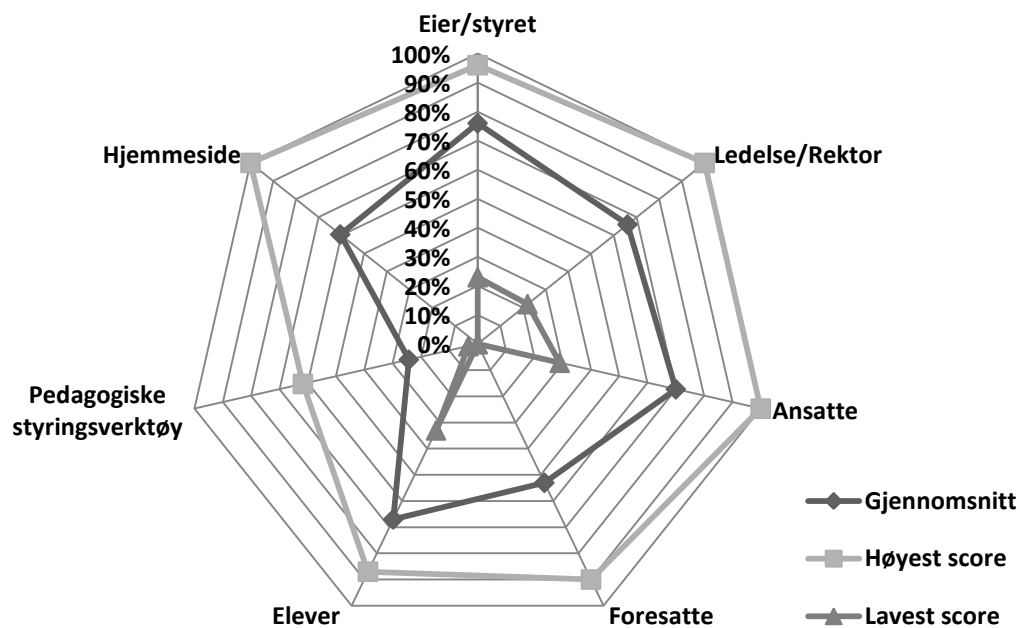
Indeks 1-7: Hele skolestrukturen

		Antall skoler	Prosent
Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i hele skolestrukturen	Lav	10	24,4
	Middels	12	29,3
	Høy	19	46,3
	Total	41	100,0

Tabell 6-25: Indeks 1-7 - Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i hele skolestrukturen

Som tallene viser er det nesten halvparten av skolene som totalt sett fremhever skolen som et kristent alternativ på en svært tydelig måte. 10 skoler viser dette kun i lav grad. Skolene fordeler seg og det er også verdt å nevne at det er forholdsvis jevn spredning i hver kategori. Nederst på skalaen finner vi 4 skoler som får maksimalt 1,11 poeng og det går så et sprang opp til neste skole som har fått 1,46 poeng. På toppen finner vi en mer jevn fordeling oppover, men skolen med høyest poengsum har fått 2,74 poeng mot 2,61 for skole nr. 2 på lista.

Som jeg har antydnet i kommentarene til enkelte av indeksene tidligere finner vi stor spredning og tallene viser at kristne skoler *ikke er like skoler* når det gjelder hvordan de fremstår som kristne skoler. Dette kommer frem i radardiagrammet, Figur 6-2, som også viser skolene med høyest og lavest score i samtlige indekser. Jeg har her valgt å presentere tallene i prosent, ettersom maks score i indeks 6 og 7 ikke er de samme som i indeks 1-5. Mens maksscore for indeks 1-5 er 3, er det i gjennomsnitt for indeks 6a, b og c 10 poeng. For indeks 7 er 2 poeng maksscore.

Figur 6-2: Oversikt over score i samtlige indekser: Gjennomsnitt, høyeste og lavest score i hver enkelt indeks.

I motsetning til radardiagrammet som kun viste indeks 1-5 (jf. Figur 6-1), ser vi her at ingen scorer maksimalt i samtlige indekser. Pedagogiske styringsverktøy som lære- og årsplaner er ikke benyttet fullt ut til å implementere kristne verdier - heller ikke på skoler som i de andre indeksene ser ut til å ønske høy grad av kristent preg på sine skoler. Samtidig ser vi at skolene som scorer lavest i indeks 6 og 7 er en skoler hvor man ikke på noen som helst måte har implementert skolens religiøse konsesjonsfundament i pedagogiske dokumenter eller på hjemmesiden. Her kan vi som nevnt forvente en utvikling i begge ender av skalaen, ettersom det nå kreves av Utdanningsdirektoratet at man skal tydeliggjøre sitt verdigrunnlag skriftlig, og fordi det er tydelige signaler fra skolelederkonferansen til KFF at mange skoler ønsker å jobbe med dette.

Denne operasjonelle definisjonen, som blant annet fremkommer i Figur 6-2, vil også utgjøre den endelige avhengige variabelen når jeg skal over i problemstilling D: *Hva er det som påvirker/kan forklare plassen de kristne elementene får i skolen?*

7 Hva er det som kan påvirke plassen de kristne elementene får i skolen?

Kristne skoler er altså ikke like skoler – heller ikke i måten de fremstår som religiøse alternativ til offentlig skole. Det er ikke det samme valget foresatte står overfor dersom to familier vurderer å sende sine barn til to forskjellige kristne privatskoler. Dersom de skal vite hva de faktisk velger bør de sette seg mer inn i hva slags skole den kristne privatskolen er. Hva man ønsker av skolene vil variere sterkt fra familie til familie. Jeg vil nå forsøke å finne sammenhenger og mulige forklaringer på variasjonene jeg har presentert ovenfor. Det er vanskelig å påvise kausalitet, men de dataene jeg har samlet inn kan si noe om mulige årsaker til variasjonen.

7.1 Eierskap eller menighetstilknytning

Den viktigste årsakssammenhengen jeg ønsker å se på er eierskap og menighetstilknytning. Det er i stor grad ulike menigheter, kirkesamfunn eller kristne organisasjoner som står bak og eier skolene.

Jeg har valgt å kategorisere skolene i seks grupper i forhold til eierskap og tilhørighet til kristne organisasjoner, kirkesamfunn eller menigheter:

1. Karismatiske- og/eller pinsemenigheter
2. Lutherske frimenigheter eller luthersk stiftelse (inkludert DELK-skoler og Læstadianske skoler)
3. Lutherske organisasjoner (inkludert misjonsorganisasjoner)
4. Adventister
5. Den katolske kirke
6. Skoler uten noe tilknytning til kristen org., menighet eller kirke.

Jeg kommer ikke til å gå inn på de teologiske forskjellene mellom disse gruppene, men forutsetter at det er kjent eller enkelt å søke informasjon om for lesere som måtte ønske det.

Fordelingen av skoler mellom gruppe 2 og 3 var vanskeligst. Hovedforskjellen jeg har lagt til grunn er om det er egne menigheter/kirkesamfunn, hvor medlemmene ikke også står som medlem i Den norske kirke (gruppe 2) eller om det er organisasjoner som ofte i tillegg har tilknytning og evt. medlemskap i Den norske kirke (gruppe 3). Tilknytningen til Den norske kirke har for øvrig vært oppe til diskusjon og blitt noe svekket de senere årene for enkelte av disse organisasjonene, men jeg anser gruppene som de mest homogene gruppene jeg kan komme frem til per i dag.

I enkelte tilfeller har skolene flere eiere, og kan dermed høre hjemme i flere grupper. Jeg har da plassert skolene der de har sterkest tilhørighet, f.eks. ved å se på prosentvis fordeling av eierskap. Enkelte skoler er også stiftelse/selveid, uten f.eks. at en menighet står som eier, men de har allikevel sterk tilknytning til en type menighet, og de er da blitt plassert i gruppe ut ifra denne tilhørigheten. For enkelthets skyld vil jeg videre i oppgaven omtale forklaringsvariabelen som *eierskap*, uavhengig om det er formelt eierskap eller bare en sterk tilknytning skolene har.

Mine hypoteser i forhold til eierskap som forklaringsvariabel har vært at eierskap har betydning, og jeg har blant annet hypoteser om at *skoler eid av karismatiske menigheter eller adventister vil ha stor grad av kristne elementer implementert i skolene* (hypotese 1 og 3). På den andre siden har jeg argumentert for at *skoler som har store organisasjoner med lange tradisjoner som eiere, vil ha større grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur implementert skolehverdagen*. Jeg hentydet her til skoler eid av f.eks. Den katolske kirke og lutherske tradisjonsrike organisasjoner. Når det gjelder andre eiere stilte jeg meg åpent. Vi skal nå se på hva de faktiske tallene for de seks eiergruppene viser.

Ettersom det er eierskap som forklaringsvariabel som fremstår som mest interessant velger jeg å presentere sammenhengen mellom eier og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur for hver enkel indeks.

7.1.1 Eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur hos eier og i styret

Den første tabellen viser sammenhengen mellom i hvilken grad skolene drives av religiøse årsaker og eierskap. De skolene som f.eks. har oppgitt at hovedgrunnen til skoledriften er å gi elevene et kristent alternativ og spre det kristne budskapet, har fått høyest poengsum. Gjennomsnittsscore i denne indeksen var for skolene totalt 1,89 poeng av 3 mulige.

Indeks 1a: Eier/Styret - Årsakene til skoledrift

		Tilhørighet til eiergruppe					
		Karismatisk- /pinsemenighet	Luthersk frimenighet eller stiftelse	Luthersk org, inkl. misjonsorg.	Adventister	Den katolske kirke	Andre
Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i årsakene til skoledrift	Lav	21,4%	14,3%	0,0%	0,0%	66,7%	0,0%
	Middels	57,1%	28,6%	75,0%	25,0%	33,3%	100,0%
	Høy	21,4%	57,1%	25,0%	75,0%	0,0%	0,0%
Antall skoler:		14	7	12	4	3	1
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 7-1: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i årsakene til skoledrift

Den største forskjellen finner vi mellom skoler eid av Adventistsamfunnet og Den katolske kirke. Skoler eid av karismatiske- og/eller pinsemenigheter plasserer seg i størst grad på middels verdi, mens skolers tilknyttet lutherske frimenigheter legger seg sammen med adventistene med stor andel på høy grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i forhold til årsaken til skoleledelsen.

Det er stor variasjon i antall skoler innenfor hver kategori. Dersom man kun ser på de prosentvise resultatene er det lett å konkludere med at Den katolske kirke skiller seg ut ved å ha stor prosent på lav grad, men det er viktig å legge merke til at vi faktisk også finner hele tre skoler (21,4%) eid av karismatiske- og/eller pinsemenigheter som har lav verdi på denne delindeksen.

I neste tabell (Tabell 7-2) fremkommer sammenhengen mellom grad av trosrelaterte elementer i skolenes vedtekter og visjon, samt grad av kjennskap til disse og skolenes eierskap:

Indeks 1b: Eier/Styret - Vedtekter og visjon

		Tilhørighet til eiergruppe					
		Karismatisk- /pinsemenighet	Luthersk frimenighet/ stiftelse	Luthersk org. inkl. misjonsorg.	Adventister	Den katolske kirke	Andre
Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i vedtekter og visjon	Lav	7,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	Middels	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%
	Høy	92,9%	100,0%	100,0%	100,0%	66,7%	100,0%
Total		14	7	12	4	3	1
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 7-2: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i skolenes vedtekter og visjon

Her er det helt tydelig at nesten samtlige skoler mener de har forankret kristne elementer i vedtektene og at de er godt kjent. Bortsett fra to skoler legger alle skolene seg på høy grad her. At vi finner en skole på lav grad blant skolene i eiergruppe 1 – Karismatiske og/eller pinsemenigheter – er kanskje for enkelte noe overraskende.

I siste delindeks av indeks 1, i Tabell 7-3, ser vi på styremøtene. Her var gjennomsnittet 2.68. Indeksen bærer preg av påstander om i hvilken grad styremøtene har kristne elementer og om styret i stor grad drøfter skolens kristne profil på styremøtene.

Indeks 1c: Eier/Styret – Styremøtene

		Tilhørighet til eiergruppe					
		Karismatisk- /pinsemenighet	Luthersk frimenighet/ stiftelse	Luthersk org. inkl. misjonsorg.	Adventister	Den katolske kirke	Andre
Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur på styremøtene	Lav	7,1%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
	Middels	28,6%	14,3%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	Høy	64,3%	85,7%	50,0%	100,0%	0,0%	0,0%
Total		14 100,0%	7 100,0%	12 100,0%	4 100,0%	3 100,0%	1 100,0%

Tabell 7-3: Sammenhengen mellom eier eller tilknytning til menighet/organisasjon og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur på styremøtene

Nesten samtlige skoler legger seg på *middels* eller *høy grad*, bortsett fra skoler eid av Den katolske kirke. Vi legger også merke til at mens det er noe spredning for skoler eid av karismatiske og/eller pinsemenigheter og lutherske organisasjoner, legger lutherske frimenigheter og adventistene seg på *stor grad* av kristne elementer og kultur på styremøtene. Summerer vi opp indeks 1a, b og c får vi resultatene som Tabell 7-4 viser:

Sum indeks 1: Eier/Styret

		Tilhørighet til eiergruppe					
		Karismatisk- /pinsemenighet	Luthersk frimenighet/ stiftelse	Luthersk org. inkl. misjonsorg.	Adventister	Den katolske kirke	Andre
Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur hos eier/styret	Lav	,0%	,0%	,0%	,0%	66,7%	100%
	Middels	42,9%	,0%	,0%	,25,0%	33,3%	0,0%
	Høy	57,1%	85,7%	91,7%	75,0%	,0%	0,0%
Total		14 100,0%	7 100,0%	12 100,0%	4 100,0%	3 100,0%	1 100,0%

Tabell 7-4: Indeks 1 totalt - Sammenhengen mellom eier eller tilknytning til menighet/organisasjon og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i årsaker til skoledrift, vedtekter og i styret

Spesielt for eiergruppene lutherske frimenigheter, lutherske organisasjoner og adventistene er det kristne perspektivet i høy grad implementert dersom man ser på et eier-styre-perspektiv. Den katolske skole, samt ”Andre” skiller seg noe ut ved å ligge mest på *lav grad*. For de karismatiske-/pinsemenighetsskolene finner vi en relativt jevn fordeling mellom middels og høy grad. Forklaringen på det finner vi som vi har sett mest i indeks 1a: Årsaker til skoledrift.

7.1.2 Eierskap og grad av trosrelaterte element og kristen kultur hos rektor/ledelsen

Denne indeksen består til en viss grad av påstander rundt rektors personlige trekk, men mest av alt har dette med rektors oppfølging av de ansatte å gjøre (se Tabell 6-8, side 61).

Indeks 2: Rektor (med vekt på rektors innstilling, ønsker og krav i forhold til formidling av Guds ord i skolehverdagen)

		Tilhørighet til eiergruppe					
		Karismatisk- /pinsemenighet	Luthersk frimenighet/ stiftelse	Luthersk org. inkl. misjonsor g.	Adventister	Den katolske kirke	Andre
Trosrelaterte elementer og kristen kultur hos rektor	Lav	14,3%	,0%	16,7%	,0%	100,0%	100,0%
	Middels	35,7%	,0%	41,7%	25,0%	,0%	,0%
	Høy	50,0%	100,0%	41,7%	75,0%	,0%	,0%
Total		14 100,0%	7 100,0%	12 100,0%	4 100,0%	3 100,0%	1 100,0%

Tabell 7-5: Sammenhengen mellom eierskap organisasjon og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur hos rektor

Indeksen kan oppsummeres med dette spørsmålet: Finnes det en kultur på skolen som er slik at rektor oppfordrer de ansatte til å trekke inn Guds ord i møte med elevene? Vi ser at man i høy grad finner en slik type rektor på skoler eid av lutherske frimenigheter og adventister, mens rektorene på de katolske skolene i større grad er forsiktige med å oppfordre til dette, eller ikke ønsker dette. I de andre eiergruppene finner vi stort sett en jevn fordeling mellom *middels* og *høy* grad av slik kultur hos rektor.

7.1.3 Eierskap og grad av trosrelaterte element og kristen kultur hos de ansatte

Videre kan vi se på om eierskap er med på å påvirke grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur blant de ansatte. Dette kommer frem i Tabell 7-6:

Indeks 3: Ansatte

		Tilhørighet til eiergruppe					
		Karismatisk- /pinsemenighet	Luthersk frimenighet/ stiftelse	Luthersk org. inkl. misjonsorg.	Adventister	Den katolske kirke	Andre
Trosrelaterte elementer og kristen kultur hos ansatte	Lav	7,1%	,0%	8,3%	,0%	100,0%	100,0%
	Middels	21,4%	42,9%	41,7%	,0%	,0%	,0%
	Høy	71,4%	57,1%	50,0%	100,0%	,0%	,0%
Total		14 100,0%	7 100,0%	12 100,0%	4 100,0%	3 100,0%	1 100,0%

Tabell 7-6: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur hos de ansatte

Her ser vi mange like tendenser som i indeks 1 og 2, men skoler eid av karismatiske- og/eller pinsemenigheter viser en økt sammenheng. Det forventes altså på disse skolene, sammen med adventistene, at de ansatte er med og bidrar i høy grad til å sette et kristent preg på skolene.

7.1.4 Eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur hos foresatte

Når vi går videre til foresatte finner vi litt andre tall. Som tidligere nevnt er dette en indeks som skolene ikke fullt ut kan påvirke. Deler av indeksen er styrt fra skolen, men FAUs arbeid og om familien representerer kristne hjem er utenfor skolens handlingsrom. Det er derfor naturlig at skolens ledelse oppgir at ikke alle foresatte er kristne, og at ikke alle møter med foresatte har et kristent perspektiv. For kristne skolefolk vil det f.eks. være interessant å se at skoler eid av karismatiske- og/eller pinsemenigheter scorer så godt som likt med skoler eid av lutherske organisasjoner.

Indeks 4: Foresatte

		Tilhørighet til eiergruppe					
		Karismatisk- /pinsemenighet	Luthersk frimenighet/ stiftelse	Luthersk org. inkl. misjonsorg.	Adventister	Den katolske kirke	Andre
Trosrelaterte elementer og kristen kultur hos foresatte	Lav	42,9%	28,6%	41,7%	25,0%	100,0%	100,0%
	Middels	42,9%	28,6%	41,7%	75,0%	0,0%	0,0%
	Høy	14,3%	42,9%	16,7%	,0%	0,0%	0,0%
Total		14 100,0%	7 100,0%	12 100,0%	4 100,0%	3 100,0%	1

Tabell 7-7: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur hos foresatte

Tabellen viser også at det vi tidligere fastslo (i Tabell 6-13), nemlig at ikke alle foresatte er kristne, også gjelder for de ulike skolene. Det kan også forklares med at møter hvor foresatte er involvert i stor grad må innehold andre elementer enn trosrelaterte innslag, nemlig informasjon om elevenes skolegang – faglig og sosialt. Vi finner god spredning, og de fleste skolene legger seg mellom lav og middels grad i denne indeksen, uavhengig av eier. Samtidig vil man nok på enkelte skoler finne mindre variasjon i foreldregruppen, med stort sett bare kristne familier, og disse skolene vil gjerne plassere seg på øverst nivå (høy grad).

At ingen adventistskoler plasserer seg på høy grad er interessant, ettersom de scorer så høyt i indeks 1, 2 og 3. Det kan bare bety at til tross for stor grad av fremheving av det kristne perspektivet i styringsdokumenter, i ledelse og blant de ansatte, er det allikevel ikke en homogen kristen foreldregruppe eller foreldremøter med sterkt kristent preg på disse skolene.

7.1.5 Eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur hos elevene

Som tidligere nevnt er dette en omfattende indeks som inneholder mange av de elementene som i stor grad er blitt fjernet fra offentlig skole. Sammenhengen mellom eierskap og i hvilken grad man har implementert trosrelaterte elementer for elevene kommer frem i Tabell 7-8:

Indeks 5: Elevene

		Tilhørighet til eiergruppe					
		Karismatisk- /pinsemenighet	Luthersk frimenighet/ stiftelse	Luthersk org. inkl. misjonsorg.	Adventister	Den katolske kirke	Andre
Trosrelaterte elementer og kristen kultur hos elevene	Lav	14,3%	,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	Middels	28,6%	14,3%	58,3%	75,0%	100,0%	100,0%
	Høy	57,1%	85,7%	41,7%	25,0%	0,0%	0,0%
Total		14 100,0%	7 100,0%	12 100,0%	4 100,0%	3 100,0%	1 100,0%

Tabell 7-8: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur hos elevene

Her har så godt som alle skolene implementert mange kristne tradisjoner og arrangement. Det mest oppsiktsvekkende er at to skoler eid av karismatiske- og eller pinsemenigheter legger seg alene på *lav grad*. De skolene som man oftest som elev i størst grad vil merke at er en kristen skole er eid av luthersk frimenigheter. Adventistene forflytter seg til en viss grad fra *høy grad* i indeks 1, 2 og 3 til *middels grad* når vi ser på foresatte (indeks 4) og hva elevene opplever av kristne elementer i skolehverdagen (indeks 5). Samtidig flytter de katolske skolene seg samlet opp på *middels grad* i indeks 5. Det betyr altså at de aller fleste elevene vil, uavhengig av skoleeier, i middels eller høy grad merke at de går på en kristen skole.

7.1.6 Eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kultur i indeks 1-5 (Dvs. alle deler av skolestrukturen bortsett fra de pedagogiske styringsverktøyene og skolens hjemmeside)

Tabell 7-9 oppsummerer indeks 1-5. Det er en sammenslåing av alle indeksene som har med grupper av mennesker innenfor skolestrukturen å gjøre, og den sier mye om hvor man vil oppleve skolen i praksis:

Indeks 1-5: Alle deler av skolestrukturen bortsett fra de pedagogiske styringsverktøyene og skolens hjemmeside

	Tilhørighet til eiergruppe					
	Karismatisk- /pinsemenighet	Luthersk frimenighet/ stiftelse	Luthersk org. inkl. misjonsorg.	Adventister	Den katolske kirke	Andre
Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur for alle deler av skolestrukturen, bortsett fra ped.styringsverktøy og hjemmesiden						
Lav	7,1%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Middels	42,9%	42,9%	83,3%	25,0%	0,0%	0,0%
Høy	50,0%	57,1%	16,7%	75,0%	0,0%	0,0%
Total	14 100,0%	7 100,0%	12 100,0%	4 100,0%	3 100,0%	1 100,0%

Tabell 7-9: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur til sammen i indeks 1-5

Vi kan allerede her fastslå at eierskap betyr noe for i hvilken grad skolene har implementert kristne verdier i skolehverdagen. Selv om vi har et lite antall skoler innenfor eiergruppene Adventister og Den katolske skole, må vi kunne fastslå at de representerer to ytterkanter. Men sammen med adventistiskolene finner vi mange skoler eid av karismatiske- og/eller pinsemenigheter og lutherske frimenigheter som også har høy grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur. Skoler eid av lutherske organisasjoner legger seg nesten alle på *middels grad*.

7.1.7 Eierskap og grad av trosrelaterte elementer i pedagogiske styringsverktøy

I hvilken grad har de ulike eiergruppene skriftliggjort det kristne perspektivet for skolene i de pedagogiske styringsdokumentene? Vi har sett at de fleste skolene har gjort dette i verdidokumenter og visjoner som ligger til grunn for skoledriften, men hva med læreplaner og årsplaner? Det er også interessant å sammenligne indeks 1-5 med indeks 6, for å se om det er sammenheng mellom *praksis* og grad av *nedskrevne* trosrelaterte elementer.

Vi ser først på i hvilken grad skolene har søkt og fått godkjent alternative læreplaner:

Indeks 6a: Læreplaner

		Tilhørighet til eiergruppe					
		Karismatisk- /pinsemenighet	Luthersk frimenighet/ stiftelse	Luthersk org. inkl. misjonsorg.	Adventister	Den katolske kirke	Andre
Grad av trosrelaterte elementer i læreplaner	Lav	42,9%	,0%	41,7%	0,0%	100,0%	0,0%
	Middels	50,0%	57,1%	33,3%	0,0%	0,0%	100,0%
	Høy	7,1%	42,9%	25,0%	100,0%	0,0%	0,0%
Antall skoler:		14	7	12	4	3	1
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 7-10: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer i læreplaner

Som vi ser er mange av tallene ganske tilsvarende indeks 1-5, men de karismatiske- og/eller pinsemenighetenes skoler har ikke i høy grad alternativ læreplaner, til tross for at skolehverdagen ofte i høy grad preges av at skolen er kristen. Dette kan ha sammenheng med at disse skolene, som jeg beskrev i kapittel 3, er relativt unge, men det kan også tenkes at flere har den innstillingen at det er fullt mulig å inkludere Guds ord i de offentlige læreplaner. Det å søke om egne godkjente læreplaner er som nevnt en krevende prosess som kanskje en del mindre og unge skoler ikke har hatt kapasitet til å prioritere så langt.

Dersom vi går videre for å se på års- og lekseplaner er det her snakk om planer som skolene i stor grad kan sette sitt eget preg på, så lenge målene i læreplanene blir integrert og fulgt opp:

Indeks 6b og c: Årsplaner og lekseplaner

		Tilhørighet til eiergruppe					
		Karismatisk- /pinsemenighet	Luthersk frimenighet/ stiftelse	Luthersk org. inkl. misjonsorg.	Adventister	Den katolske kirke	Andre
Trosrelaterte elementer i årsplaner og lekseplaner	Lav	57,1%	,0%	50,0%	25,0%	66,7%	100,0%
	Middels	21,4%	100,0%	33,3%	25,0%	0,0%	0,0%
	Høy	21,4%	0,0%	16,7%	50,0%	33,3%	0,0%
Total		14	7	12	4	3	1
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 7-11: Sammenhengen mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer i årsplaner og lekseplaner

I Tabell 7-11 ser vi at det varierer mye innenfor hver eiergruppe og at mange skoler ikke har valgt eller prioritert å implementere kristne verdier skriftlig i disse dokumentene, uavhengig av hvilken eier som står bak skolen. Dersom det er slik at Guds ord i praksis i stor grad

trekkes frem i undervisningen, vil det være naturlig at dette også kommer mer frem i årsplanene. Årsplaner bør reflektere undervisningen, ikke minst fordi det kan være et fint dokument for foresatte å få et bilde av hva lærerne lærer elevene i undervisningen. Det vil også være en klar fordel for skolene ved nyansettelser, dersom eier og ledelse ønsker å videreføre at undervisningen skal reflektere den kristne kulturen som så klart er fastsatt i visjon og styringsdokumenter.

I Tabell 7-12 for indeks 6 totalt viser dette også tydelig. Det er stor variasjon og bare visse sammenhenger i forhold til eiergruppe. Her vil vi som tidligere nevnt, mest sannsynlig se store endringer de neste årene, ettersom flere eiergrupper er i gang med samarbeid om å utarbeide egne læreplaner for de kristne skolene, sammen med kravene fra Utdanningsdepartementet om at det kristne perspektivet må synliggjøres skriftlig.

Jeg minner her om at jeg ikke bare har gitt poeng for antall fag man har alternative læreplaner og kristne elementer i årsplaner i, men det er også gitt poeng i forhold til om disse endringene vurderes som små eller mer omfattende. Maks score for 6a var 15 poeng, for 6b 13 poeng og for ukeplaner, 6c 3 poeng. Poenggivningen ble begrunnet i kapittel 6.7. Dette utgjør en gjennomsnittlig maksscore på 10,3 poeng.

Indeks 6 totalt: Pedagogiske styringsverktøy

		Tilhørighet til eiergruppe					
		Karismatisk- /pinsemenighet	Luthersk frimenighet/ stiftelse	Luthersk org. inkl. misjonsorg	Adventister	Den katolske kirke	Andre
Grad av trosrelaterte elementer i pedagogiske styringsverktøy	Lav	42,9%	0,0%	33,3%	0,0%	66,7%	0,0%
	Middels	35,7%	57,1%	50,0%	25,0%	0,0%	100,0%
	Høy	21,4%	42,9%	16,7%	75,0%	33,3%	0,0%
Total		14	7	12	4	3	1
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 7-12: Sammenheng mellom eierskap/menighetstilknytning og grad av trosrelaterte elementer i skolenes pedagogiske styringsverktøy

Her scorer adventistene igjen høyt. Det kan tyde på at de ligger foran mange skoler når det gjelder å skriftliggjøre sin visjon og kristne skoledrift. Ellers kan det igjen se ut til at det er stor variasjon blant karismatiske og til dels lutherske skoler. En av de katolske skolene scorer høyt og skiller seg dermed noe ut ifra sine ”søsterskoler” i denne indeksen.

7.1.8 Eierskap og grad av trosrelaterte elementer på skolens hjemmeside.

Som nevnt i metodekapittelet er data om skolenes hjemmeside innhentet på annet vis enn de øvrige indeksene. Hver hjemmeside er vurdert og det er så gitt poeng i forhold til i hvilken grad de fremhever kristne elementer. Hjemmesiden kvalitet er ikke med i denne vurderingen. Tabell 7-13 viser i hvilken grad skolene bruker hjemmesiden til å profilere og fremheve skolen som kristen på hjemmesiden i forhold til eierne som står bak skolen:

Indeks 7: Skolens hjemmeside

		Tilhørighet til eiergruppe					
		Karismatisk- /pinsemenighet	Luthersk frimenighet/ stiftelse	Luthersk org. inkl. misjonsorg.	Adventister	Den katolske kirke	Andre
Grad av trosrelaterte elementer og skolens hjemmeside	Lav	50,0%	14,3%	58,3%	25,0%	0,0%	100,0%
	Middels	28,6%	28,6%	25,0%	25,0%	100,0%	0,0%
	Høy	21,4%	57,1%	16,7%	50,0%	0,0%	0,0%
Total		14	7	12	4	3	1
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 7-13: Sammenheng mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer på skolenes hjemmesider

Heller ikke skolenes hjemmesider viser en sterk konsensus blant skoler innenfor samme eiergruppe. Den katolske kirke legger seg her for alle skolene på *middels grad*. Kanskje skyldes dette at Den katolske kirke har god tradisjon for å bruke religiøse symboler på en tydelig måte? Rundt halvparten av de karismatiske- og/eller pinsemenighetene som eier skoler, sammen med de lutherske organisasjonene, har hjemmesider med *lav grad* av trosrelaterte elementer. Ikke minst for førstnevnte gruppe, som i stor grad scorer høyt på indeks 1-5, må dette bety at de ikke har prioritert å vise tydelig hva slags skole de faktisk er på internett. Man kan også se det i sammenheng med indeks 6 – pedagogiske styringsverktøy – og konkludere med at de karismatiske skolene ikke i utstrakt grad har implementert de kristne verdiene *skriftlig*, verken i pedagogiske planer eller på skolens hjemmesider. Heller ikke de lutherske organisasjonene har skoler med stor grad av kristne elementer på hjemmesidene, men her er det mer samsvar i forhold til at de heller ikke scorer så høyt i de øvrige indeksene. Kanskje er det dermed et tegn på at disse skolene har tatt bevisste valg og ikke ønsker en for sterk kristen profil og opplevelse av skolene.

7.1.9 Eierskap og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i hele skolestrukturen

Dersom vi til slutt ser på eierskap i forhold til hele skolestrukturen, både hva som skjer i skolehverdagen og de skriftlige styringsverktøyene, samt utadrettet informasjon på skolenes hjemmesider, finner vi følgende tall i Tabell 7-14:

Indeks 1-7: Hele skolestrukturen

		Tilhørighet til eiergruppe					
		Karismatisk- /pinsemenighet	Luthersk frimenighet/ stiftelse	Luthersk org. inkl. misjonsorg.	Adventister	Den katolske kirke	Andre
Grad av trosrelaterte elementer totalt i hele skolestrukturen	Lav	28,6%	,0%	16,7%	,0%	100,0%	100,0%
	Middels	28,6%	28,6%	50,0%	,0%	,0%	,0%
	Høy	42,9%	71,4%	33,3%	100,0%	,0%	,0%
Total		14	7	12	4	3	1
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 7-14: Sammenheng mellom eierskap og grad av trosrelaterte elementer i hele skolestrukturen samlet

For de karismatiske skolene var min hypotese (1) at de ofte ville ha stor grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur. Det stemmer for kun 6 av 14 skoler, og det viser seg at denne eiergruppen er den med størst variasjon mellom skolene. At hele fire skoler plasserer seg på *lav grad* er et interessant funn og noe overraskende vil nok mange tenke. Kanskje kan forklaringen ligge i at dette er en eiergruppe som består av ulike menigheter uten sterk tilknytning til hverandre og at skoler er blitt etablert uten sterkt samarbeid mellom skoler eller eiere? Samtidig har vi sett at det er indeks 6 og 7 som begge handler om skriftliggjøring som trekker ned. Det kan bety at mange av skolene vil *oppleves* som tydelig kristne, men at dette ikke gjenspeiles i pedagogiske planer og på hjemmesidene. Mange av skolene i denne eiergruppen har etablert et tettere samarbeid de siste årene gjennom Kristent pedagogisk nettverk og de jobber med utviklingsarbeid basert på skolens godkjenning som religiøst alternativ (kpnett.no²⁵).

Min hypotese 2 (om at skoler eid av tradisjonsrike større organisasjoner eller kirkesamfunn vil ha høy grad av trosrelaterte elementer) stemmer ikke gjennomgående. Dersom vi først ser på de katolske skolene ser vi at de i sum scorer lavt. Men de scorer noe høyere på *skriftlig implementering* (jf. i indeks 6 og 7), enn de gjør i indeksene som ser mer på hvordan

²⁵ Kristent pedagogisk nettverk har en nettside under utvikling, hvor man også finner en oversikt over medlemmene: <http://www.kpnett.no/> (Lastet ned 13.5.2102)

mennesker opplever skolene i *praksis* (indeks 1-5). Videre kan vi se at adventistene og de lutherske frimenighetene eier skoler med tydelig kristen forankring. Disse skolene har vist størst sammenheng i alle indeksene og det ser ut til å være ganske mye likhet innad i eiergruppene. Mange av skolene i eiergruppen med lutherske frimenigheter er såkalte DELK-skoler, og de har på linje med adventistene lang tradisjon med skoledrift, så for disse skolene vil min hypotese 2 stemme godt. Ved å se på eiergruppen ”Lutherske organisasjoner, inkludert misjonsorganisasjonene” blir i midlertidig ikke min hypotese støttet. Denne gruppen har i stor grad store velfungerende organisasjoner bak seg, men de velger i svært varierende og liten grad å implementere kristne verdier i skolene. Det er derfor ikke eiernes erfaringer, lange tradisjoner og tungt styringsapparat som *avgjør* hvordan skolene implementerer kristne verdier, og hypotese 2 får dermed langt ifra entydig støtte.

I tillegg til stor variasjon i skoler eid av karismatiske- og/eller pinsemenigheter, finner vi altså ganske stor bredde i skoler eid av lutherske organisasjoner. Det betyr at dersom man vurderer å sende barna sine på en av disse skoletypene vil man måtte oppsøke skolen og undersøke mer, før man kan vite om det er en skole sterkt preget av sin religionstilknytning eller ikke. For de øvrige eiergruppene finner vi mer entydige resultater, og man vil kunne vite omtrent hva man går til dersom man vurderer som foresatt eller elev å benytte seg av deres skoletilbud. Det betyr også at dataene viser støtte til hypotese 3 som sier at man vil finne stor grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur på adventistiskoler.

Men om man ikke finner entydige støtte til mine eierhypoteser vil jeg allikevel hevde at tallene viser at eierskap har stor betydning og at det å velge kristen skole ikke er det samme uavhengig av hvem som står bak skolen.

7.2 Andre forklaringsvariabler

I tillegg til eier har jeg valgt å se på størrelse, alder, rektor som kristen leder og krav til personlig tro hos ansatte. For de uavhengige variablene størrelse og alder vil jeg kun vise resultatene på indeks 1-5 samlet, samt hele oppgavens operasjonelle definisjon (indeks 1-7) – altså i to tabeller. For rektor som kristen leder og krav til personlig tro hos ansatte ser jeg kun på disse i forhold til resten av den operasjonelle definisjonen på trosrelaterte elementer og kristen kultur – dvs. i en tabell. Jeg kommer tilbake til forklaring på dette.

7.2.1 Størrelse og alder

Mine hypoteser angående størrelse og alder (hypotese 4 og 5) påstår at jo større skolen er og/eller jo eldre de blir, jo lavere grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur vil man

finne på skolene. Vi skal nå se om vi finner støtte til hypotesen i forhold til elevtall (størrelse, hypotese 4) i Tabell 7-15:

Indeks 1-5: Hele skolestrukturen, bortsett fra pedagogiske styringsverktøy

		Antall elever på skolene			Total
		0-70 Liten	71-150 Middels	151-600 Stor	
Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur på skolen (bortsett fra i ped. styringsverktøy) i forhold til størrelse på skolene/antall elever	Lav grad	7,1%	0,0%	28,6%	12,2%
	Middels grad	50,0%	61,5%	35,7%	48,8%
	Høy grad	42,9%	38,5%	35,7%	39,0%
Antall skoler:		14 100,0%	13 100,0%	14 100,0%	41 100,0%

Tabell 7-15: Sammenhengen mellom grad av trosrelaterte elementer i indeks 1-5 og skolestørrelse.

Funnene er langt fra entydige her, men tabellen viser at det er noe større sannsynlighet for at man i *mindre grad* merker at en skole er kristen dersom det er en skole med *mange elever*. Valg av inndeling av kategorier har her vært noe vanskelig. Jeg kan f.eks. nevne at dersom jeg hadde valgt en inndeling hvor kun skoler med 200 elever eller flere hadde blitt plassert i kategorien *stor skole*, ville vi fremdeles finne 4 skoler blant de store skolene med *lav grad* av kristne elementer. Men bortsett fra dette funnet finner vi at små eller middels store skoler fordeler seg ganske jevnt på middels eller høy grad av kristne elementer, mens det er større spredning blant de største skolene. Hypotese 4 får dermed liten støtte her.

Når jeg inkluderer de skriftlige pedagogiske styringsverktøyene får vi enda mer spredning, spesielt for de minste skolene:

Indeks 1-7: Hele skolestrukturen, inkl. lære-, års- og ukeplaner, samt nettside

		Antall elever på skolen			Total
		0-70 Liten	71-150 Middels	151-600 Stor	
Indeks 1-7: Grad av trosrelaterte elementer i hele skolestrukturen i forhold til størrelse på skolene/antall elever	Lav grad	21,4%	15,4%	35,7%	24,4%
	Middels grad	42,9%	15,4%	28,6%	29,3%
	Høy grad	35,7%	69,2%	35,7%	46,3%
Antall skoler:		14 100,0%	13 100,0%	14 100,0%	41 100,0%

Tabell 7-16: Sammenhengen mellom grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i hele skolestrukturen (indeks 1-7) og skolens størrelse.

Tabellene viser også at selv om skolene vokser og sannsynligheten for at skolen preges av flere ulike ansatte og familier tiltar, kan man fortsatt drive en skole med høy grad av

trosrelaterte elementer og være preget av kristen kultur. Skolestørrelse har noe betydning, men det er altså ikke avgjørende for i hvilken grad skolen preges av å være kristen.

Vi går videre og ser på om *alder* kan forklare variasjonene mellom skolene. Hypotese 5 gir en forventning om at grad av kristent preg på skolene vil avta når skolen blir eldre, fordi det er vanskelig å holde på en slik felles kultur. I tillegg vil alder i seg selv føre til avstand i tid fra skolen startet og visjonsdokumenter ble vedtatt – Kanskje vil også formålet med skoledriften endre seg over tid, selv om dette ikke alltid blir revidert i styringsdokumenter. Tabellen nedenfor viser i hvilken grad skolehverdagen preges av at skolene er kristne i forhold til skolens alder:

Indeks 1-5: Hele skolestrukturen, bortsett fra pedagogiske styringsverktøy

		Skolens alder			Total
		0-10 år Ung	11-50 år Middels	51-200 år Eldre	
Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur på skolen, bortsett fra i ped. styringsverktøy, i forhold til skolens alder	Lav grad	7,1%	5,6%	33,3%	12,2%
	Middels grad	57,1%	55,6%	22,2%	48,8%
	Høy grad	35,7%	38,9%	44,4%	39,0%
Antall skoler:		14	18	9	41
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 7-17: Sammenhengen mellom grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur (bortsett fra de pedagogiske styringsverktøyene) og skolens alder.

Selv om skolene som er eldre enn 50 år fordeler seg jevnt mellom skoler som har lav, middels og høy grad av kristne elementer, viser tabellen at sannsynligheten for at man i kun *lav grad* merker at skolen er kristen øker dersom skolen er mer enn 50 år. Men dersom vi også tar med de skriftlige pedagogiske styringsverktøyene i tabellen nedenfor, ser vi at fordelingen av skolene etter alder blir enda mer jevn, spesielt for de yngste skolene. Dette kan tyde på at spesielt noen av de yngste skolene ikke i stor grad har implementert det kristne perspektivet i de styringsdokumentene som her er tatt med. Dette samsvarer også med funnene i indeks 6 i kapittel 7.1.7., hvor vi så at noen skoler eid av karismatiske- eller pinsemenigheter scorer lavt.

Indeks 1-7: Hele skolestrukturen, inkl. lære-, års- og ukeplaner, samt nettside

		Skolens alder			Total
		0-10 år Ung	11-50 år Middels	51-200 år Eldre	
Indeks 1-7: Grad av trosrelaterte elementer i hele skolestrukturen, i forhold til skolens alder	Lav grad	28,6%	11,1%	44,4%	24,4%
	Middels grad	28,6%	38,9%	11,1%	29,3%
	Høy grad	42,9%	50,0%	44,4%	46,3%
Antall skoler:		14 100,0%	18 100,0%	9 100,0%	41 100,0%

Tabell 7-18: Sammenhengen mellom grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur (indeks 1-7) og skolens alder

Tabellene ovenfor viser også tydelig at man kan klare å holde på de kristne verdiene, selv om skolene er stiftet for over 50 år siden, samtidig som vi finner stor variasjon blant de yngste skolene. Det er altså ikke *alder* som er avgjørende dersom man ser på indeks 1-5, men det bekreftes at alder har en viss betydning, dersom man ikke inkluderer indeks 6 og 7 (Tabell 7-17). Hypotese 4 og 5 får altså liten støtte, både i forhold til alder og skolestørrelse.

7.2.2 Rektors forhold til eier og kristen tro

Vi har sett at både eierskap, skolens alder og antall elever *kan* påvirke grad av trosrelaterte elementer i skolene, men at det ikke er avgjørende. Størst støtte har hypotesene om at eierskap har betydning så langt fått. Hva med skolens øverste leder? Vil rektors tilknytning til menighet, rektors personlige tro og den måten rektor oppfordrer til å implementere kristne elementer og kristen kultur ha betydning for i hvilken grad skolene bærer preg av å være kristne skoler? Kortere sagt: Har *ledelse* betydning for hvordan skolene formes, slik som Jacobsen og Thorsvik (2007: 418) blant annet fremhever at mye ledelsesforskning hevder. Ledelsens betydning vil være avhengig av om leder har mer enn bare formell makt og det finnes mange substitutter for ledelse som kan begrense leders handlingsrom. Slike substitutter kan være høy kompetanse hos medarbeiderne eller ferdige rutiner og regler, som overflødiggjør leder (Jacobsen og Thorsvik, 2007: 416-417).

Jeg har tatt ut elementer fra spørreundersøkelsen som går direkte på rektor som religiøs person, i tillegg til påstander som sier noe om rektor som leder av en kristen skole. Det er en blanding av både direkte og indirekte påvirkningsmuligheter (formelle og uformelle organisasjonstrekk) som rektor kan benytte seg av i sitt handlingsrom som leder (Jacobsen og Thorsvik, 2007:19). Disse påstandene utgjør til sammen en ny operasjonell definisjon som viser ”rektor som kristen leder”.

Jeg minner her om at det er presisert i spørreskjemaet at man med ”menighet” mener all form for formell eller uformell tilknytning til en kristen organisasjon, kirke etc.

Gjennomsnittssvarene på påstandene i den operasjonelle definisjonen ser vi i tabellen nedenfor:

Rektors som kristen leder	Median	Standard-avvik	Gjennomsnitt
Skolens rektor er også pastor/prest	0	0	,00
Skolens rektor har bakgrunn som pastor/prest	0	3	,15
Skolens rektor har teologisk utdannelse	0	2	,32
Skolens rektor har også en lederfunksjon i eiermenighet	0	3	,37
Det settes krav til menighetstilknytning når rektor ansettes	0	3	,85
Skolens rektor setter krav til at lærerne skal trekke inn Guds ord/bibelske prinsipper i undervisningen	1	3	1,29
Skolens rektor er opptatt av at ansatte skal følge opp skolens kristne profil/visjon i møte med elevene (i elevsamtaler, sosial oppfølging, ved regelbrudd etc.) og gjerne trekke inn Guds ord i slike samtaler	2	3	1,76
Skolens rektor har tilknytning til en eiermenighet	3	3	1,80
Møter/seminar for foresatte som er ledet av ledelsen har ofte trosrelaterte innslag som bønn, sang eller kort andakt/åpning	2	3	2,02
Skolens rektor ønsker at lærerne skal trekke inn Guds ord/bibelske prinsipper i undervisningen	3	3	2,41
Det settes krav til personlige tro når rektor ansettes	3	3	2,83

Tabell 7-19: Operasjonell definisjon på rektor som kristen leder

Flere av disse påstandene inngår i indeks 2 – Rektor, mens de som går på menighetstilknytning og teologisk utdannelse er nye. Jeg har derfor fjernet hele indeks 2 fra den operasjonelle definisjonen på grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur, og sett på rektor som forklaringsvariabel for indeks 1,3,4,5,6 og 7.

Som vi ser av Tabell 7-19 scorer skolene svært lavt på spørsmål om rektor også har teologiske oppgaver eller utdannelse, eller en lederfunksjon i eiermenighet. Det å være rektor er en så pass krevende jobb at man må anta at ikke mange finner det hensiktsmessig å kombinere denne stillingen med lederstillinger innenfor menigheten, kirken eller organisasjonen som eier skolen. Det er også et viktig prinsipp og for kristne privatskoler at man bør skille klart mellom menighet og skoledrift. Dette er også lovregulert, ikke minst med tanke på økonomi. Men enkelte opplyser at rektor allikevel har en form for *tilknytning* til eiermenighet, selv om det ikke så ofte settes krav til dette når rektor ansettes. Det må antas at dette betyr at mange av skolens rektorer også står som medlem i menigheten som er eier av skolen, men langt ifra alle. De aller fleste skolene oppgir at de setter krav til personlig tro når rektor ansettes.

Vi ser også at det er en ikke alle som ønsker at de ansatte skal trekke inn Guds ord, f.eks. i elevsamtaler, mens flere ønsker det i forbindelse med undervisning. Det settes i midlertidig ikke ofte *krav* til de ansatte om å gjøre dette.

Ut ifra gjennomsnittstallene og standardavvikene kan det se ut som om det er ganske ulike typer kristne ledere på skolene, og vi skal i Tabell 7-20 se på om dette kan være en mulig forklaring på grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i skolene. Inndelingen av lav, middels og høy grad i ”Rektor som kristen leder” ble i utgangspunktet gjort slik at man skulle ende opp med en lik fordeling av antall skoler i hver kategori, men ettersom mange skoler scoret helt likt måtte jeg også ta hensyn til det og dele opp der det var et naturlig sprang. Inndelingen er som følger: Lav grad (0-1,09), Middels grad (1,10-1,44), Høy grad (1,45-2,36). Inndeling i grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur er lik som tidligere benyttet for disse indeksene (0-1,5/1,51-2/2,01-3).

Sammenhengen mellom rektor som kristen leder og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i skolene		Rektor som kristen leder			Total
		Lav grad	Middels grad	Høy grad	
Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i indeksene eier/styret, ansatte, foresatte, elever, ped.styringsverktøy og hjemmeside	Lav	43,8%	,0%	,0%	7 17,1%
	Middels	43,8%	44,4%	25,0%	15 36,6%
	Høy	12,5%	55,6%	75,0%	19 46,3%
Total		16 100,0%	9 100,0%	16 100,0%	41 100,0%

Tabell 7-20: Sammenhengen mellom rektor som kristen leder og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i skolene

Tabell 7-20 viser at dersom skolene har en rektor som i høy grad er engasjert i å implementere Guds ord i skolen, har personlig tro og i tillegg kanskje også har menighetstilknytning eller teologisk utdanning, er det betydelig større sannsynlighet for at skolen preges av å være en kristen skole! 75% av skolene som har en tydelig og/eller engasjert kristen rektor har også *høy* grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i skolen. For skoler som har en rektor som er forsiktig eller unngår å fremheve Guds ord i skolehverdagen (*lav* grad) vil dette slå ut i *lav* eller *middels* grad av kristent preg på nesten 90% av skolene.

Min hypotese (7) om at; *dersom skolene har en kristen rektor som i sterk grad går inn for å fremme de kristne verdiene og implementere tydelige trosrelaterte elementer, vil skolen bære sterkt preg av å være en kristen skole, får tydelig støtte.*

Rektorene som scorer høyt her vil gjerne ha en *karismatisk ledelsesstil*, blant annet ved at de er engasjert i å oppfordre lærerne til å implementere Guds ord i møte med elevene. Det å være leder på en skole hvor du også har en personlighet som samsvarer godt med skolens visjon, vil føre til at visjonen implementeres og videreføres. Jacobsen og Thorsvik mener at karismatiske ledere har *evnen til å sette visjonen ut i handling, ved å formulere mål som angir hva som må gjøres, og delegere myndighet og ansvar slik at man stimulerer til kreativitet og selvutvikling omkring organisasjonsmessige mål som skal realiseres* (2007:414). Rektorene som scorer høyt i Tabell 7-20 har tydeligvis klart å implementere visjon og vedtekter inn i skolens kultur og struktur, og skapt det Senge (1999) vil kalle en ”ekte visjon”. Samtidig kan det tenkes at rektorer som scorer lavt har tatt sine bevisste valg og ikke *ønsker* de kristne elementene for sterkt fremhevet i skolehverdagen.

7.2.3 Krav til personlig tro hos de ansatte

Neste spørsmål jeg ønsker å stille er om skolens grad av implementerte kristne elementer og kultur kan forklares ut ifra om skolene setter krav til kristen tro når de ansetter folk. For å gjøre dette måtte jeg ta ut påstand 9a som inngår i indeks 4 – Ansatte og bruke den som forklaringsvariabel. Jeg fikk da Tabell 7-21 som viser at man her finner en klar sammenheng:

Sammenhengen mellom grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i skolestrukturen og krav om personlig tro hos ansatte		I følge vedtektene skal de ansatte være personlige kristne (påstand 9a)			
		Passer dårlig/ikke	Passer ikke helt	Passer ganske godt	Passer svært godt
Indeks 1-7 (bortsett fra spørsmålet om det settes krav til tro hos ansatte, 9a): Grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur totalt i skolestrukturen	Lav	74,4%	50,0%	33,3%	,0%
	Middels	13,3%	25,0%	22,2%	38,1%
	Høy	12,3%	25,0%	44,4%	61,9%
Total		7	4	9	21
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 7-21: Sammenhengen mellom grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur og krav om kristen tro hos de ansatte

De fleste skolene setter krav til personlig tro hos ansatte. 30 av 41 skoler oppgir at dette ”Passer ganske godt” eller ”Svært godt”. Men tallene viser at dersom man *ikke* setter krav til personlig tro når man ansetter folk på kristne privatskoler er det over 70% av skolene som vil ha lav grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i hele skolestrukturen totalt. Motsatt ser vi at dersom det settes tydelig krav til kristen tro ved ansettelse er det over 60% som driver en skole som i *høy* grad preges av å være kristen, og det er faktisk ingen (0%) som i *lav* grad preges av sin trosretning.

Jacobsen og Thorsvik (2007:143) legger stor vekt på at organisasjonskulturen er av stor betydning for de ansattes atferd. Felles verdier, normer og sosialt samhold vil styrke oppslutningen omkring organisasjonens mål og virke som et supplement til det formelle samarbeidet for å realisere dem. Det avgjørende er i hvilken grad personlige og sosiale forhold går sammen med formelle trekk ved organisasjonen, og at organisasjonen klarer å skape en felles organisasjonskultur (jf. 2007: 135). Ved rekruttering av nye medarbeidere må man i tillegg til kvalifikasjoner også vurdere om personen ”passer inn” i organisasjonen. Personlige egenskaper hos ansatte er f.eks. viktig i forhold til hva slags kultur man vil utvikle over tid. *Sosial heterogenitet har også betydning for i hvilken grad man kan klare å utvikle en sterk fellesskapskultur omkring organisasjonens overordnede mål.*” (Jacobsen og Thorsvik, 2007: 140).

Det er derfor viktig at skolene hele tiden tar en grundig vurdering på om man bør ansette personell som er personlig kristne for å klare å oppfylle konsesjonsvilkårene og være et reelt alternativ. Dette er også uavhengig av om man skal undervise i et fag hvor skolen har egne godkjente læreplaner eller ikke. En skole er ikke bare undervisning, men en organisasjon med en struktur og en kultur som bør bære preg av den visjonen og de styringsdokumentene som ligger til grunn for skoledriften og konsesjonen som er gitt. Vurderingen må derfor være tuftet på behovet for videreføring av skolens kultur, visjon og konsesjonsvilkår. Her vil skolene kunne komme frem til ulike svar i forhold til den situasjonen skolen står i og hvordan de ønsker å fremstå videre. Dette argumentet ble også fremmet av KFF i brev til Barne- og likestillingsdepartementet i 2009:

Dersom en kristen skole eller høyskole skal kunne være den kristne skole den er godkjent som, må den, om den ønsker det, ha rett til å kreve at alle ansatte positivt kan formidle den tro og den etikk som skolen står for, både i ord og i holdning (Flateby og Sandsmark, 2009).

Dette betyr i midlertidig ikke at informasjon om andre livssyn og etiske synspunkter ikke skal formidles for elever på kristne skoler, og skolene har en viktig oppgave med å sikre at dette gjøres med respekt og grundighet.

Jeg har nå gitt en oversikt over de viktigste funnene i det datamaterialet jeg har samlet inn og jeg har sett på mulige årsaker til variasjonene som er avdekket. Vi skal nå gå over til konklusjoner og implikasjoner og jeg ønsker også å gi noen oppfordringer til videre forskning.

8 Konklusjoner og mulige implikasjoner

Jeg har i denne masteroppgaven valgt å sette fokuset på kristne grunnskoler og stilt flere spørsmål om disse private skolene. For det første: *Hva er en kristen privatskole og hvorfor finnes de?* Jeg viste i den forbindelse til privatskoleloven og til de grunnleggende kravene fra Utdanningsdirektoratet for å kunne drive en slik skole. På dette nivået kan vi si at kristne privatskoler er en *gruppe* skoler som er godkjent etter privatskoleloven til å drive som et religiøst alternativ. Som resultat av felles lovgiving og likt livssynsgrunnlag kunne vi forvente nokså like skoler. Men så viste jeg gjennom en historisk gjennomgang at de kristne privatskolene har kommet til av litt ulike grunner og over et tidsspenn på over 100 år. Vi fikk da også et lite innblikk i hvor ulike skolenes bakgrunnshistorie faktisk er. Tabell 6-2 viste også at skolene oppgir ulike hovedårsaker til skoledriften, og videre har dataene vist at til tross for likt grunnfundament i lover, regler og konsesjonsvilkår er skolenes hverdagsliv som kristne skoler ganske ulike.

Neste spørsmål jeg stilte var om man *kan måle i hvilken grad disse skolene preges av å være kristne skoler*. Utfordringene i den forbindelse har vært å utvikle et forslag til i alt sju dimensjoner som kan fange opp grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur. Hensikten var tresidig: På den ene siden er det et teoretisk bidrag, og som selvsagt kan og bør videreutvikles. Det er i den forbindelse vesentlig at analyseopplegget testes på andre skoler, f.eks. for å sammenligne kristne skoler med offentlige skoler. Det kunne være spennende å se på i hvilken grad kristne tradisjoner fortsatt er en del av kulturen på mange offentlig skoler.

På den andre siden var motivet empirisk ved at jeg ønsket å vise funnene og få frem mer empirisk basert kunnskap om disse skolene, herunder forskjeller og likheter, samt å avdekke eventuelle myter. For det tredje har det i prosessen med denne oppgaven vokst frem en mulighet til å gi innspill til en mer finmasket tilsynsordning for religiøse skoler.

Jeg la vekt på at jeg ville se på både skolenes organisasjonsstruktur og -kultur, og at det er noen begrensninger i forhold til hvor godt man får målt en organisasjonens kultur ved en slik kvantitativ metode som jeg har valgt. Jeg mener allikevel at jeg har vist gjennom mitt spørreskjema og videre gjennom den operasjonelle definisjonen, bestående av sju indekser, at det er mulig å måle og finne ut mye om skolene på denne måten. De dataene som har kommet frem har hovedtyngde mot det Jacobsen og Thorsvik (2007:19) vil omtale som formelle trekk, men ettersom jeg også har inkludert påstander som har fått frem *tro, holdninger og innstillinger*, er også *uformelle trekk* ved organisasjonen kartlagt. Oppsummert vil jeg si at det

er fullt ut mulig å måle store deler av skolenes implementering av kristne verdier og elementer, men dersom man ønsker dypere innsikt i hvilke verdier som formidles trengs videre forskning, gjerne med observasjon.

Videre stilte jeg spørsmål om *i hvilken grad skolene implementerer trosrelaterte elementer og kristen kultur*. For å finne svar på dette innhentet jeg svar på en omfattende spørreundersøkelse, bestående av rundt 100 påstander og spørsmål fra 41 av 56 kristne grunnskoler i Norge. Påstandene ble hovedsakelig besvart av rektorer, med noen innspill fra øvrige ledelse. Dataene ble bearbeidet i statistikkprogrammet SPSS. Min antagelse var at - til tross for lik lovgivning, tilsynsregimet og livssyn - er skolene ulike i henhold til grad av synlige kristne elementer og kultur.

Tabellene jeg presenterte viste så godt som i alle indeksene stor variasjon blant skolene. Den eneste indeksen som viste lite spredning var indeks 1b: *Eier/Styret – Vedtekter og visjon*. 39 av 41 skoler står frem med *høy grad* av trosrelaterte elementer og kristen kultur i innhold og kjennskap til visjonen og vedtektene. I summen av alle indeksene, indeks 1-7 (Tabell 6-25), får vi følgende spredning: 10 skoler på *lav grad*, 12 skoler på *middels grad* og 19 skoler på *høy grad*. Dette viser at det er stor spredning og variasjon mellom skolene.

Et mindretall av skolene fremhever seg ikke tydelig som kristne skoler. 10 skoler legger seg på *lav grad* når vi ser på alle indeksene totalt, men det er interessant å legge merke til at dersom man tar bort de skriftlige pedagogiske styringsverktøyene og skolenes internettside (indeks 6 og 7) går dette tallet helt ned til 5 skoler (Tabell 6-17). Jeg har argumenter for at det er indeks 1-5 som i størst grad også inkluderer skolens kultur og at det er i disse indeksene vi finner elementer som man f.eks. ved et besøk i størst grad vil merke. Det har også kommet frem at de små, yngre skolene – ikke minst de med karismatiske eiere – i mindre grad har implementert kristne elementer skriftlig (indeks 6). Men også her finner vi god spredning og jeg kan konkludere meg at min antagelse om at skolene er ulike blir bekreftet!

Ulikhetene kommer til uttrykk i minst fire former: For det første er det variasjon i grad av kristne elementer i visjon og vedtekter, sammenlignet med i hvilken grad dette er implementert i skolenes virke. Så godt som samtlige skoler har tydelige kristne elementer i styringsdokumenter (jf. tabell 6-4), men dette gjenspeiles ikke i like sterk grad i praksis på alle skolene når man ser på resultatene i indeks 2 til 7 i kapittel 6. Det samme funnet fant jeg i indeks 6 – Pedagogiske styringsverktøy. Skoler som f.eks. scorer opp mot 100% i alle de øvrige indeksene har langt fra maksimalt score i indeks 6. Høyest score ligger på 61.7% av

maksimalscore. Det er altså for enkelte skoler avstand i skriftlige styringsdokumenter og praksis på skolene – avstanden går begge veier, ved at visjoner og vedtekter ikke alltid er tydelig implementert for enkelte skoler, mens pedagogiske styringsdokumenter i for lav grad gjenspeiler undervisningen på skoler som ellers scorer høyt.

Ut ifra dette tydelige funnet har det gjennom arbeidet med oppgaven vokst frem en nysgjerrighet i forhold til å studere iverksettingsprosedyrer på disse skolene, men ettersom mine data ikke fanger opp dette, og fordi jeg har vært nødt til å begrense oppgaven i forhold til mine problemstillinger, må jeg bare håpe at andre tar tak i dette. Dette utdypes noe nedenfor under studiens implikasjoner.

For det andre finnes det variasjon i forhold til i hvilken grad skolene preges av kristne mennesker. Tydeligst ser man at de fleste setter krav til kristen tro hos rektor og mange også til øvrige ansatte, men at det ikke er en slik homogen gruppe av kristne blant elever og foresatte. For det tredje har skolene tatt ulike valg med hensyn til grad av implementering av trosrelatert elementer og kristen kultur. Jeg fant ulikheter som kunne relateres til eier. Men - for det fjerde - finner vi også ulikheter innenfor samme eiergruppe i enkelte av eierkategoriene. Dette henger også sammen med mitt siste spørsmål:

Spørsmålet jeg til sist stilte var *hva som kan forklare disse forskjellene*. Hvorfor er de kristne privatskolene så ulike? Jeg har vist til ledelsesteori og strømninger som NPM som fremhever *ledelse* som viktig for en organisasjon, men som også har skapt større fokus mot *brukerne*. Jeg har hatt sju hypoteser i forhold til dette, og disse fremkommer i kapittel 2.

Jeg så først på *eierdimensjonen*. Mine hypoteser var noe sprikende, og tilsa at ulike kirkesamfunn og menigheter som står bak skolene kan av ulike årsaker være eiere som vil fremheve det kristne perspektivet sterkt. Jeg undret meg blant annet om det var de karismatiske menighetene som ville slå sterkest ut (hypotese 1), eller om tyngre, større og etablerte organisasjoner ville være de som i størst grad implementerer visjonene på en tydelig måte (hypotese 2). I tillegg så jeg for meg at adventistiskolene ville ha et tydelig kristent preg på skolene (hypotese 3).

Sammenheng mellom eier og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur kan oppsummeres slik:

Visjoner og vedtekter med kristen profil viste det seg som påpekt at alle skoleeierne hadde, men disse er implementert ulikt på skolene ved at kristne elementer fremkommer i svært

varierende grad. Det mine funn viser er at skolene har tatt ulike bevisste eller ubevisste valg, og at disse valgene i ganske stor grad viser samsvar i forhold til hvem som eier skolene.

Uavhengig om man kun ser på indeks 1-5, eller den totale operasjonelle definisjonen (indeks 1-7), plasserer skoler eid av Den katolske kirke seg på *lav grad*. Skoler eid av Adventistsamfunnet og lutherske frimenigheter ligger oftest på *høy grad*. Lutherske organisasjoner (med noe større tilknytning til Den norske kirke) legger seg ofte på *middels grad* i implementering av kristne verdier. De skolene som er eid av karismatiske menigheter har sjelden *lav grad* dersom vi kun ser på indeks 1-5, men når vi inkluderer de pedagogiske styringsverktøyene får vi en mer jevn fordeling mellom *lav*, *middels* og *høy grad*.

Min hypotese (1) om at karismatisk eide skoler vil ha høy grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur viser seg å ikke stemme for alle disse skolene og det er heller ikke avgjørende om man har en stor organisasjon som eier bak seg (hypotese 2). Hypotese 3 fikk derimot støtte: Adventistiskolene scorer ofte høyt, spesielt i å skriftliggjøre det kristne perspektivet. Skoler eid av luthersk frimenigheter følger etter med gjennomgående høye score og stor homogenitet innad i eiergruppa. Jeg vil med dette slå fast at eierskap har betydning for hvordan de kristne skolene formes og fremstår. Det er noe variasjon og funnene er ikke helt entydige, men man ser at det er betydelig større homogenitet innad i hver eiergruppe, enn man finner dersom man ser på alle disse kristne skolene samlet.

Jeg så videre på *størrelse og alder* (hypotese 4 og 5). Oppsummerer vi funnene som ser på *alder og elevtall* (i de fire tabellene fra side 100 og utover) som forklaring på grad av trosrelaterte elementer, er det tre hovedtendenser som utpeker seg: (1) Store og/eller eldre skoler har stor variasjon i grad av kristent preg på skolene, mens (2) middels store og middels gamle skoler er litt mer homogene. Disse har flest skoler med *høy grad* av trosrelaterte elementer og kristen kultur. (3) Yngre, små skoler har sjeldent lav grad av trosrelaterte elementer i skolehverdagen dersom man kun ser på indeks 1-5, men flere faller ned på *lav grad* dersom man inkluderer skriftlige pedagogiske styringsverktøy. Hypotese 4 og 5 om at eldre eller større skoler får mindre kristent preg får med dette liten støtte.

Kanskje kan dette forklares av Schein og Jacobsen og Thorsviks syn på betydningen av en felles kultur. Schein fremhever felles kultur som *stabiliserende*. På grunn av felles kultur vil enkelte fenomen bestå, også når man kan oppleve press om å foreta endringer (Schein, 1991:245). Dette kan forklare hvorfor enkelte skoler som blir eldre og får vekst i elevtall allikevel kan beholde høy grad av kristent preg i skolene - De har en felles *kultur* i

organisasjonen som består av kristne verdier og tro. Dette fellesskapet blir bevart ved at man f.eks. kun ansetter folk med samme tro, i tillegg til at man bruker *strukturer* (som f.eks. faste innslag av bønn og andakt) i organisasjonen som styrker denne organisasjonskulturen (Jacobsen og Thorsvik, 2007:134-140). Disse skolene har da heller ikke gitt etter for eventuelle press fra f.eks. brukere (elever/foresatte) eller politikere som ikke ønsker det kristne perspektivet så sterkt fremhevet, til tross fra det økte brukerfokus vi finner i NPM (Øgård, 2005:30). Organisasjonskultur og -struktur virker positivt sammen som styringsredskap for ledelsen når man legger opp til å skape harmoni mellom disse uformelle og formelle trekkene ved organisasjonen.

Til slutt studerte jeg sammenhengen mellom *rektors forhold til tro, menighet og i hvilken grad rektor fremhevet det kristne perspektivet* (hypotese 6), samt *krav om kristen tro hos de øvrige ansatte* (hypotese 7). Ledelsesoppgaver i eiermenighetene er sjelden sammenblandet med rektorstillingen, men enkelte skoler setter krav til menighetstilknytning når rektor ansettes. Rektorene viste seg også å være ulike i forhold til hvor tydelig de oppfordret og satte krav til lærerne i forbindelse med implementering av kristne verdier i møte med elevene. De fleste skolene stiller krav til personlig tro hos rektor. Mange, men langt ifra alle, gjør det samme i forhold til andre ansatte. Det er helt klart at de skolene som har en rektor med tett tilknytning til den kristne tro, og som fremhever kristen kultur på skolene, vil oftere få en skole med stor grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur (jf. Tabell 7-20). Lederskap spiller inn – også i kristne grunnskoler!

Tilsvarende kan kravet om personlige tro hos de øvrige ansatte oppsummeres (jf. Tabell 7-21): Jo sterkere kravet om at de ansatte skal dele skoleeiers kristne trosfundament er, dess større grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur finner man på skolene. Dette samsvarer godt med Jacobsen og Thorsviks oppsummering om at organisasjonsstrukturen vil styrkes dersom personlige forhold går sammen med de formelle trekk ved organisasjonen. Mennesker kan gjennom sin atferd påvirke både maktforhold og kulturer, og i slike tilfeller oppstår endring (2007: 20). Dersom en organisasjon har klare verdier og etikk, som de ansatte kjenner til og forstår verdien av, har det vist seg at flertallet ofte handler i tråd med disse verdiene (2007: 143).

Oppsummert kan følgende konklusjon trekkes basert på studiet:

Til tross for lik lovgivning og konsesjon gitt på felles særskilt grunnlag, finner vi betydelig variasjon mellom de kristne grunnskolene i Norge. Den eneste dimensjonen som viste stor

likhet mellom skolene var i indeks 1b – Visjoner og vedtekter. Variasjonene kommer til uttrykk gjennom de øvrige fora jeg har undersøkt av skolestrukturen – i eier-/styredimensjonen, hos ledelsen, de ansatte, foresatte, elevene, pedagogiske styringsverktøy og på skolens hjemmesider. Skolene implementerer trosrelaterte elementer og kristen kultur i ulik grad! Når variasjonene søkes forklart, ble dette avgrenset til noen forholdsvis enkle, men et relativt stort antall krysstabeller (bivariate sammenhenger).

Funnene viser at variasjonene til en viss grad kan forklares ut ifra de ulike eiergruppene som står bak skolene. Skoler eid av Adventistsamfunnet eller luthersk frimenigheter var de eiergruppene som tydeligst viste seg å ha sterkt preg av å være kristne skoler. Karismatiske-/pinsemenigheter og lutherske organisasjoner eier mer varierte skoler, mens Den katolske kirkes grunnskoler i Norge har lav grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur i følge mine funn (jf. Tabell 7-14).

Men kanskje enda viktigere er hva slags type rektor disse eierne velger å ansette. Et av de mest interessante funnene viste at det var stor variasjon blant rektorene om de oppfordret ansatte til å trekke inn Guds ord i møte med elevene (jf. Tabell 6-9 og Tabell 7-19). At eier og rektor samkjører seg på dette området kan være viktig dersom eier skal få den type kristen skole som de ønsker. For at eiernes visjoner og vedtekter skal følges opp og dersom eier ønsker høy grad av kristent preg på skolen ser det ut til å være nødvendig med en tydelig kristen leder som viderefører sin kristne kultur til personal og elever. Videre sikres dette gjennom at det også settes krav til personlig tro blant de øvrige ansatte, slik at man får en sosial heterogenitet som kan skape en sterk nok fellesskapskultur omkring skolens overordnede mål (Jacobsen og Thorsvik, 2007:140).

At disse funnene henger nøye sammen og forsterker hverandre får støtte i både kulturbegrepet hos Schein (1991:45) og Jacobsen og Thorsvik vekt på sammenhengen mellom strukturer og kultur (2007:145). Når funnene i tillegg viser at alder og elevtall/størrelse er av mindre betydning, kan dette oppsummeres i at det er *menneskene* i organisasjonen og ikke overordnede strukturelle forhold som former skolens religiøse karakter. Samtidig er det viktig å se dette i lys av de rammer som lovverk og tilsynsregimet setter.

8.1 Implikasjoner og veien videre

Som konsekvenser av de funnene jeg her har fremsatt bør politikere, skolefolk og menigmann vokte seg for å omtale kristne friskoler som en homogen gruppe, i hvert fall dersom man skal debattere kultur og struktur i skolene. Til tross for lik lovgivning og forskrifter har man fått

en privat kristen skolesektor som til tross for at den er smal, viser stor bredde og variasjon i både størrelse, alder og grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur! Dette bør legges merke til av både tilsynsmyndighetene og av Utdanningsdirektoratet som behandler søknader om konsesjon til opprettelse av private skoler.

For menigmann, inkludert media og foresatte, vil mer kjennskap til disse skolenes variasjon også være relevant. Ettersom det finnes mange negative myter rundt kristne privatskoler er det viktig å ikke uttale seg for sterkt dersom man ikke kjenner til innholdet i skolene, eller generalisere dersom man hører noen om *en* av skolene. Private skoler gir foresatte flere valgmuligheter, men det er ikke bare et valg mellom offentlig og privat skole, men også et valg innenfor et spekter av ulike skoler – både i offentlig og privat sektor.

Jeg vil også oppfordre myndighetene til å føre en politikk i forhold til disse skolene som er tuftet på desentralisering av beslutningsmyndighet og at det gis handlingsrom til skolene i ansettelsespolitikken. De ulike kristne skolene ønsker å ta ulike valg her, i forhold til hvordan man vil implementere den kristne kultur i skolene. Det har vært mye debatt rundt ansettelsesforhold i kristne skoler og om man er innenfor arbeidsmiljøloven dersom det settes krav til personlig tro for å kunne undervise på en kristen skole. Samtidig er det ønskelig fra myndighetenes side at skolene skal gi barna en skole der ”*troen er en naturlig del av verdigrunnet*”, og det stilles nå strengere krav til at disse skolene skal synliggjøre sitt verdigrunnlag i læreplanene i tillegg til i stiftelsesdokumentene (jf. Ot.prp. nr. 37, 2006-2007). For at skolene skal fremstå som tydelige alternativ må skolene kunne velge i hvilken grad det er nødvendig å sette krav til at søkere har det samme verdigrunnet som skolen bygger hele sin organisasjonskultur på, uavhengig av hvilke fag de skal undervise i. En skole er mye mer enn fag og læreplaner – En skole er en kompleks institusjon som består av *formelle og uformelle trekk, ledelse, atferd og prosesser* som påvirker hverandre (Jacobsen og Thorsvik, 2007: 19). For å få en skolehverdag hvor disse forholdene virker sammen mot et felles mål og i samsvar med konsesjonsvilkårene trenger man *handlingsrom* som muliggjør det og ikke *omgivelser* som hindrer dette. Samtidig bør en del av tilsynsordningen med skoler som driver på særskilt grunnlag, være med på å sikre at også barn som går på slike skoler – både religiøse og skoler med alternativ pedagogikk²⁶ – også får viktig informasjon og respektfull undervisning om andre religioner, filosofier og levemåter.

²⁶ Som f.eks. skoler basert på montessoripedagogikk eller steinerskoler, som også er regulert under privatskoleloven.

De teoretiske implikasjonene av studiet kan presiseres i tre retninger: For det første ser vi at en organisasjon er mangedimensjonert. Dersom man skal finne årsaker til hvordan en organisasjon fremstår bør man se på flere av disse dimensjonene. Jeg har lagt vekt på organisasjonskultur og -struktur, samt ledelse, og at harmoni mellom disse formelle og uformelle trekkene ved organisasjonen vil gi ledelsen gode styringsredskap i forhold til å skape den organisasjonen man ønsker. At ledelse, samt formelle og uformelle trekk virker sammen og påvirker hverandre illustreres også tydelig i Jacobsen og Thorsviks figur, s. 18. Jeg vil særskilt trekke frem betydningen formelle strukturelle trekk kan ha for den mer uformelle kulturen i en organisasjon. I det kartleggingsverktøyet jeg har utviklet inngår bruk av ulike fellesmøter for ansatte og elever, som bl.a. Møller og Presthus (2006:223) fremhevet som viktige for å dempe risikoen for ut det utvikles delkulturer. Jeg så videre på pedagogiske styringsverktøy og skolenes hjemmesider. Men det finnes også flere gode virkemidler enn de jeg har valgt å fremheve i denne oppgaven. Det kan handle om kurs for nyansatte, bruk av logoer, slagord eller sanger, historiefortelling om skolens oppstart etc. (jf. Jacobsen og Thorsvik, 2007: 133-136). Dataene jeg har samlet inn viser at ikke alle skoler utnytter de mulighetene strukturer gir for å ivareta og sikre skolens kultur

Den andre implikasjonen er at de valg som blir tatt i forhold til implementering er viktige for hvordan en organisasjon formes og utvikles. Antageligvis kan mine teoretiske inntak suppleres med mer klassiske studier av de mekanismene som kjennetegner implementeringsprosesser. Et interessant fenomen i den forbindelse er at det på disse skolene ikke eksisterer den samme geografiske avstanden fra vedtak (f.eks. om innholdet i visjonen) til de som skal iverksette vedtakene, som det f.eks. gjorde i undersøkelsen som Pressman og Wildavskys fremstiller i sin klassiske bok *Implementations* fra 1973 (Pressman og Wildavsky:1973). Det må derfor finnes andre årsaker til at enkelte skoler ikke ser ut til å preges av de vedtekter skolen er tuftet på. Et studium på i hvilken grad skolene har bevisste strategier for implementering og videreføring av skolens visjon og grunnlagsdokumenter vil kunne gi mer informasjon om hvorfor vi innenfor gruppen kristne skoler finner så store ulikheter. Senge (1999) fremhever, at det ikke er nok å ha en skriftlig visjon for å kunne kalle det en ekte visjon. Han påpeker at en visjon blir ekte når aktørene i organisasjonen slutter opp om den, fordi de selv har lyst. Studiet mitt har vist et skille mellom vedtak og iverksetting og jeg har stilt spørsmålstegn ved om organisasjonspraksisen samsvarer med målsettingene. (Offerdal, 2005: 256-258). Spørsmålet som også gjenstår er om dette er resultat av bevisste eller ubevisste valg fra eier og ledelsens side.

Den tredje implikasjonen er koblet til utviklingen av analyseopplegget egnet for å måle grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur på skoler. Kategoriene i analysen er inspirert av Jacobsen og Thorsviks figur s. 18, men for å kunne kartlegge de kristne skolene mer presist, utviklet jeg et sjudimensjonert kartleggingsverktøy som baserer seg på bruk av kvantitativ metode. Analyseopplegget trenger å videreutvikles til å også omfatte et kvalitativt studium med observasjon på skoler.

Men både de empiriske og teoretiske implikasjonene, samt det kartleggingsverktøyet jeg har utviklet har gitt nye tanker og inspirasjon til hvordan man kunne gått videre i forhold til forskning på kristne skoler:

8.2 Videre forskning?

Det hadde vært spennende om noen hadde blitt inspirert til å undersøke kristne private grunnskoler videre. Mulighetene for å bygge videre på mine funn er mange. Man kunne f.eks. hentet inn sammenligningsdata fra lærerne eller elever gjennom spørreundersøkelser eller observasjon og sammenlignet med rektors svar. Det hadde også vært spennende om noen ville ta på seg jobben med å sammenligne den offentlige skolen med de private, for det finnes mest sannsynlig mange trosrelaterte elementer fortsatt igjen i en del offentlige skoler.

Hvilke årsaker til variasjon som ville fremstå som de aller viktigste ved bruk av en mer sofistikert metodisk teknikk, som f.eks. multivariat analyse, ville også vært spennende om noen ville ta på seg å undersøke. Datagrunnlaget jeg har innhentet gir også muligheter til å se på langt flere årsakssammenhenger enn det har vært rom for å gjøre i denne oppgaven som inngår i mitt erfaringsbaserte masterstudium.

Om variasjon i grad av trosrelaterte elementer og kristen kultur også kan forklare variasjon i ulike resultatmål på skolene er også mulig å undersøke ved å benytte seg av det analyseopplegget jeg har utviklet. Spesielt relevant ville det være å se på trivsel og mobbing, men også faglige resultater som eksamenskarakterer og nasjonale prøver ville være spennende om noen undersøkte. Dataene er nå tilgjengelige og analyseopplegget inkludert registreringsskjemaet kan benyttes både modulmessig (ved å velge enkelte indekser) og helhetlig. Dette kan og bør følges opp - ikke bare innen forskning, men også på den enkelte skole. Erfaringsmessig sitter både private og offentlige skoler på enorme mengder data som langt ifra blir utnyttet i den grad man kunne. At skoleledere evner og prioriterer å gjøre sammenligninger av disse ulike datakildene vil være svært nyttig som grunnlag for

videreutvikling av skolene. Denne type tenkning samsvarer også godt med blant annet utviklingen av den nye rektorskolen og andre studier med fokus på skoleledelse.

Men det studiet som jeg aller mest håper at noen gjennomfører er et *kvalitativt observasjonsstudium* av et utvalg av de skolene jeg har undersøkt. Dette kunne resultere i både et dypere studium av organisasjonskulturen og mer spesifikk informasjon om hvordan de kristne verdier formidles. Det er viktig at kristne skoler ikke bare sier at de ønsker å være åpne, men at mer av *innholdet* i de trosrelaterte elementene jeg har dokumentert at finnes også kommer frem i undersøkelser, slik at flere av de spørsmålene Heidi Helene Sveen, jf. s. 10 (Sveen, 2011) stiller i sitt innlegg i VG kan få svar.

Hvorfor noen skoler i min undersøkelse viser seg å ha *lav grad* av kristent preg på skolene kan være et resultat av bevisste valg på disse skolene. Det kan også tenkes at de implementerer kristne verdier på måter min undersøkelse ikke fanger godt nok opp, f.eks. svært uformelt. En annen eller supplerende forklaring kan være at skolene har et veldig stort fokus på den pedagogiske kvaliteten og resultater i tester og undersøkelser. Noe som harmonerer godt med utviklingen i skole-Norge de siste årene, med sterkt fokus på målstyring som en del av NPMs kjennetegn (Øgård, 2005:30). Dersom f.eks. ønsket om gode lærere fører til at man i stor grad viker bort i fra kravet om personlig tro vil den felles kristne kulturen skolene har sannsynligvis kunne svekkes. En god skole vil også trekke til seg mange ikke-kristne elever. Når sammensetningen av mennesker blir mer variert kan det være utfordrende å holde fast på de trosrelaterte elementene i skolens struktur, samtidig som det vil være mange positive sider ved at en kristen skole ikke bare består av kristne mennesker. Det ligger her mange muligheter for videre forskning i å undersøke disse utfordringene og spørsmålene nærmere.

Det å få frem mer informasjon om de kristne privatskolene tror jeg gagnar alle – både forkjempere og motstandere. Det finnes mange sterke meninger og det er viktig at ytringer som kommer baserer seg på kunnskap om skolene og ikke eventuelle myter. Jeg håper denne masteroppgaven har gitt et lite bidrag til mer informasjon om kristne private grunnskoler og at denne kunnskapen kan være med på å endre måten man omtaler skolene, med de likheter og ulikheter de har. Elevene på disse skolene går alle på kristne skoler, og dermed ”*På skolen med Jesus*”, men med svært ulik grad av synlighet!

9 Litteraturliste

9.1 Bøker og artikler:

Bakka, J.F m.fl (2004): *Organisasjon og ledelse*, Oslo: Cappelens forlag as

Baldersheim, H. og Lawrence E. Rose (red.) (2005): *Det kommunale laboratorium*. Bergen: Fagbokforlaget

Colbjørnsen, Tor (2011): Skoleeiers arbeid med vurdering – konsekvenser for ledelse i skolen. I Møller, Jorunn og Ottesen, Eli (red.) (2011), *Rektor som leder og sjef – Om styring, ledelse og kunnskapsutvikling i skolen* (95-118). Oslo: Universitetsforlaget

Flateby, Torgeir (2008): *Vekst I vekslende vind – Kristne Friskolers Forbund gjennom 20 år*, Oslo: Lunde forlag

Frost, J.P m.fl (1991): *Reframing organizational culture*. USA: Sage Publications

Fuglestad, Otto Laurits (2006): Leiing som kulturutvikling. I Møller, Jorunn og Fuglestad, Otto Laurits (2006): *Ledelse i anerkjente skoler* (179-198). Oslo: Universitetsforlaget

Haakedal, Elisabet (2003): *Det er jo vanlig praksis her...* Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo, Oslo: Unipub AS

Jacobsen, Dag Ingvar (2005): *Hvordan gjennomføre undersøkelser – Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*, 2. utgave, Kristiansand: Høyskoleforlaget

Jacobsen, Dag Ingvar (2007): *Hvordan organisasjoner fungerer – Innføring i organisasjon og ledelse*, 4. opplag, Bergen: Fagbokforlaget

Jøssang, Lars Gaute (2008): *Blå og raude kastevindar – Friskolelovgjevinga i Noreg 1988-2008* (Artikkel i ”Vekst i vekslende vind”, Flateby 2008), Oslo: Lunde forlag

Kvåle, Gro og Elstad, Eyvind (2008): Det er ditt val! Om fritt skuleval i norske kommunar. I Langfeldt, Gjert m.fl (2008), *Ansvarlighet i skolen* (153-177). Fagernes: Cappelen Damm AS

Møller, Jorun og Presthus, Anne Marie (2006), Ledelse som demokratisk praksis. I Møller, Jorunn og Fuglestad, Otto Laurits (2006): *Ledelse i anerkjente skoler* (214-233). Oslo: Universitetsforlaget

Pressman, Jeffrey L. og Wildavsky, Aaron (1973): *Implementation: How great expectations in Washington are dashed in Oakland; or, why it's amazing that federal programs work at all. This being a saga of the Economic Development Administration as told by two sympathetic observers who seek to build morals on a foundation of ruined hopes*. Berkley: University of California Press.

Sandsmark, Signe (2000): *Is World View Neutral Education Possible and Desirable?* Great Britain: Paternoster and The Stapleford Centre.

Schein, E.H (1991): *What Is Culture?* I Frost, P.J m.fl: Reframing Organizational Culture (243-253), USA: Sage Publications

Senge, Peter M. (1999): *Den femte disiplin – Kunsten å skape en lærende organisasjon* (norsk utgave), Oslo: Egmont hjemmets forlag

Tveiten, Asbjørn (2000) *Friskolen – enhetsskolens gjøkunge?* Oslo: Lunde

Whyte, Foote William (1955): *Street Corner Society*: Excerpts from the appendix to the 1955 edition. I Frost, P.J m.fl: Reframing Organizational Culture (243-253), USA: Sage Publications

9.2 Artikler og andre kilder hentet fra internett:

Syvendedags Adventistsamfunnet (2005): *Skoleavdelingen*. Hentet fra http://www.adventist.no/adventist/om_oss/avdelinger/skoleavdelingen.

Berge, Ø og Hyggen, C (2011): *Privatskoler i Norden. Omfang, utvikling og den politiske debatten*, Fafo. Hentet fra <http://www.fafo.no/pub/rapp/10122/10122.pdf> (9.4.2012)

Bonesrønning, Hans m.fl: *Gir frittstående skoler bedre elevresultater? Konsekvenser av ny lov om frittstående skoler – baselinerapport I: Elevresultater SØF rapport nr. 07/05*. Hentet fra http://www.sof.ntnu.no/SOF07_05.pdf (9.4.2012)

Delk.no (ukjent forfatter): *DELKs historie*. Hentet fra: <http://www.delk.no/showstatic.php?id=8> (5.5.2012)

Des-Norge (2003): *Litt skolehistorie ved årtusenskiftet*. Hentet fra: <http://www.des-norge.no/ski-historielag/lokalhistorie/00/03skoler/skolehistorie.html> (28.1.2012)

Fjeld, Iselin Elise (2012): Etterlyser flere privatskoler. *nrk.no*. Hentet fra: <http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.8058479> (5.5.2012)

Fladberg, Karin Lillian (2006): Droppet friskoleforskning. *Øyene*. Hentet fra <http://www.oyene.no/innenriks/article2433345.ece> (22.4.2012)

Flateby, Torgeir og Sandsmark, Signe (2009): *Høring – NOU 2009:14 Et helhetlig diskrimineringsvern*. Brev til Barne- og likestillingsdepartementet. Hentet fra: <http://www.regjeringen.no/upload/BLD/H%C3%B8ringer/2009/NOU%202009%2014/Kristne%20Friskolers%20Forbund-2.pdf> (3.4.2012)

Flateby, Torgeir (2011a): *Tro i skolefagene*. KFF. Hentet fra: http://www.kff.no/_module/artikler/show/article/74466 (1.3.2012)

Flateby, Torgeir (2011b): Velg kristen skole. *Norge i Dag*. Hentet fra: <http://www.idag.no/aktuelt-oppslag.php3?ID=20223> (1.3.2012)

Hamre, Helge: *St. Paul skole i et perspektiv*. Hentet fra: <http://www.stpaul.no/historie/hi-persp.htm>, (27.01.2012).

- Haslien, Raymond (2006): Friskoler uten læreplan. *Dagen*. Hentet fra: <http://www.dagen.no/Nyheter/Samfunn/tabid/248/articleView/true/ModuleId/47842/Default.aspx> (6.5.2012)
- Hood, Christopher (1991): *A public management for all seasons?* Hentet fra: <http://newdoc.nccu.edu.tw/teasyllabus/110041265941/Hood%20NPM%201991.pdf> (6.5.2012)
- Humanistiskolen (2012): *Humanistiskolen – en ny ungdomsskole i Oslo*. Hentet fra: <http://www.humanistiskolen.no/> (19.5.2012)
- Johannessen, Frank (2008): Strid om andaktsnei. *Agderposten*. Hentet fra: <http://agderposten.no/article/20081103/LOKAL8/106342418/1021> (9.4.2012)
- KFF (ukjent forfatter). *Forskning på kristne friskoler*: Hentet fra: <http://www.kff.no/ledertips/skoleadm-og-diverse/artikkel/article/3506> (14.1.2012)
- Kristjan Molstad (2009): SV vil avvikle alternative privatskoler. *Aftenposten.no*. Hentet fra: <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/article2990766.ece> (9.4.2012)
- Kvam, Roald (2011): *Enhets skolens ideal eller Sveens ideologi*. Hentet fra: http://www.kff.no/_service/327/download/id/13553/name/Enhets skolens+ideal+eller+Sveens+ideologi++feb+2011.pdf (15.1.2012)
- Moe, Steinar: *Ole Hallesby*. Store norske leksikon. Hentet fra: http://snl.no/.nbl_biografi/Ole_Hallesby/utdypning (11.3.2012)
- NOU 1997: 16 (1997): *Tilskuddssystemet for private skoler*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/nouer/1997/nou-1997-16/4/1.html?id=345401> (27.1.2012)
- NOU 2006: 2 (2006): *Staten og Den norske kirke*. Oslo: Kulturdepartementet. Hentet fra: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/nouer/2006/nou-2006-2/3/2.html?id=156193> (28.1.2012)
- Opplandsarkivet, avd. Maihaugen: *Kort skolehistorie i Norge fram til ca 1900*. Hentet fra: <http://www.opam.no/skolehistorie/no/kort-skolehistorie> (17.1.2012)
- Sandvik, Lars Erik (2011): *Religionsfrihet i offentlig skole*. Hentet fra: <http://www.kff.no/maler/artikkel/article/32627> (5.2.2012)
- Schein, E.H (1985): *Organizational Culture and Leadership*. San Francisco: Jossey Bass. Hentet fra <http://dspace.mit.edu/bitstream/handle/1721.1/2224/SWP-2088-24854366.pdf?sequence=1> (2.2.2012)
- Statistisk sentralbyrå (2011): *Gjennomsnittlige eksamens- og standpunkt karakterer, utvalgte fag, etter skolens eierforhold og foreldrenes utdanningsnivå*. Hentet fra: <http://www.ssb.no/kargrs/tab-2011-11-17-07.html> (9.4.2012)

- Stautland, Helge Johan (2006): Klar til krig mot sektskolene. *Norge i dag*. Hentet fra: <http://www.idag.no/aktuelt-oppslag.php3?ID=8581> (27.5.2012)
- Stortinget (2011): *Sak nr. 2 [09:04:26]*. Hentet fra: <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2011-2012/111111/2/> (15.1.2012)
- Stortingsmelding nr. 30 (2003-2004): *Kultur for læring*. Kunnskapsdepartementet. Hentet fra: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/20032004/stmeld-nr-030-2003-2004-.html?id=404433> (6.5.2012)
- Stortingsmelding nr. 31(2007-2008): *Kvalitet i skolen*. Kunnskapsdepartementet. Hentet fra: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2007-2008/stmeld-nr-31-2007-2008-.html?id=516853> (6.5.2012)
- Strand, Vibeke Blaker (2011): *Diskrimineringsvernets rekkevidde i møte med religionsutøvelse*. Doktorgradsavhandling, Institutt for offentlig rett. Oslo: Universitetet i Oslo Hentet fra: <http://www.jus.uio.no/ior/forskning/arrangementer/disputaser/strand-vibeke-blaker>, (9.4.2012)
- Strømsheim, Gro Wold (2008): Tullete og historieløst. *Dagbladet*. Hentet fra: <http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/09/15/546925.html> (27.1.2012)
- Sveen, Heidi (2011): Religionsfrihet for barn er en bløff. *VG*. Hentet fra: <http://vgdebatt.vgb.no/2011/02/21/religionsfrihet-for-barn-er-en-bl%C3%B8ff/>
- Sørbo, Jan Inge (2005): *Liberal intoleranse*. Foredrag på Skjervheimseminaret. Hentet fra: http://morgenbladet.no/debatt/2005/liberal_intoleranse (5.5.2012)
- Utdanningsdirektoratet (2012): *Les dette før du søker om godkjenning av ny privatskole!* Hentet fra: <http://www.udir.no/Regelverk/Private-skoler/Soknadsskjema-for-private-skoler/Les-dette-for-du-soker-om-godkjenning-av-ny-privatskole/> (15.1.2012)
- Utdanningsdirektoratet (2011a): *Krav til læreplaner for private skoler*. Hentet fra: <http://www.udir.no/Regelverk/Rundskriv/20111/Rundskriv-Udir-02-2011---Krav-til-lareplaner-for-private-skoler/> (15.1.2012)
- Utdanningsdirektoratet (2011b): *Høring - forskrift til privatskoleloven: Krav til læreplanen og fritak fra opplæring*. Hentet fra: <http://www.udir.no/Regelverk/Horinger/Ferdigbehandlede-saker/Horing---forskrift-til-privatskoleloven-Krav-til-lareplanen-og-fritak-fra-opplaring/> (9.4.2011)
- Viken, Tron (2005): Krever bordbønn-stopp. *VG*. Hentet fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=109551> (28.1.2012)
- Våge, Ingjerd (2012): Halvorsen gir Jesus og Muhammed grønt lys. *Vårt Land*. Hentet fra: <http://m.vl.no/samfunn/halvorsen-gir-jesus-og-muhammed-gront-lys/> (27.5.2012)
- Aarskog, Karine Nigar (2004): En av fire muslim ved kristen privatskole. *NRK*. Hentet fra: http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/nrk_ostlandssendingen/3863927.html (28.5.2012)

10 Vedlegg

10.1 Spørreskjema

Trosrelaterte elementer i kristne private grunnskoler

Undersøkelse i forbindelse med
masteroppgave i ledelse ved
Universitetet i Agder

Høsten 2011

Hilde Grimm

Trosrelaterte elementer i kristne private grunnskoler

Dette er en undersøkelse som skal danne grunnlag for min masteroppgave i studiet *Master i ledelse, med fordypning i skoleledelse*, ved Universitetet i Agder.

Kristne grunnskoler i Norge er ulike skoler, og ikke en homogen gruppe som i alle sammenhenger kan omtales som *en* type skole. Skolene drives med ulike visjoner og intensjoner. De er også startet opp av ulike årsaker. På forskjellige måter gir de foresatte en mulighet til å velge et alternativ. Jeg ønsker i denne masteroppgaven å gi et oversiktsbilde av hvordan disse skolene driver, med vekt på hvordan de i ulik grad og på ulike måter implementerer kristne verdier og trosrelaterte elementer i sitt daglige virke.

Jeg velger i spørreskjemaet å bruke begrepet ”trosrelaterte elementer”, og med det mener jeg aktiviteter som ikke er trosnøytrale og som gjerne har forkynnende eller trosopplærende formål. Det kan være i form av bønn, kristen musikk, kortere eller lengre andakter, taler og all form for undervisning hvor Guds ord trekkes inn og legges frem som den sanne tro, f.eks. for å gi et mer nyansert bilde av det man som kristen mener er et riktig verdensbilde og/eller menneskesyn.

Jeg vil også forsøke å forklare eventuell variasjon mellom skolene. Populasjonen som inngår i undersøkelsen er grunnskoler som står som medlem i KFF.

Dersom du opplever at din skole ikke ligger helt innenfor svaralternativene, vil jeg be deg om å svare det som er mest likt skolens praksis, selv om det ikke stemmer 100%. Om ønskelig kan dette påpekes i kommentarfeltet til slutt. Spørreskjemaet vil gis til skolens rektor eller øvrige ledelse, og i spørsmål hvor man må synse eller vurdere, er det altså *ledelsens vurdering* og kunnskap om skoledriften som vil komme frem.

Datamaterialet behandles konfidensielt, og tildelt skolenummer vil kun være tilknyttet navn på skole via en koblingsnøkkel. Indirekte personidentifiserende opplysninger vil ikke fremgå av oppgaven/forskningsresultatene som publiseres. Men jeg vil be dere sett opp nummeret skolen din har fått (se vedlagt liste), slik at jeg ved helt spesielle behov kan kontakte dere for ytterligere informasjon, samt få oversikt over hvem som har besvart. Skoler som ikke registrerer seg på lista vil få spørreskjemaet tilsendt i posten om få dager.

Prosjektet avsluttes 29.9.2011, og da vil oversikten over skolens navn og nummer makuleres, slik at dataene blir fullstendig anonymisert. Skoler som deltar og besvarer undersøkelsen kan når som helst innen prosjektslutt trekke seg og få allerede innhentede opplysninger anonymisert.

Dersom det er ønskelig kan dere også ta undersøkelsen med til skolen deres og sende den ferdig utfylt til meg i posten. Den sendes da, helst innen fredag 4. november, til: *Hilde Grimm, Tjuvhelleren 101, 4628 Kristiansand*. Tlf. 975 08 396. Min e-postadresse er: hilde.grimm@oasen.skole.no. Besvarelsen kan om ønskelig også scannes og sendes per mail.

Min veileder er Are Vegard Haug. Om du har spørsmål til han kan han kontaktes på telefon 924 35 635 eller are.v.haug@uia.no.

Jeg er svært takknemlig for at du/dere tar dere tid til å besvare undersøkelsen. Det er med på å få opp svarprosenten, og gjøre resultatene av undersøkelsen mer korrekt i forhold til virkeligheten. Resultatene vil bli sendt KFF og publisert på Oasen skoles hjemmeside (www.oasen.skole.no). Det er også mulig å få den tilsendt på mail hvis det er ønskelig.

Beste hilsen og tusen takk fra Hilde Grimm – mastergradsstudent og inspektør ved Oasen skole.

Undersøkelsen er besvart av skolenummer:

Del 1: Bakgrunnsinformasjon

Stillingstype(r) til den/de som besvarer undersøkelsen: _____

Sp. 1: Hvor mange år har skolen eksistert? _____

Sp. 2: Hvor mange elever har skolen i dag? _____

Sp. 3: Hvor godt vil du/dere si at påstandene nedenfor passer for skolen når det gjelder hovedårsakene til at skolen drives?

1: Passer dårlig 2: Passer ikke helt 3: Passer ganske godt 4: Passer svært godt

	1	2	3	4
a. Den offentlige skolen er for sekulær	☐	☐	☐	☐
b. Man ønsker et kristent alternativ for å ivareta barna i menighetene(e), slik at de i størst mulig grad kan få en kristen oppdragelse både i menighet, skole og hjem	☐	☐	☐	☐
c. Man ønsker et kristent alternativ for å kunne spre evangeliet til familier/barn som ikke tilhører den kristne tro	☐	☐	☐	☐
d. Man ønsker å opprettholde et skoletilbud på det stedet vi driver skole	☐	☐	☐	☐
e. Man ønsker å skjerme barn fra negativ påvirkning som de kan få fra elever og/eller ansatte i den offentlige skolen.	☐	☐	☐	☐
f. Eierne og/eller ledelsen ønsker å fortsette en lang og god tradisjon med skoledrift	☐	☐	☐	☐
g. Skolen gir et så godt faglig og/eller sosialt tilbud til elevene at det ville være svært synd om vi skulle legge ned.	☐	☐	☐	☐
h. Skolen skaper gode arbeidsplasser for de ansatte	☐	☐	☐	☐
i. Annen grunn. Forklar:				

Sp. 4: Hvor godt vil du/dere si at påstandene nedenfor passer for skolen når det gjelder skolens vedtekter, målsetting og/eller visjon?

1: Passer dårlig 2: Passer ikke helt 3: Passer ganske godt 4: Passer svært godt

	1	2	3	4
a. Vedtektene uttrykker tydelig at skolen skal være et kristent alternativ	☐	☐	☐	☐
b. Vedtektene uttrykker at skoledriften skal bygges på en bestemt kristen trosretning	☐	☐	☐	☐
c: Skolens målsetting og/eller visjon preges av at skolen skal være et kristent alternativ	☐	☐	☐	☐
d. Skolens målsetting/visjonen legger <u>mest vekt på</u> at vi skal være en god skole faglig og sosialt	☐	☐	☐	☐
e. Skolens kristne målsetting/visjonen er godt innarbeidet og kjent for de ansatte	☐	☐	☐	☐
f. Skolens kristne målsetting/visjonen er godt innarbeidet og kjent for elevene	☐	☐	☐	☐
g. Etter vår vurdering drives skolen i dag i tråd med de kristne momentene i skolens vedtekter	☐	☐	☐	☐

Del 2: Eierskap og menighetstilknytning

Sp. 5: Eierskap: Hvem står bak skolen/oppnevner styret?

- En menighet
- Flere menigheter
- Kirkesamfunn
- Luthersk organisasjon(er)
- Andre – Ev. forklar:

Sp. 6: Hvor godt vil du/dere si at påstandene nedenfor passer for skolen når det gjelder ”menighetstilknytning” og betydningen av dette i skolehverdagen? (Med ”menighetstilknytning” menes all form for formell eller uformell tilknytning til en kristen organisasjon, kirke etc.)

1: Passer dårlig 2: Passer ikke helt 3: Passer ganske godt 4: Passer svært godt

	1	2	3	4
a. Skolen har tilknytning til en eller flere menigheter e.l.	☐	☐	☐	☐
b. De ansatte er klar over skolens menighetstilknytning	☐	☐	☐	☐
c. Elevene er klar over skolens menighetstilknytning	☐	☐	☐	☐
d. Det merkes i skolehverdagen at skolen er tilknyttet en/flere menighet(er)	☐	☐	☐	☐
e. Menigheten(e) er med og påvirker skoledriften	☐	☐	☐	☐
f. Skolen er tilknyttet en karismatisk menighet og/eller pinsemenighet	☐	☐	☐	☐
g. Skolen er tilknyttet en luthersk frimenighet	☐	☐	☐	☐
h. Skolen er tilknyttet Adventistsamfunnet	☐	☐	☐	☐
i. Skolen er tilknyttet en menighet i Den norske kirke	☐	☐	☐	☐
j. Skolen er tilknyttet en misjonsorganisasjon	☐	☐	☐	☐
k. Skolen er tilknyttet Den katolske kirke	☐	☐	☐	☐

Del 3: Styret og ledelsen

Sp. 7: Hvor godt vil du/dere si at påstandene nedenfor passer for skolen når det gjelder styret, rektor/daglig leder og ledelsen?

1: Passer dårlig	2: Passer ikke helt	3: Passer ganske godt	4: Passer svært godt	1	2	3	4
a. Vedtektene sier at styret skal bestå av personlig kristne				☐	☐	☐	☐
b. Styret har skolens kristne profil og/eller visjon som sak på de fleste styremøter				☐	☐	☐	☐
c. Styret begynner eller avslutter styremøtene med trosrelaterte elementer som bønn, sang eller andakt				☐	☐	☐	☐
d. Styret påvirker skoledriften i stor grad				☐	☐	☐	☐
e. Styret har en mer formell funksjon, og så mange avgjørelser som mulig er delegert til daglig leder/rektor				☐	☐	☐	☐
f. Styret er opptatt av at ansatte skal følge opp skolens kristne profil i møte med elevene, faglig og sosialt				☐	☐	☐	☐
g. Styret er mest opptatt av at skolen skal være et godt faglig og sosialt tilbud til elevene				☐	☐	☐	☐
h. Skolens rektor har tilknytning til en eiermenighet				☐	☐	☐	☐
i. Skolens rektor er også pastor/prest				☐	☐	☐	☐
j. Skolens rektor har bakgrunn som pastor/prest				☐	☐	☐	☐
k. Skolens rektor har også en lederfunksjon i eiermenighet				☐	☐	☐	☐
l. Skolens rektor har pedagogisk utdanning (f.eks. lærer, adjunkt eller lektor)				☐	☐	☐	☐
m. Skolens rektor har høyere utdanning innenfor ledelse og/eller organisasjonslære				☐	☐	☐	☐
n. Skolens rektor har teologisk utdanning				☐	☐	☐	☐
o. Skolens rektor hadde erfaring fra skoleledelse i offentlig sektor da han/hun ble ansatt				☐	☐	☐	☐
p. Det settes krav til personlige tro når rektor ansettes				☐	☐	☐	☐
q. Det settes krav til menighetstilknytning når rektor ansettes				☐	☐	☐	☐

Sp. 8: Hva er det du/dere i ledelsen kan gjøre i forhold til de ansatte for å nå skolens mål/visjon i størst mulig grad? Angi i hvilken grad følgende alternativer er viktige.

1: Svært viktig 2: Viktig 3: Mindre viktig

Ledelsen må se til at;	1	2	3
a. vi følger med på den faglige utviklingen og sørger for at våre arbeidsmetoder er oppdatert	☐	☐	☐
b. alle er bevisst på å overholde budsjettene	☐	☐	☐
c. vi roser de ansatte når de gjør en ekstra god innsats	☐	☐	☐
d. de ansatte vet at jeg/vi kan gjøre jobben minst like godt som dem selv	☐	☐	☐
e. vi følger med på elever og foresattes synspunkter og formidler disse til de ansatte	☐	☐	☐
f. vi løpende koordinerer arbeidet på skolen	☐	☐	☐
g. de ansatte vet at vi følger med på hvordan de gjør jobben	☐	☐	☐
h. de ansatte vet at prestasjonene deres vurderes fortløpende	☐	☐	☐
i. den enkelte opplever at arbeidsoppgavene er meningsfulle og givende	☐	☐	☐
j. vi følger med på de politiske signalene i kommune og stat, og formidler disse til de ansatte	☐	☐	☐
k. vi gir de ansatte gode muligheter til etterutdanning	☐	☐	☐
l. vi av og til kan reise bort sammen for å gjennomdrøfte forhold på skolen	☐	☐	☐
m. reglementer, lover og forskrifter følges	☐	☐	☐
n. vi av og til tar oss tid til sosialt samvær	☐	☐	☐
o. vi aktivt forsøker å skaffe ekstra midler til skolen, fra det offentlige eller fra private	☐	☐	☐
p. den enkelte ansatt avlønnes på en måte som står i forhold til kompetanse og innsats	☐	☐	☐

Del 4 Ansatte

Sp. 9: Hvor godt vil du/dere si at påstandene nedenfor passer for skolen når det gjelder ansatte og ledelsens involvering/styring? (Med ”ansatte” menes her ledelse, lærere, assistenter og kontorpersonal)

1: Passer dårlig/ikke

2: Passer ikke helt

3: Passer ganske godt

4: Passer svært godt

	1	2	3	4
a. I følge vedtektene skal de ansatte være personlige kristne	☐	☐	☐	☐
b. Søkere til stillinger ved skolen blir informert om at skolen ønsker å være et kristent alternativ til den offentlige skolen	☐	☐	☐	☐
c. Ved ansettelser blir det informert om og vektlagt at søker må kunne bidra til et kristent fellesskap, for eksempel ved å holde andakter for personal og/eller elevene.	☐	☐	☐	☐
d. Det settes krav til at lærerne og/eller assistenter må kunne holde kortere kristne morgensamlinger/avslutninger for elevene	☐	☐	☐	☐
e. Skolens ansatte har tilknytning til og rekrutteres fra eiermenigheten(e)	☐	☐	☐	☐
f. Skolens ansatte kommer fra ulike typer kristne menigheter og kirkesamfunn	☐	☐	☐	☐
g. Ledelsen begynner eller avslutter personalmøter med trosrelaterte elementer som bønn, sang eller andakt	☐	☐	☐	☐
h. Samlinger (f.eks. team- og klassemøter) ledet av personalet/lærerne har trosrelaterte elementer som bønn, sang eller andakt	☐	☐	☐	☐
i. Skolen har daglig morgensamlinger for personalet med trosrelaterte elementer som bønn, sang og/eller andakt.	☐	☐	☐	☐
j. Kristne morgensamlinger for personalet er obligatorisk	☐	☐	☐	☐
k. Skolens rektor er opptatt av at ansatte skal følge opp skolens kristne profil/visjon i møte med elevene (i elevsamtaler, sosial oppfølging, ved reglebrudd etc.) og gjerne trekke inn Guds ord i slike samtaler	☐	☐	☐	☐
l. Skolens rektor ønsker at de ansatte skal være forsiktig med å trekke inn Guds ord i den sosialpedagogiske oppfølgingen av elevene og kun gjøre det dersom eleven(e) selv uttrykker ønske om det	☐	☐	☐	☐
m. Skolens rektor <u>ønsker</u> at lærerne skal trekke inn Guds ord/bibelske prinsipper i undervisningen	☐	☐	☐	☐
n. Skolens rektor <u>setter krav til</u> at lærerne skal trekke inn Guds ord/bibelske prinsipper i undervisningen	☐	☐	☐	☐
o. Skolens rektor er først og fremst opptatt av at skolen skal være et godt faglig og sosialt tilbud til elevene.	☐	☐	☐	☐
p. Rektor eller andre i ledelsen har generelt stor innflytelse på det pedagogiske arbeidet ved skolen.	☐	☐	☐	☐

Del 5 Foresatte

Sp. 10: Hvor godt vil du/dere si at påstandene nedenfor passer for skolen når det gjelder elevenes foresatte? Legg vekt på dette skoleåret, dersom det varierer fra år til år.

1: Passer dårlig/ikke

2: Passer ikke helt

3: Passer ganske godt

4: Passer svært godt

	1	2	3	4
a. Elevene kommer fra kristne hjem	☐	☐	☐	☐
b. Elevenes foresatte har tilknytning til eiermenigheten(e)	☐	☐	☐	☐
c. Elevenes foresatte kommer fra mange ulike typer kristne menigheter og kirkesamfunn	☐	☐	☐	☐
d. FAU består så langt jeg/vi vet av kristne foresatte	☐	☐	☐	☐
e. FAU begynner eller avslutter sine møter med trosrelaterte elementer som bønn, sang eller andakt	☐	☐	☐	☐
f. FAU jobber aktivt/tar ofte opp saker for å ivareta skolen som et kristent alternativ	☐	☐	☐	☐
g. Skolens eiere, styre og ledelse legger vekt på/har jobbet konkret med at FAU skal være et trosnøytralt organ	☐	☐	☐	☐
h. Det er stort sprik blant de foresatte i forhold til i hvilken grad de ønsker at elevene skal bli påvirket av kristne elementer og/eller møte forkynnelse på skolen	☐	☐	☐	☐
i. De foresatte er klar over at elevene vil kunne bli påvirket og møte forkynnelsen på skolen.	☐	☐	☐	☐
j. Foreldremøter ledet av personalet/lærerne har ofte trosrelaterte innslag som bønn, sang eller kort andakt/åpning	☐	☐	☐	☐
k. Møter/seminar for foresatte som er ledet av ledelsen har ofte trosrelaterte innslag som bønn, sang eller kort andakt/åpning	☐	☐	☐	☐
l. Hovedinnholdet på kurs/seminar for foresatte (f.eks. på felles foreldremøter) har et kristent budskap/tema og holdes av kristne foredragsholdere	☐	☐	☐	☐

Del 6 Utenomfaglige aktiviteter og elevene

Sp. 11: Hvor godt vil du/dere si at påstandene nedenfor passer for skolen når det gjelder skoleuka, skoleårets aktiviteter og elevene

1: Passer dårlig/ikke

2: Passer ikke helt

3: Passer ganske godt

4: Passer svært godt

	1	2	3	4
a. Ledelsen har inntrykk av at de aller fleste elevene ved skolen er kristne	☐	☐	☐	☐
b. Elever som søker skolen blir informert om at skolen er kristen (dersom eleven er med på inntakssamtale eller informasjonsmøte før han/hun begynner på skolen)	☐	☐	☐	☐
c. Elevene som søker til skolen blir i inntaksprosessen informert om hva som skiller skolen fra en offentlig skole, så fremt elevene er gamle nok til å forstå dette	☐	☐	☐	☐
d. Elever har mulighet til å be om fritak fra å være til stede på større kristne arrangement, som f.eks. julegudstjeneste eller andre kristne møter, pga religionsfrihet.	☐	☐	☐	☐
e. Skolen/klasse har obligatoriske morgensamlinger/morgenandakt med trosrelatert innhold for elevene	☐	☐	☐	☐
f. Skolen/klasse har morgensamlinger hvor elevene er delaktige med f.eks. bønneemner, bønn, bibelvers, vitnesbyrd e.l.	☐	☐	☐	☐
g. Skoledagene avsluttes med trosrelaterte aktiviteter for elevene	☐	☐	☐	☐
h. Det gjennomføres bordbønn før mat på skolen	☐	☐	☐	☐
i. Trosrelatert innslag (ved f.eks. skoledagens begynnelse eller slutt) med forkynnelse av Guds ord er overlatt til hver enkelt ansatt å ha, og ikke noe som forventes av ledelsen	☐	☐	☐	☐
j. Skolen er opptatt av at det ikke blir brukt tid til trosrelaterte innslag i undervisningstiden, slik at ikke elevene skal miste undervisningstid	☐	☐	☐	☐
k. Skolen har <u>ukentlige</u> fellessamlinger for elevene, som preges av et kristent innhold og forkynnelse	☐	☐	☐	☐
l. Skolen har <u>månedlige</u> fellessamlinger for elevene, som preges av et kristent innhold og forkynnelse	☐	☐	☐	☐
m. Skolen markerer jul og påske på en forkynnende måte, og i større grad enn man antar at det gjøres i den offentlige skolen	☐	☐	☐	☐
n. Skolen markerer pinsens budskap tydelig (f.eks. med ekstra arrangement eller ved at lærerne setter av ekstra tid til dette i undervisningen), og det legges vekt på hvordan Den Hellige Ånd kan virke i oss mennesker	☐	☐	☐	☐
o. Skolen underviser elevene i nådegaver, og det legges vekt på at elevene bør ta imot nådegavene og praktisere dem i sitt liv, f.eks. på skolen.	☐	☐	☐	☐
p. Skolen har flere måter å markere seg som kristen skole (i utenomfaglige aktiviteter) ovenfor elevene i gjennom skoleuka og skoleåret enn det som kommer frem ovenfor (Kommenter/list opp evt. nedenfor)	☐	☐	☐	☐

Evt. kommentar/andre trosrelaterte aktiviteter:

Del 7 Undervisning og trosrelaterte elementer

Sp. 12: Hvor godt vil du/dere si at påstandene nedenfor passer for din skole når det gjelder læreplanene og innslag av trosrelaterte elementer

a) Skolen har egen godkjent læreplan (Sett også kryss dersom det kun er mindre endringer/tillegg til den offentlige), hvor bibelske prinsipper eller andre trosrelaterte elementer er forankret, i følgende fag:

- Den generelle læreplanen
- Norsk
- Matematikk
- Engelsk
- Naturfag
- Samfunnsfag
- RLE (Evt. annet navn på faget: _____)
- Musikk
- Kunst og håndverk
- Kroppsøving
- Mat og helse
- 2. fremmedspråk
- Fordypning i norsk
- Fordypning i engelsk
- Annet fag/tillegg (forklar):

b) Dersom du/dere har krysset av for ett eller flere fag i sp. 12a ber jeg dere vurdere i hvilken grad læreplanen(e) er forskjellig fra L06 – Kunnskapsløftet.

Forskjellene er;

	Sett kryss	Antall fag dette gjelder
minimale. Det er noen enkelte kompetansemål som er lagt til og/eller utvidet	☐	
ganske omfattende. En god del kompetansemål er lagt til eller har fått tillegg.	☐	
omfattende. Enkelte kompetansemål er fjernet og en god del er lagt til eller har fått tillegg.	☐	
veldig omfattende. De alternative læreplanene vi har fått godkjent er helt annerledes enn de offentliges	☐	

c) Vi følger fortsatt læreplanene som tok utgangspunkt i L97, med de tillegg av bibelske prinsipper som vi fikk godkjent før L06 kom

Del 7 Undervisning og trosrelaterte elementer

Sp. 13: Hvor godt vil du/dere si at påstandene nedenfor passer for din skole når det gjelder årsplanene og innslag av trosrelaterte elementer?

a) Skolen har årsplaner, halvårsplaner e.l. hvor bibelske prinsipper eller andre trosrelaterte elementer er skriftlig forankret, i følgende fag og i følgende grad/omfang:

Nei: 1 Vet ikke: 2 Det er opp til hver enkelt lærer: 3 I fag med egen godkjent læreplan: 4 På enkelte trinn: 5 Ja: 6

	1	2	3	4	5	6	Minimal grad*	I større grad*	I svært stor grad*
a. Norsk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b. Matematikk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c. Engelsk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d. Naturfag	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e. Samfunnsfag	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f. RLE (evt. med annet navn)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g. Musikk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h. Kunst og håndverk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
i. Kroppsøving	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
j. Mat og helse	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
k. 2. fremmedspråk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
l. Fordypning i norsk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
m. Fordypning i engelsk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

*** Presisering: Dersom du/dere krysser av på 4, 5 eller 6, vurderes også omfanget/graden**

Minimal grad: Det er noen få delmål, hvor læreren f.eks. ønsker å bruke en kristen tekst eller f.eks. et bibelvers

I større grad: Det er flere kompetanse- og delmål hvor bibelske prinsipper på flere ulike måter trekkes inn, og det brukes ofte kristent undervisningsmateriell som tillegg til den ordinære læreboka

I svært stor grad: Hele planen bærer sterkt preg av at vi ønsker å få inn bibelske prinsipper og i stor grad blir det brukt alternativt kristent undervisningsmateriell

Sp. 14: Hvor godt vil du/dere si at påstandene nedenfor passer for din skole når det gjelder ukeplaner/lekseplaner og innslag av trosrelaterte elementer?

Uke-/lekseplaner har innslag av trosrelaterte elementer som;

bibelvers kristne symbol Annet (forklar:)

Ev. kommentar til spørreskjemaet:

10.2 Kodebok

Variabel-nr.	Variabel/henvisning til spørreskjema	Type	Ant. desimaler	Label	Verdi (Min-Maks ant. poeng på svaralternativer og intervall på grupper) OBS: Vær oppmerksom på variablene som har "negativ/omvendt" poenggivning. Disse er markert med kursiv
1	Skolenummer	Numeric	0	Skolenummer	0-41
2	Stilling	String	0	Spørsmålene er besvart av:	String: Rektor, inspektør, skolens ledelse
3	Alder	Numeric	0	Skolens alder	0-146
4	Alder_3g_naturlig_sprang	Numeric	2	Alder delt i 0-10,11-50,51-200	0-10 = Ung/1, 11-50 = Middels/2, 51-200 = Eldre/3
5	Eiergruppe	Numeric	0	Tilhørighet til eiergruppe (Hentes fra sp. 6f-k)	1 = "Karismatisk- og/eller pinsemenighet", 2 = "Luthersk frimenighet eller stiftelse", 3 = "Luthers organisasjon, inkl. misjonsorg.", 4 = "Adventister", 5 = "Den katolske kirke", 6 = "Andre - uten spesifikk tilhørighet"
6	Eierbeskrivelse	String	0	Skolen eies av	String: Spesifikk informasjon om menighet/kirkesamfunn
7	Elevantall	Numeric	0	Antall elever	20-534
8	Elevant_3gr	Numeric	2	ant elever delt i 3gr_like store	0-70=Liten/1, 71-150=Middels/2,151-600=Stor/3
9	a3	Numeric	0	Den offentlige skolen ble for sekulær	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
10	b3	Numeric	0	Man ønsker et kristent alternativ for å ivareta barna i menighetene(e), slik at de i størst mulig grad kan få en kristen oppdragelse både i menighet, skole og hjem	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
11	c3	Numeric	0	Man ønsker et kristent alternativ for å kunne spre evangeliet til familier/barn som ikke tilhører den kristne tro	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
12	d3	Numeric	0	Man ønsker å opprettholde et skoletilbud på det stedet vi driver skole	<i>Passer dårlig = 3p, Passer ikke helt = 2p, Passer ganske godt = 1p, Passer svært godt =0p</i>
13	e3	Numeric	0	Man ønsker å skjerme barn fra negativ påvirkning som de kan få fra elever og/eller ansatte i den offentlige skolen.	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
14	f3	Numeric	0	Eierne og/eller ledelsen ønsker å fortsette en lang og god tradisjon med skoledrift	<i>Passer dårlig = 3p, Passer ikke helt = 2p, Passer ganske godt = 1p, Passer svært godt =0p</i>
15	g3	Numeric	0	Skolen gir et så godt faglig og/eller sosialt tilbud til elevene at det ville være svært synd om vi skulle legge ned	<i>Passer dårlig = 3p, Passer ikke helt = 2p, Passer ganske godt = 1p, Passer svært godt =0p</i>
16	h3	Numeric	0	Skolen skaper gode arbeidsplasser for de ansatte	<i>Passer dårlig = 3p, Passer ikke helt = 2p, Passer ganske godt = 1p, Passer svært godt =0p</i>
17	i3	Numeric	0	Annen grunn. Forklar:	String: Ingen poeng ble gitt her pga ingen konkrete svar.
18	a4	Numeric	0	Vedtektene uttrykker tydelig at skolen skal være et kristent alternativ	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
19	b4	Numeric	0	Vedtektene uttrykker at skoledriften skal bygges på en bestemt kristen trosretning	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
20	c4	Numeric	0	Skolens målsetting og/eller visjon preges av at skolen skal være et kristent alternativ	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
21	d4	Numeric	0	Skolens målsetting/visjonen legger mest vekt på at vi skal være en god skole faglig og sosialt	<i>Passer dårlig = 3p, Passer ikke helt = 2p, Passer ganske godt = 1p, Passer svært godt =0p</i>
22	e4	Numeric	0	Skolens kristne målsetting/visjonen er godt innarbeidet og kjent for de ansatte	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
23	f4	Numeric	0	Skolens kristne målsetting/visjonen er godt innarbeidet og kjent for elevene	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
24	g4	Numeric	0	Etter vår vurdering drives skolen i dag i tråd med de kristne momentene i skolens vedtekter	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
25	a6	Numeric	0	Skolen har tilknytning til en eller flere menigheter e.l.	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
26	b6	Numeric	0	De ansatte er klar over skolens menighetstilknytning	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p

27	c6	Numeric	0	Elevene er klar over skolens menighetstilknytning	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
28	d6	Numeric	0	Det merkes i skolehverdagen at skolen er tilknyttet en/flere menighet(er)	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
29	e6	Numeric	0	Menigheten(e) er med og påvirker skoledriften	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
30	a7	Numeric	0	Vedtektene sier at styret skal bestå av personlig kristne	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
31	b7	Numeric	0	Styret har skolens kristne profil og/eller visjon som sak på de fleste styremøter	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
32	c7	Numeric	0	Styret begynner eller avslutter styremøtene med trosrelaterte elementer som bønn, sang eller andakt	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
33	d7	Numeric	0	Styret påvirker skoledriften i stor grad	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
34	e7	Numeric	0	Styret har en mer formell funksjon, og så mange avgjørelser som mulig er delegert til daglig leder/rektor	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
35	f7	Numeric	0	Styret er opptatt av at ansatte skal følge opp skolens kristne profil i møte med elevene, faglig og sosialt	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
36	g7	Numeric	0	Styret er mest opptatt av at skolen skal være et godt faglig og sosialt tilbud til elevene	Passer dårlig = 3p, Passer ikke helt = 2p, Passer ganske godt = 1p, Passer svært godt =0p
37	h7	Numeric	0	Skolens rektor har tilknytning til en eiermenighet	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
38	i7	Numeric	0	Skolens rektor er også pastor/prest	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
39	j7	Numeric	0	Skolens rektor har bakgrunn som pastor/prest	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
40	k7	Numeric	0	Skolens rektor har også en lederfunksjon i eiermenighet	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
41	l7	Numeric	0	Skolens rektor har pedagogisk utdanning (f.eks. lærer, adjunkt eller lektor)	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
42	m7	Numeric	0	Skolens rektor har høyere utdanning innenfor ledelse og/eller organisasjonslære	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
43	n7	Numeric	0	Skolens rektor har teologisk utdanning	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
44	o7	Numeric	0	Skolens rektor hadde erfaring fra skoleledelse i offentlig sektor da han/hun ble ansatt	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
45	p7	Numeric	0	Det settes krav til personlige tro når rektor settes	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
46	q7	Numeric	0	Det settes krav til menighetstilknytning når rektor settes	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
47	a8	Numeric	0	vi følger med på den faglige utviklingen og sørger for at våre arbeidsmetoder er oppdatert	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p
48	b8	Numeric	0	alle er bevisst på å overholde budsjettene	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p
49	c8	Numeric	0	vi roser de ansatte når de gjør en ekstra god innsats	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p
50	d8	Numeric	0	de ansatte vet at jeg/vi kan gjøre jobben minst like godt som dem selv	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p
51	e8	Numeric	0	vi følger med på elever og foresattes synspunkter og formidler disse til de ansatte	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p
52	f8	Numeric	0	vi løpende koordinerer arbeidet på skolen	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p
53	g8	Numeric	0	de ansatte vet at vi følger med på hvordan de gjør jobben	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p
54	h8	Numeric	0	de ansatte vet at prestasjonene deres vurderes fortløpende	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p

55	i8	Numeric	0	den enkelte opplever at arbeidsoppgavene er meningsfulle og givende	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p
56	j8	Numeric	0	vi følger med på de politiske signalene i kommune og stat, og formidler disse til de ansatte	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p
57	k8	Numeric	0	vi gir de ansatte gode muligheter til etterutdanning	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p
58	l8	Numeric	0	vi av og til kan reise bort sammen for å gjennomdrøfte forhold på skolen	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p
59	m8	Numeric	0	reglementer, lover og forskrifter følges	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p
60	n8	Numeric	0	vi av og til tar oss tid til sosialt samvær	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p
61	o8	Numeric	0	vi aktivt forsøker å skaffe ekstra midler til skolen, fra det offentlige eller fra private	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p
62	p8	Numeric	0	den enkelte ansatt avlønnes på en måte som står i forhold til kompetanse og innsats	Mindre viktig = 1p, Viktig = 2p, Svært viktig = 3p
63	a9	Numeric	0	I følge vedtektene skal de ansatte være personlige kristne	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt = 3p
64	b9	Numeric	0	Søkere til stillinger ved skolen blir informert om at skolen ønsker å være et kristent alternativ til den offentlige skolen	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt = 3p
65	c9	Numeric	0	Ved ansettelse blir det informert om og vektlagt at søker må kunne bidra til et kristent fellesskap, for eksempel ved å holde andakter for personal og/eller elevene	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt = 3p
66	d9	Numeric	0	Det settes krav til at lærerne og/eller assistenter må kunne holde kortere kristne morgensamlinger/avslutninger for elevene	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt = 3p
67	e9	Numeric	0	Skolens ansatte har tilknytning til og rekrutteres fra eiermenigheten(e)	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt = 3p
68	f9	Numeric	0	Skolens ansatte kommer fra ulike typer kristne menigheter og kirkesamfunn	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt = 3p
69	g9	Numeric	0	Ledelsen begynner eller avslutter personalmøter med trosrelaterte elementer som bønn, sang eller andakt	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt = 3p
70	h9	Numeric	0	Samlinger (f.eks. team- og klassemøter) ledet av personalet/lærerne har trosrelaterte elementer som bønn, sang eller andakt	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt = 3p
71	i9	Numeric	0	Skolen har daglig morgensamlinger for personalet med trosrelaterte elementer som bønn, sang og/eller andakt.	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt = 3p
72	j9	Numeric	0	Kristne morgensamlinger for personalet er obligatorisk	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt = 3p
73	k9	Numeric	0	Skolens rektor er opptatt av at ansatte skal følge opp skolens kristne profil/visjon i møte med elevene (i elevsamtaler, sosial oppfølging, ved reglebrudd etc.) og gjerne trekke inn Guds ord i slike samtaler	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt = 3p
74	l9	Numeric	0	Skolens rektor ønsker at de ansatte skal være forsiktig med å trekke inn Guds ord i den sosialpedagogiske oppfølgingen av elevene og kun gjøre det dersom eleven(e) selv uttrykker ønske om det	Passer dårlig = 3p, Passer ikke helt = 2p, Passer ganske godt = 1p, Passer svært godt = 0p
75	m9	Numeric	0	Skolens rektor ønsker at lærerne skal trekke inn Guds ord/bibelske prinsipper i undervisningen	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt = 3p
76	n9	Numeric	0	Skolens rektor setter krav til at lærerne skal trekke inn Guds ord/bibelske prinsipper i undervisningen	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt = 3p
77	o9	Numeric	0	Skolens rektor er først og fremst opptatt av at skolen skal være et godt faglig og sosialt tilbud til elevene.	Passer dårlig = 3p, Passer ikke helt = 2p, Passer ganske godt = 1p, Passer svært godt = 0p

78	p9	Numeric	0	Rektor eller andre i ledelsen har generelt stor innflytelse på det pedagogiske arbeidet ved skolen.	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
79	a10	Numeric	0	Elevene kommer fra kristne hjem	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
80	b10	Numeric	0	Elevenes foresatte har tilknytning til eiermenigheten(e)	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
81	c10	Numeric	0	Elevenes foresatte kommer fra mange ulike typer kristne menigheter og kirkesamfunn	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
82	d10	Numeric	0	FAU består så langt jeg/vi vet av kristne foresatte	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
83	e10	Numeric	0	FAU begynner eller avslutter sine møter med trosrelaterte elementer som bønn, sang eller andakt	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
84	f10	Numeric	0	FAU jobber aktivt/tar ofte opp saker for å ivareta skolen som et kristent alternativ	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
85	g10	Numeric	0	Skolens eiere, styre og ledelse legger vekt på/har jobbet konkret med at FAU skal være et trosnøytralt organ	Passer dårlig = 3p, Passer ikke helt = 2p, Passer ganske godt = 1p, Passer svært godt =0p
86	h10	Numeric	0	Det er stort sprik blant de foresatte i forhold til i hvilken grad de ønsker at elevene skal bli påvirket av kristne elementer og/eller møte forkynnelse på skolen	Passer dårlig = 3p, Passer ikke helt = 2p, Passer ganske godt = 1p, Passer svært godt =0p
87	i10	Numeric	0	De foresatte er klar over at elevene vil kunne bli påvirket og møte forkynnelsen på skolen.	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
88	j10	Numeric	0	Foreldremøter ledet av personalet/lærerne har ofte trosrelaterte innslag som bønn, sang eller kort andakt/åpning	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
89	k10	Numeric	0	Møter/seminar for foresatte som er ledet av ledelsen har ofte trosrelaterte innslag som bønn, sang eller kort andakt/åpning	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
90	l10	Numeric	0	Hovedinnholdet på kurs/seminar for foresatte (f.eks. på felles foreldremøter) har et kristent budskap/tema og holdes av kristne foredragsholdere	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
91	a11	Numeric	0	Ledelsen har inntrykk av at de aller fleste elevene ved skolen er kristne	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
92	b11	Numeric	0	Elever som søker skolen blir informert om at skolen er kristen (dersom eleven er med på inntakssamtale eller informasjonsmøte før han/hun begynner på skolen)	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
93	c11	Numeric	0	Elevene som søker til skolen blir i inntaksprosessen informert om hva som skiller skolen fra en offentlig skole, så fremt elevene er gamle nok til å forstå dette	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
94	d11	Numeric	0	Elever har mulighet til å be om fritak fra å være til stede på større kristne arrangement, som f.eks. julegudstjeneste eller andre kristne møter, pga religionsfrihet.	Passer dårlig = 3p, Passer ikke helt = 2p, Passer ganske godt = 1p, Passer svært godt =0p
95	e11	Numeric	0	Skolen/klasse har obligatoriske morgensamlinger/morgenandakt med trosrelatert innhold for elevene	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
96	f11	Numeric	0	Skolen/klasse har morgensamlinger hvor elevene er delaktige med f.eks. bønneemner, bønn, bibelvers, vitnesbyrd e.l.	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
97	g11	Numeric	0	Skoledagene avsluttes med trosrelaterte aktiviteter for elevene	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
98	h11	Numeric	0	Det gjennomføres bordbønn før mat på skolen	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p

99	i11	Numeric	0	Trosrelatert innslag (ved f.eks. skoledagens begynnelse eller slutt) med forkynnelse av Guds ord er overlatt til hver enkelt ansatt å ha, og ikke noe som forventes av ledelsen	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
100	j11	Numeric	0	Skolen er opptatt av at det ikke blir brukt tid til trosrelaterte innslag i undervisningstiden, slik at ikke elevene skal miste undervisningstid	Passer dårlig = 3p, Passer ikke helt = 2p, Passer ganske godt = 1p, Passer svært godt =0p
101	k11	Numeric	0	Skolen har ukentlige fellessamlinger for elevene, som preges av et kristent innhold og forkynnelse	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
102	l11	Numeric	0	Skolen har månedlige fellessamlinger for elevene, som preges av et kristent innhold og forkynnelse	Dersom man har fått 2-3p. på variabel 101 får man 0p. på variabel 102. Dersom man har 0-1p. på variabel 101 kan man få følgende poeng: Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 0p, Passer ganske godt = 1p, Passer svært godt =2p
103	m11	Numeric	0	Skolen markerer jul og påske på en forkynnende måte, og i større grad enn man antar at det gjøres i den offentlige skolen	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
104	n11	Numeric	0	Skolen markerer pinsens budskap tydelig (f.eks. med ekstra arrangement eller ved at lærerne setter av ekstra tid til dette i undervisningen), og det legges vekt på hvordan Den Hellige Ånd kan virke i oss mennesker	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
105	o11	Numeric	0	Skolen underviser elevene i nådegaver, og det legges vekt på at elevene bør ta imot nådegavene og praktisere dem i sitt liv, f.eks. på skolen.	Passer dårlig = 0p, Passer ikke helt = 1p, Passer ganske godt = 2p, Passer svært godt =3p
106	p11	Numeric	0	Skolen har flere måter å markere seg som kristen skole (i utenomfaglige aktiviteter) ovenfor elevene i gjennom skoleuka og skoleåret enn det som kommer frem ovenfor (Kommenter/list opp evt. nedenfor)	Fra 0 til 3 poeng ut ifra hvor mange aktiviteter som listes opp
107	a12læreplan	Numeric	0	Antall fag skolen har egen godkjent læreplan i, hvor bibelske prinsipper eller andre trosrelaterte elementer er forankret:	1 poeng per fag (Maks 15 p)
108	b12omfattende	Numeric	0	Forskjellene er omfattende. Enkelte kompetansemål er fjernet og en god del er lagt til eller har fått tillegg.	1 poeng per fag (Maks 15 p)
109	b12veldigomfattende	Numeric	0	Forskjellene er veldig omfattende. De alternative læreplanene vi har fått godkjent er helt annerledes enn de offentliges	2 poeng per fag (Maks 30 p)
110	Årsplan13TR E4	Numeric	0	Antall fag skolen har årsplaner, halvårsplaner e.l. hvor bibelske prinsipper eller andre trosrelaterte elementer er skriftlig forankret, i fag med egen godkjent læreplan	1 poeng per fag (Maks 15 p til sammen på variablene 110-112)
111	Årsplan13TR E5	Numeric	0	Antall fag skolen har årsplaner, halvårsplaner e.l. hvor bibelske prinsipper eller andre trosrelaterte elementer er skriftlig forankret, i fag på enkelte trinn	1 poeng per fag (Maks 15 p til sammen på variablene 110-112)
112	Årsplan13TR E6	Numeric	0	Antall fag skolen har årsplaner, halvårsplaner e.l. hvor bibelske prinsipper eller andre trosrelaterte elementer er skriftlig forankret, på alle trinn	1 poeng per fag (Maks 15 p til sammen på variablene 110-112)
113	Årsplan13istørregrad	Numeric	0	Innslag av trosrelaterte elementer i årsplanene er lagt til i større grad	Ikke poenggivende spørsmål, ettersom man har fått poeng for å ha alternativ læreplan og da må dette innebære "svært stor grad" av endring for å få ekstrapoeng (Se variabel 114).
114	Årsplan13isværtstorgrad	Numeric	0	Innslag av trosrelaterte elementer er lagt til i svært stor grad	1 poeng per fag (Maks 15 p)
115	AntTREukeplan	Numeric	0	Innslag av trosrelaterte elementer på uke-/lekseplaner	0-3 poeng (Bibelvers = 1p, Kristne symbol = 1p, Annet = 1p)

116	Hjemmeside KristneSymbol	Numeric	0	Innslag av kristen symbol på skolens hjemmeside	0-2 p: 0p = Ingen, 1p = Delvis/Ja, men utydelige/skult, 2p = Tydelige og/eller flere
117	Hjemmeside Visjon	Numeric	0	Synliggjøring av kristen visjon på skolens hjemmeside	0-2 p: 0p = Ingen, 1p = Delvis/Ja, men utydelige/skult, 2p = Tydelige/grundig
118	Hjemmeside KristneLinker	Numeric	0	Linker til kristne nettsteder/ressurser på skolens hjemmeside	0-2 p: 0p = Ingen, 1p = Delvis/Ja, men utydelige/skult, 2p = Tydelige og/eller flere
119	Hjemmeside MissionStatement	Numeric	0	Synliggjøring av formålet med å drive kristen skole og sende barna på kristen skole på skolens hjemmeside	0-2 p: 0p = Ingen, 1p = Delvis/Ja, men utydelige/skult, 2p = Tydelige og grundig
120	Merknad	String	0	Merknader gitt av respondentene i spørreskjemaet	
122	Indeks1a_EierStyre_grunner_til_skole drift	Numeric	2	COMPUTE Indeks1a=sum(a3,b3,c3,d3,e3,f3,g3,h3) / 8	Gjennomsnitt av svarene på variabel a3,b3,c3,e3,f3,g3,h3 = sum delt på antall spørsmål (8)
123	Indeks1a_3gr	Numeric	2	Indeks 1a 0-1,5,1,51-2,2,01-3	Indeks 1a Lav grad: 0-1,5, Middels grad: 1,51-2, Høy grad: 2,01-3
124	Indeks1b_EierStyre_Visjon_Vedtekte r	Numeric	2	COMPUTE Indeks1b_EierStyre_Visjon_Vedtekte r=sum(a4,c4,e4,f4,g4) / 5	Indeks1b_EierStyre_Visjon_Vedtekte r=sum(a4,c4,e4,f4,g4) / 5
125	Indeks1b_3gr	Numeric	2	Indeks 1b delt inn i 3 gr: 0-1,5,1,51-2,2,01-3	Indeks 1b Lav grad: 0-1,5, Middels grad: 1,51-2, Høy grad: 2,01-3
126	Indeks1c_EierStyre_Styremøte r	Numeric	2	COMPUTE Indeks1c_EierStyre_Styremøte r=sum(b7,c7,f7)/3	Indeks1c_EierStyre_Styremøte r=sum(b7,c7,f7)/3
127	Indeks1c_3gr	Numeric	2	Indeks 1c delt inn i 3 gr: 0-1,5,1,51-2,2,01-3	Indeks 1c Lav grad: 0-1,5, Middels grad: 1,51-2, Høy grad: 2,01-3
128	sumIndeks1Eier_Styre	Numeric	2	COMPUTE sumIndeks1Eier_Styre=sum(Indeks1a_EierStyre_grunner_til_skole drift,Indeks1b_EierStyre_Visjon_Vedtekte r,Indeks1c_EierStyre_Styremøte r) / 3	sumIndeks1Eier_Styre=sum(Indeks1a_EierStyre_grunner_til_skole drift,Indeks1b_EierStyre_Visjon_Vedtekte r,Indeks1c_EierStyre_Styremøte r) / 3
129	Indeks1TOT_3gr	Numeric	2	Sum indeks 1 delt inn i 3 gr: 0-1,5,1,51-2,2,01-3	Indeks 1 totalt: Lav grad: 0-1,5, Middels grad: 1,51-2, Høy grad: 2,01-3
130	Indeks2_Ledelse_rektor	Numeric	2	COMPUTE Indeks2Ledelse_rektorTRE=sum(p7,k9,l9,m9,n9,k10) / 6	Indeks2Ledelse_rektorTRE=sum(p7,k9,l9,m9,n9,k10) / 6
131	Indeks2_3gr	Numeric	2	Indeks 2 delt inn i 3 gr: 0-1,5,1,51-2,2,01-3	Indeks 2 Lav grad: 0-1,5, Middels grad: 1,51-2, Høy grad: 2,01-3
132	Indeks3Ansatte	Numeric	2	COMPUTE Indeks3Ansatte=sum(a9,b9,c9,d9,g9,h9,i9,j9) / 8	Indeks3Ansatte=sum(a9,b9,c9,d9,g9,h9,i9,j9) / 8
133	Indeks3_3gr	Numeric	2	Indeks 3 delt inn i 3 gr: 0-1,5,1,51-2,2,01-3	Indeks 3 Lav grad: 0-1,5, Middels grad: 1,51-2, Høy grad: 2,01-3
134	Indeks4Foresatte	Numeric	2	COMPUTE Indeks4Foresatte=Indeks4Foresatte / 7	Indeks4Foresatte=Indeks4Foresatte / 7
135	Indeks4_3gr	Numeric	2	Indeks4 delt inn i 3 gr: 0-1,5,1,51-2,2,01-3	Indeks 4 Lav grad: 0-1,5, Middels grad: 1,51-2, Høy grad: 2,01-3
136	Indeks5EleverUtenomfag	Numeric	2	COMPUTE Indeks5EleverUtenomfag=sum(a11,b11,d11,e11,f11,g11,h11,i11,j11,k11,l11,m11,n11,o11,p11) / 15	Indeks5EleverUtenomfag=sum(a11,b11,d11,e11,f11,g11,h11,i11,j11,k11,l11,m11,n11,o11,p11) / 15
137	Indeks5_3gr	Numeric	2	Indeks5 delt inn i 3 gr: 0-1,5,1,51-2,2,01-3	Indeks 5 Lav grad: 0-1,5, Middels grad: 1,51-2, Høy grad: 2,01-3
138	sumIndeks1_5riktig	Numeric	2	COMPUTE sumIndeks1_5riktig=sum(sumIndeks1Eier_Styre,Indeks2_Ledelse_rektor,Indeks3Ansatte,Indeks4Foresatte,Indeks5EleverUtenomfag) / 5	sumIndeks1_5riktig=sum(sumIndeks1Eier_Styre,Indeks2_Ledelse_rektor,Indeks3Ansatte,Indeks4Foresatte,Indeks5EleverUtenomfag) / 5
139	sumIndeks1_5gr3	Numeric	2	SUM indeks 1-5, delt inn i 3 gr: 0-1,5,1,51-2,2,01-3	Trosrelaterte elementer og grad av kristen kultur i utenomfaglige situasjoner på skolen: Sum indeks 1-5 Lav grad: 0-1,5, Middels grad: 1,51-2, Høy grad: 2,01-3 (Dersom alle indekser vektet likt)
140	Indeks6aEleverFagligLæreplaner	Numeric	2	COMPUTE Indeks6aEleverFagligLæreplaner=sum(a12læreplan,b12omfattende,b12veldigomfattende) / 3	Indeks6aEleverFagligLæreplaner=sum(a12læreplan,b12omfattende,b12veldigomfattende) / 3

141	Indeks6a_3gr	Numeric	2	Indeks 6a inndelt i 3gr: 0-1, 1,01-2,5, 2,51-7	Indeks 6a: Lav grad: 0-1, Middels grad: 1,01-2,5, Høy grad: 2,51-7 (Høyest poengsum registrert = 6,33. Teoretisk mulig å få 30 poeng)
142	Indeks6bEleverFagligÅrsplanerLekseplaner	Numeric	2	COMPUTE Indeks6bEleverFagligÅrsplanerLekseplaner=sum(Årsplan13TRE4,Årsplan13TRE5,Årsplan13TRE6,Årsplan13istørregrad,Årsplan13isværtstorgrad,AntTREukeplan) / 6	Indeks6bEleverFagligÅrsplanerLekseplaner=sum(Årsplan13TRE4,Årsplan13TRE5,Årsplan13TRE6,Årsplan13istørregrad,Årsplan13isværtstorgrad,AntTREukeplan) / 6
143	Indeks6b_gr3	Numeric	2	Indeks 6b: Inndelt i 3 gr: 0-1, 1,01-1,99, 2-4	Indeks 6b: Inndelt i 3 gr: Lav grad = 0-1, Middels grad = 1,01-1,99, Høy grad = 2-4
144	Sum_indeks6s	Numeric	2	COMPUTE Sum_indeks6s=sum(Indeks6aEleverFagligLæreplaner,Indeks6bEleverFagligÅrsplanerLekseplaner) / 2	Sum_indeks6s=sum(Indeks6aEleverFagligLæreplaner,Indeks6bEleverFagligÅrsplanerLekseplaner) / 2
145	indeks6_3gr	Numeric	2	Indeks 6 totalt: Inndelt i 3gr: 0-1, 1,01-1,99, 2-5	Indeks 6 totalt: Inndelt i 3gr: Lav grad = 0-1, Middels grad = 1,01-1,99, Høy grad = 2-5 (Høyeste poengsum registrert = 4,67)
146	sumIndeks1_6riktig	Numeric	2	COMPUTE sumIndeks1_6riktig=sum(sumIndeks1Eier_Styre,Indeks2_Ledelse_rektor,Indeks3Ansatte,Indeks4Foresatte,Indeks5EleverUtenomfag,Sum_indeks6s) / 6	SumIndeks1-6: Trosrelaterte elementer og grad av kristen kultur i alle ledd på skolen =sum(sumIndeks1Eier_Styre,Indeks2_Ledelse_rektor,Indeks3Ansatte,Indeks4Foresatte,Indeks5EleverUtenomfag,Sum_indeks6s) / 6 (Dersom alle indekser vektet likt)
147	sumIndeks1_6i3gr	Numeric	2	sum indekt 1-6 delt i grupper: 0-1,5, 1,51-2,00, 2,01-3,00	sum indeks 1-6 delt i grupper: Lav grad = 0-1,5, Middels grad = 1,51-2,00, Høy grad = 2,01-3,00
148	Indeks7Hjemmeside	Numeric	2	COMPUTE Indeks7Hjemmeside=sum(HjemmesideKristneSymbol,HjemmesideVisjon,HjemmesideKristneLinker,HjemmesideMissionStatement) / 4	Indeks7Hjemmeside=sum(HjemmesideKristneSymbol,HjemmesideVisjon,HjemmesideKristneLinker,HjemmesideMissionStatement) / 4
149	Indeks7_gr3	Numeric	2	Indeks 7: Skolens hjemmeside: 0-1, 1,01-1,5, 1,51-2,00	Indeks 7: Skolens hjemmeside: Lav = 0-1, Middels = 1,01-1,5, Høy = 1,51-2,00 (Maks poengsum = 2)
150	sumIndeks1_7riktig	Numeric	2	COMPUTE sumIndeks1_7=sum(sumIndeks1Eier_Styre,Indeks2_Ledelse_rektor,Indeks3Ansatte,Indeks4Foresatte,Indeks5EleverUtenomfag,Sum_indeks6s,Indeks7Hjemmeside) / 7	SumIndeks1_7: Trosrelaterte elementer og grad av kristen kultur i alle ledd på skolen, inkl. nettsiden =sum(sumIndeks1Eier_Styre,Indeks2_Ledelse_rektor,Indeks3Ansatte,Indeks4Foresatte,Indeks5EleverUtenomfag,Sum_indeks6s,Indeks7Hjemmeside) / 7 (Dersom alle indekser vektet likt)
151	sum1_7i3gr	Numeric	2	Sum indeks 1-7, delt inn i 3 gr: 0-1,5, 1,51-2,2,01-3	Sum indeks 1-7, delt inn i 3 gr: Lav grad = 0-1,5, Middels grad = 1,51-2, Høy grad = 2,01-3
152	kristenLederRektor	Numeric	2	COMPUTE kristenLederRektor=sum(h7,i7,j7,k7,n7,p7,q7,k9,m9,n9,k10) / 11	Operasjonell definisjon på rektor som kristen leder = =sum(h7,i7,j7,k7,n7,p7,q7,k9,m9,n9,k10) / 11. Maks score 3 poeng
153	krLederRektor3	Numeric	2	sum kristenLederRektor delt i 3 grupper	Lav grad (0-1,09), Middels grad (1,10-1,44), Høy grad (1,45-2,36)
154	indeks1+3-7	Numeric	2	indeks1_3_7=SUM(sumIndeks1delt16variabler,Indeks3Ansatte,Indeks4Foresatte,Indeks5EleverUtenomfag,Indeks6TOTabc,Indeks7Hjemmeside)/6	Indeks 1,3,4,5,6 og 7 delt på 6 (Indeks 2 – (Rektor/ledelse) fjernet fordi jeg ønsket å se på Ledelse/rektor som forklaringsvariabel)
155	indeks1_7minus2	Numeric	2	indeks1_3_7delt3gr	Lav grad = 0-1,5, Middels grad = 1,51-2,00, Høy grad = 2,01-3,00